

Grčka morfologija 1 – čitanka

Vježbe 21–40

Odsjek za klasičnu filologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

19. studenoga 2018.

Predgovor

O ovoj čitanci

Ovo je drugi dio izbora komentiranih tekstova koji čine propisanu literaturu obaveznog kolegija *Grčka morfologija 1*.

Kao i u prvom dijelu, kratkim su odlomcima dodane tri vrste komentara. U uvodu su predstavljeni autor (kada se susreće prvi put) i tekst iz kojeg odlomak potječe. Nakon samog teksta slijede rečenice, raščlanjene i složene tako da povećaju sintaktičku i semantičku preglednost (posebno su istaknute konstrukcije genitiva apsolutnog i akuzativa, odnosno nominativa s infinitivom), te gramatički komentar uz njih. Potonji je komentar, opet, dvojak: za imenske riječi (član, imenice, pridjevi, zamjenice) donose se samo brojevi paragrafa koji upućuju studenta na relevantne dijelove *Grčke gramatike* Augusta Musića i Nikole Majnarića, standardni školski priručnik za opis grčkog jezika; glagolski su oblici, međutim, identificirani vrlo detaljno – navedena je rječnička natuknica u kojoj se mogu naći, opisane su sve njihove gramatičke kategorije. Nepromjenjive riječi, poput priloga i veznika, nisu komentirane; studenti će ih naći u pomagalu poput *Grčko-hrvatskog rječnika* Gorskoga i Majnarića, ili na internetskom rječničkom portalu *Logeion* Sveučilišta u Chicagu.

Zadatak je studenata da, uz pomoć komentara i referentne literature, kod kuće prirede svaki tekst – da ga na nastavi budu sposobni pročitati i prevesti na hrvatski, te identificirati i morfološki opisati imenske oblike koje susreću. Također, očekuje se da studenti nauče određeni broj riječi iz ovih tekstova, uz pomoć popisa i vježbi koje će naći na stranicama kolegija *Grčka morfologija 1* Sustava učenja na daljinu Omega (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu).

Izbor su sastavili i komentare priredili nastavnici Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (abecednim redom): Irena Bratičević, Nina Čengić, Neven Jovanović, Vlado Rezar, Petra Šoštarić, Ninoslav Zubović.

Čitanka je priređena računalnim programima za slaganje teksta L^AT_EX i X_YL^AT_EX. Izvorni kod dostupan je u repozitoriju Bitbucket, na URL adresi bitbucket.org/nevenjovanovic/hellenismos.

U Zagrebu, listopad 2018.

Obavezna referentna literatura

Grčka morfologija 1, elektronska verzija kolegija, Sustav učenja na daljinu Omega, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, pristupljeno 23. kolovoza 2018. na adresi <https://omega.ffzg.hr/course/view.php?id=1615>

August Musić, Nikola Majnarić, *Gramatika grčkoga jezika*, Zagreb (bilo koje izdanje)

Oton Gorski, Niko Majnarić, *Grčko-hrvatski rječnik*, Zagreb (bilo koje izdanje)

Stjepan Senc, *Grčko-hrvatski rječnik*, Zagreb (bilo koje izdanje)

Logeion. Pristupljeno 23. kolovoza 2018. na adresi <http://logeion.uchicago.edu/>

Ovo djelo je ustupljeno pod Creative Commons licencom Imenovanje 3.0 ne-lokalizirana licenca. Da biste vidjeli primjerak te licence, posjetite <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/> ili pošaljite pismo na Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, SAD.

Poglavlje 21

Izokrat, Pohvala Helene 35

O tekstu

Izokrat u *Pohvali* nastoji umanjiti Heleninu krivicu za Trojanski rat. Uspoređujući je s Tezejem, on ističe njegovo junaštvo i prvenstvo pred Herkulom, čime želi ukazati da je i žena koja je osvojila srce takvoga junaka također vrijedna pohvale. U ovom se odlomku opisuje kako je Tezej Atenu učinio najvećim helenskim gradom i kako je građane potaknuo da se takmiče u vrlinama, nadajući se ipak da će on sam još uvijek svojim kvalitetama biti iznad njih, dok će mu, s druge strane, biti ljepše biti čašćenim od produhovljenih građana nego od građana ropskoga duha. Pritom je toliko pazio da ne učini ništa protiv volje građana da im je na koncu omogućio i da preuzmu vlast u državi, a oni su ipak, umjesto demokracije, izabrali da nad njima vlada Tezej.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Isoc. Helenae encomium 35

καὶ πρῶτον μὲν τὴν πόλιν σποράδην καὶ κατὰ κώμας οἰκοῦσαν εἰς ταῦτόν συναγαγὼν τηλικαύτην ἐποίησεν ὥστ' ἔτι καὶ νῦν ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου μεγίστην τῶν Ἑλληνίδων εἶναι· μετὰ δὲ ταῦτα, κοινὴν τὴν πατρίδα καταστήσας καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συμπολιτευομένων ἐλευθερώσας, ἐξ ἴσου τὴν ἄμιλλαν αὐτοῖς περὶ τῆς ἀρετῆς ἐποίησεν, πιστεύων μὲν ὁμοίως αὐτῶν προέξειν ἀσκούντων ὥσπερ ἀμελούντων, εἰδὼς δὲ τὰς τιμὰς ἡδίους οὔσας τὰς παρὰ τῶν μέγα φρονούντων ἢ τὰς παρὰ τῶν δουλευόντων. Τοσούτου δ' ἐδέησεν ἀκόντων τι ποιεῖν τῶν πολιτῶν ὥσθ' ὁ μὲν τὸν δῆμον καθίστη κύριον τῆς πολιτείας, οἱ δὲ μόνον αὐτὸν ἄρχειν ἡξίουں,

ἡγούμενοι πιστοτέραν καὶ κοινοτέραν εἶναι τὴν ἐκείνου μοναρχίαν τῆς αὐτῶν δημοκρατίας.

Analiza i komentar

καὶ πρῶτον μὲν τὴν πόλιν
 σποράδην καὶ κατὰ κώμας οἰκοῦσαν
 εἰς ταῦτόν συναγαγὼν
 τηλικαύτην ἐποίησεν
 ὥστ' ἔτι καὶ νῦν
 ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου
μεγίστην τῶν Ἑλληνίδων εἶναι.

πρῶτον § 223; 82; 203; 204,2

τὴν πόλιν § 165

κατὰ κώμας § 90

οἰκοῦσαν οἰκέω: biti smješten; ak. sg. ž. r. part. prez. akt.

εἰς ταῦτόν = εἰς τὸ αὐτόν; § 207; 16

συναγαγὼν συνάγω: skupljati; n. sg. m. r. part. aor. akt.

τηλικαύτην § 219

ἐποίησεν ποιέω: činiti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου ἀπ' = ἀπό; § 82; 213,3

μεγίστην τῶν Ἑλληνίδων § 200; 123

εἶναι εἰμί: biti; inf. prez.

ὥστ'... εἶναι posljedična rečenica konstruirana kao ACI; § 473

μετὰ δὲ ταῦτα,

κοινὴν τὴν πατρίδα καταστήσας

καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συμπολιτευομένων ἐλευθερώσας,

ἐξ ἴσου τὴν ἄμιλλαν αὐτοῖς περὶ τῆς ἀρετῆς ἐποίησεν,

πιστεύων μὲν ὁμοίως αὐτῶν προέξειν ἀσκούντων

ὥσπερ ἀμελούντων,

εἰδὼς δὲ τὰς τιμὰς ἡδίους οὔσας

τὰς παρὰ τῶν μέγα φρονούντων

ἢ τὰς παρὰ τῶν δουλευόντων.

μετὰ δὲ ταῦτα § 213
 κοινὴν τὴν πατρίδα § 103; 123
 καταστήσας καθίστημι: podizati; n. sg. m. r. part. aor. akt.
 πιστεύων προέξειν NCI; § 491
 τὰς ψυχὰς § 90
 τῶν συμπολιτευομένων συμπολιτεύω: s nekim zajedno u državi živjeti; g.
 pl. m. r. part. prez. mediopas.
 ἐλευθερώσας ἐλευθερώω: oslobađati; n. sg. m. r. part. aor. akt.
 ἐξ Ἰσου prev: ravnomjerno; § 103
 τὴν ἄμιλλαν § 97
 αὐτοῖς § 207
 περὶ τῆς ἀρετῆς § 90
 πιστεύων πιστεύω: vjerovati; n. sg. m. r. part. prez. akt.
 ὁμοίως § 204
 προέξειν προέχω (τινός) biti nadmoćan nad nekim; inf. fut. akt.
 ἀσκούντων ἀσκέω: vježbati; g. pl. m. r. part. prez. akt.
 ἀμελούντων ἀμελέω: zanemarivati; g. pl. m. r. part. prez. akt.
 πιστεύων προέξειν prev: vjerujući da će...; NCI; § 491
 εἰδὼς οἶδα: znati; n. sg. m. r. part. perf.
 τὰς τιμὰς § 90
 ἡδίους § 200
 οὔσας εἰμί: biti; ak. pl. ž. r. part. prez.
 παρὰ τῶν μέγα φρονούντων μέγα φρονέω: biti produhovljen; g. pl. m. r.
 part. prez. akt.
 παρὰ τῶν δουλεύοντων δουλεύω: robovati; g. pl. m. r. part. prez. akt.
 εἰδὼς δὲ τὰς τιμὰς ἡδίους οὔσας part. οὔσας upotrijebljen predikavno; §
 502

Τοσούτου δ' ἐδέησεν ἀκόντων τι ποιεῖν τῶν πολιτῶν
 ὥσθ' ὁ μὲν τὸν δῆμον καθίστη κύριον τῆς πολιτείας,
 οἱ δὲ μόνον αὐτὸν ἄρχειν ἡξίουσιν,
 ἡγούμενοι
πιστοτέραν καὶ κοινοτέραν εἶναι τὴν ἐκείνου μοναρχίαν
τῆς αὐτῶν δημοκρατίας.

Τοσούτου § 219
 ἐδέησεν δέω: nedostajati; 3. l. sg. ind. aor. akt.
 ἀκόντων § 139
 τῶν πολιτῶν § 100

ἀκόντων τῶν πολιτῶν gen. abs.; § 504

τὸν δῆμον § 82

καθίστη καθίστημι: učiniti; 3. l. sg. impf. akt.

κύριον τῆς πολιτείας § 82; 90

ὁ μὲν... οἱ δὲ poveži; § 519,7

μόνον αὐτὸν § 82; 207

ἄρχειν ἄρχω: vladati; inf. prez. akt.

ἡξιῶν ἡξιόω: cijeniti vrijednim; 3. l. pl. impf. akt.

ἡγούμενοι ἡγέομαι: smatrati; n. pl. m. r. part. prez. mediopas.

πιστοτέραν καὶ κοινοτέραν τὴν μοναρχίαν § 90; 103; 197

ἡγούμενοι πιστοτέραν καὶ κοινοτέραν εἶναι τὴν μοναρχίαν ACI; § 491

ὥσθ'... δημοκρατίας. posljedična rečenica; § 473

Poglavlje 22

Lizija, Za invalida 6, 2

O tekstu

Atenski građanin koji bi bio radno nesposoban, ili se ne bi mogao uzdržavati od svog rada, dobivao je od države malu pripomoć; prema ovom govoru, jedan obol na dan (drugi navode iznos od dva ili pet obola). Takva bi penzija bila isplaćivana sve dok je netko ne bi osporio, tvrdeći da primatelj ima dovoljno snage ili sredstava, da nije u dostatnoj mjeri nesposoban za rad, da poznaje zanat kojim bi se mogao uzdržavati. Optuženik se branio pred nadležnim Vijećem pet stotina.

U ovome Lizijinu govoru optuženik kratko predstavlja sebe u povoljnom, a tužitelja u nepovoljnom svjetlu, i potom dokazuje da mu obitelj nema imovine, da je njegova invalidnost teška, da mu zanat nije dovoljno unosan za preživljavanje.

Kritičari su govor smatrali uzornim jer u njemu, bez obzira na svakodnevnost teme, ima “i plemenitosti i dostojanstva, i oštroumlja, i emocija, i delikatne ironije; ton je ozbiljan, ali ne pedantan; prislan, ali ne banalan; zabavan, ali ne lakrdijaški.”

Pročitajte naglas grčki tekst.

Lys. Ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου 6.2

Ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέφων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὕτω εἰσὶν οἳ με θεραπεύσουσι. τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν, ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξιόμενον δ' αὐτὴν οὕτω δύναιμαι κτήσασθαι. πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἣν ἐὰν ἀφέλῃσθαι με, κινδυνεύσαιμ' ἂν ὑπὸ

τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχῃ. μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ γε ἔστιν, ὦ βουλή, σῶσαί με δικαίως, ἀπολέσητε ἀδίκως· μηδὲ ἅ νεωτέρῳ καὶ μᾶλλον ἐρρωμένῳ ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον ἀφέλησθε· μηδὲ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλείνους ὄντας ἀγρίως ἀποδέξησθε· μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὦ βουλή, εἰ ὅτε μὲν ἀπλῆ μοι ἦν ἡ συμφορά, τότε μὲν φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ' ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ προσγίγνεται μοι, τότε ἀφαιρεθείην.

Analiza i komentar

Ἐμοὶ γὰρ
ὁ μὲν πατήρ
κατέλιπεν
οὐδέν,
τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν
πέπαυμαι τρέφων
τρίτον ἔτος τουτί,
παῖδες δέ
μοι οὕπω εἰσὶν
οἳ με θεραπεύσουσι.

Ἐμοὶ § 205

γὰρ čestica najavljuje iznošenje dokaza prethodne tvrdnje: "naime..."

ὁ μὲν πατήρ..., τὴν δὲ μητέρα..., παῖδες δέ koordinacija pomoću čestica μὲν...

δὲ... δέ...; § 148; § 127

κατέλιπεν καταλείπω: ostaviti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

οὐδέν § 224.2

τελευτήσασαν τελευτάω: umrijeti; a. sg. f. ptc. aor. akt.

πέπαυμαι παύω med. s ptc. prez.: prestati (nešto činiti); 1. l. sg. ind. prez. medpas.

τρέφων τρέφω: uzdržavati; n. sg. m. ptc. prez. akt.

τρίτον § 223

ἔτος § 153

τουτί § 214.2

δέ μοι § 40

μοι § 205

οὐπω εἰσὶν § 40

εἰσὶν ἔστιν τινί τι: imati nešto; 3. l. pl. ind. prez. (akt.)

οἷ με § 40

οἷ § 215

με § 205

θεραπεύσουσι θεραπεύω τινά: brinuti se za nekoga; 3. l. pl. fut. akt.

τέχνην δὲ

κέκτημαι

βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν,

ἣν

αὐτὸς μὲν

ἤδη

χαλεπῶς

ἐργάζομαι,

τὸν διαδεξόμενον δ' αὐτήν

οὐπω

δύναμαι κτήσασθαι.

τέχνην § 90

δὲ čestica δέ povezuje rečenicu s prethodnom, "a"

κέκτημαι κτάομαι: steći; 1. l. sg. ind. perf. (med.)

βραχέα § 167

δυναμένην δύναμαι: moći; a. sg. f. ptc. prez. (med.)

ὠφελεῖν ὠφελέω: pomoći, koristiti; inf. prez. akt.

ἣν § 215

αὐτὸς μὲν..., τὸν διαδεξόμενον δ'... § 207; koordinacija česticama μὲν... δὲ:

"... a..."; διαδέχομαι: preuzeti, naslijediti; a. sg. m. ptc. fut. (med.)

χαλεπῶς § 204

ἐργάζομαι ἐργάζομαι: raditi; 1. l. sg. ind. prez. (med.)

δ' αὐτήν § 68

αὐτήν § 207

δύναμαι δύναμαι: moći; 1. l. sg. ind. prez. (med.)

κτήσασθαι κτάομαι: steći; inf. aor. (med.)

πρόσοδος δέ
μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη
πλήν ταύτης,
ἣν
ἐὰν ἀφέλησθέ με,
κινδυνεύσαιμ' ἂν
ὕπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχῃ.

πρόσοδος § 82

δέ μοι § 40

δέ čestica dé povezuje rečenicu s prethodnom, "a"

μοι § 205

οὐκ ἔστιν ἔστιν τινί τι: imati nešto; 3. l. pl. ind. prez. (akt.)

ἄλλη § 212.a

πλήν ταύτης § 417; § 213.2

ἣν § 215

ἐὰν ἀφέλησθέ..., κινδυνεύσαιμ' ἂν varijanta eventualne (futurske) pogod-
bene rečenice

ἀφέλησθέ με § 40

ἀφέλησθέ ἀφαιρέω: oduzeti; 2. l. pl. konj. aor. med.

με § 205

κινδυνεύσαιμ' ἂν § 68; κινδυνεύω: biti u opasnosti; 1. l. sg. opt. aor. akt.

ὕπὸ τῇ... τύχῃ § 437; § 90

δυσχερεστάτῃ § 197

γενέσθαι γίγνομαι ὑπό τινι: postati izložen nečemu, zapasti u nešto; inf. aor.
(med.)

μὴ τοίνυν,

ἐπειδὴ γε ἔστιν,

ὦ βουλή,

σῶσαί με δικαίως,

ἀπολέσητε ἀδίκως·

μηδὲ

ἅ νεωτέρω καὶ μᾶλλον ἐρρωμένω ὄντι

ἔδοτε,
 πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον
 ἀφέλησθε·
 μηδὲ
 πρότερον
 καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν
 ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι
 νυνὶ
 διὰ τοῦτον
 τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεινοὺς ὄντας
 ἀγρίως ἀποδέξεσθε·
 μηδ’
 ἐμὲ
 τολμήσαντες ἀδικῆσαι
 καὶ τοὺς ἄλλους
 τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους
 ἀθυμῆσαι ποιήσητε.

μη... ἀπολέσητε ἀπόλλυμι: upropastiti; 2. l. pl. konj. aor. akt.

ἐπειδὴ γε ἔστιν § 40

γε čestica izražava "limitativnost"; govornika zanima isključivo ono što je izraženo zavisnom rečenicom, bez obzira na ostale mogućnosti (slično hrvatskom "barem")

ἔστιν... δικαίως εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez. (akt.); § 204

ὦ βουλή § 90

σῶσαί με § 40

σῶσαί σῶζω: spašavati; inf. aor. akt.

με § 205

ἀδίκως § 204

μη... μηδὲ... μηδὲ... μηδ’... koordinacija negacijama (s konjunktivom): "nemojte... i nemojte... i nemojte... i nemojte..."

ἄ § 215

νεωτέρω § 197

μᾶλλον ἐρρωμένω ὄντι § 204.3; ῥώννυμι pas. biti u snazi; d. sg. m. ptc. perf. pas.; εἰμί: biti; d. sg. m. ptc. prez. (akt.)

ἔδοτε δίδωμι: dati; 2. l. pl. ind. aor. akt.

πρεσβύτερον... ἀσθενέστερον § 197

γινόμενον γίνομαι: postati; a. sg. m. ptc. prez. (med.)

ἀφέλγησθε ἀφαιρέω: med. τινά τι oduzeti nekome nešto; 2. l. pl. konj. aor. med.

περὶ τοὺς... ἔχοντας § 433; § 373; ἔχω: imati; a. pl. m. ptc. prez. akt.

οὐδὲν... κακὸν § 224.2; § 103

εἶναι εἰμί: biti; inf. prez. (akt.)

ἐλεημονέσται § 197

δοκοῦντες δοκέω: činiti se; a. pl. m. ptc. prez. akt.

διὰ τοῦτον § 428; § 213.2

τοὺς... ἐλείνοὺς ὄντας § 373; § 103; εἰμί: biti; a. pl. m. ptc. prez. (akt.)

τοῖς ἐχθροῖς § 373; § 103

ἀγρίως § 204

μηδὲ... ἀποδέξῃσθε ἀποδέχομαι: prihvatiti, primiti; 2. l. pl. konj. aor. (med.)

μηδ' ἐμὲ § 68

ἐμὲ § 205

τολμήσαντες τολμάω: usuđivati se; n. pl. m. ptc. aor. akt.

ἀδικῆσαι ἀδικέω τινά: nanositi nepravdu nekome; inf. aor. akt.

τοὺς ἄλλους τοὺς... διακειμένους § 373; § 212.a; διακείμαι + prilog: biti u (nekom) stanju; a. pl. m. ptc. prez. (med.)

ὁμοίως § 204

ἐμοὶ § 205

ἀθυμῆσαι ἀθυμέω: biti očajan; inf. aor. akt.

μηδ'... ποιήσητε ποιέω + infinitiv: natjerati nekoga da...; 2. l. pl. konj. aor. akt.

καὶ γὰρ

ἂν ἄτοπον εἶη,

ὦ βουλή,

εἰ

ὅτε μὲν

ἀπλῆ μοι ἦν

ἡ συμφορά,

τότε μὲν

φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο,

νῦν δ'

ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ

προσγίγνεται μοι,
τότε
ἀφαιρεθείην.

καὶ γὰρ kombinacija čestica služi objašnjavanju i naglašavanju: "čak..."
ἄν... εἴη... εἰ... φαίνοίμην... ἀφαιρεθείην pogodbeno potencijalna rečenica
(u apodozi optativ s ἄν, u protazi εἰ s optativom): moguće je da se
vrši i posljedica

εἴη εἰμί: biti; 3. l. sg. opt. prez. (akt.)

ἄτοπον § 106

ὦ βουλή § 90

φαίνοίμην... ἀφαιρεθείην φαίνω: pas. + ptc. pokazati se da; 1. l. sg. opt.
prez. medpas.; ἀφαιρέω: oduzeti; 1. l. sg. opt. aor. pas.

ὅτε μὲν... τότε μὲν... νῦν δ'... udvajanje μὲν u koordinaciji μὲν... δέ...: sadr-
žaj prvog dijela antiteze odviše je složen da bi "stao" u jednu surečenicu

ἀπλῆ § 107

ἀπλῆ μοι § 40

μοι § 205

ἦν εἰμί: biti; 3. l. sg. impf. (akt.)

ἡ συμφορά § 90

λαμβάνων dopuna uz φαίνοίμην; λαμβάνω: uzimati; n. sg. m. ptc. prez.
akt.

τὸ ἀργύριον τοῦτο § 82; § 213.2

νῦν δ' ἐπειδὴ... τότε... § 68; koordinacija vremenskog veznika i priloga

γῆρας § 159

νόσοι § 82

τὰ... κακὰ § 373; § 103

τούτοις § 213.2

ἐπόμενα ἔπομαι τι: slijediti nešto / nekoga; n. pl. n. ptc. prez. (med.)

προσγίγνεται μοι § 40

προσγίγνεται προσγίγνομαι τι: dogoditi se nekome; 3. l. sg. ind. prez.
(med.)

μοι § 205

Poglavlje 23

Demosten, Prvi olintski govor, 15

O tekstu

Demosten je tijekom 349. pr. Kr. sastavio tri politička govora motivirana napadom makedonskoga kralja Filipa II. (Aleksandrova oca) na grad Olint, na poluotoku Halkidici. Kako je Olint u to vrijeme bio saveznik Atene, Demosten je u olintskim govorima poticao atenske političare da pomognu tom grčkom polisu.

U nekoliko navrata Olinćani su slali poklisare u Atenu, moleći za vojnu pomoć. No, Atenjani nisu bili voljni poduzeti vojni pohod jer je Olint bio predaleko. U prvom *Olintskom govoru*, napisanom povodom dolaska prvog olinskog poslanstva, Demosten poziva Atenjane da po hitnom postupku izglasaju slanje vojske u Olint. Demosten u ovom izvatku upozorava da ne suprotstaviti se Filipu znači smrtnu opasnost.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Dem. Olynthiaca I 15

Πρὸς θεῶν, τίς οὕτως εὐήθης ἐστὶν ὑμῶν ὅστις ἀγνοεῖ τὸν ἐκεῖθεν πόλεμον δεῦρ' ἥξοντα, ἂν ἀμελήσωμεν; ἀλλὰ μήν, εἰ τοῦτο γενήσεται, δέδοικ', ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι ῥαδίως ἐπὶ τοῖς μεγάλοις [τόκοις] μικρὸν εὐπορήσαντες χρόνον ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπέστησαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς [ἂν] ἐπὶ πολλῷ φανῶμεν ἐρραθυμηκότες, καὶ ἅπαντα πρὸς ἡδονὴν ζητοῦντες πολλὰ καὶ χαλεπὰ ὧν οὐκ ἐβουλόμεθ' ὕστερον εἰς ἀνάγκην ἔλθωμεν ποιεῖν, καὶ κινδυνεύσωμεν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ.

Analiza i komentar

Πρὸς θεῶν,
 τίς οὕτως εὐήθης ἐστὶν ὑμῶν
 ὅστις ἀγνοεῖ
 τὸν ἐκεῖθεν πόλεμον δεῦρ' ἥξοντα,
 ἂν ἀμελήσωμεν;

Πρὸς θεῶν uobičajena formula općenitog zaklinjanja: “za ime božje”; prijedložni izraz, πρὸς + gen: § 418, 435.A

τίς § 217, 218.1-2

οὕτως § 213.2; prilog izveden iz pokazne zamjenice

εὐήθης pridjev kao imenski dio imenskoga predikata (εὐήθης ἐστὶν)

ἐστὶν εἰμί: biti; 3.l.sg. ind. prez. akt.; kopula kao dio imenskoga predikata (εὐήθης ἐστὶν)

ὑμῶν § 205

ὅστις § 217, 218.5-7

ἀγνοεῖ ἀγνοέω: ne znati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

ὅστις ἀγνοεῖ “tko stvarno ne bi znao”; odnosna rečenica, § 481, 482, 485

τὸν ἐκεῖθεν πόλεμον § 80, 82; atributni položaj priloga: § 375.5

ἥξοντα ἥκω: doći; ovdje: približiti se; ak. sg. m. r. ptc. fut. akt.; predikatni particip (§ 500) s hipotetičkim značenjem (§ 503) “da će se približiti... ako...”

ἂν ἀμελήσωμεν ἀμελέω: ne brinuti se za, zanemariti; 1. l. pl. konj. aor. akt.; konjunktiv s ἂν u protazi pogodbene eventualne (futureske) rečenice, § 476.

ἀλλὰ μὴν,
 εἰ τοῦτο γενήσεται,
 δέδοικ',
 ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
 μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον
 ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι
 ῥαδίως
 ἐπὶ τοῖς μεγάλοις [τόκοις]
 μικρὸν εὐπορήσαντες χρόνον
 ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπέστησαν,

οὕτω καὶ ἡμεῖς [ἄν]
 ἐπὶ πολλῷ
 φανῶμεν ἐρραθυμηκότες,
 καὶ ἅπαντα πρὸς ἡδονὴν ζητοῦντες
 πολλὰ καὶ χαλεπὰ
 ὧν οὐκ ἐβουλόμεθ'
 ὕστερον εἰς ἀνάγκην ἔλθωμεν ποιεῖν,
 καὶ κινδυνεύσωμεν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ.

ἀλλὰ μὴν “nego ipak”

εἰ... γενήσεται umetnuta zavisna pogodbena rečenica, realna pogodba (§ 474): “ako će se... dogoditi”

γενήσεται γίγνομαι: postati, zbiti se; 3. l. sg. ind. fut. medpas.

τοῦτο § 213.2

δέδοικ' = δέδοικα § 68; δείδω: bojati se; 1. l. sg. ind. perf. akt.

ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι § 80, 103, 149

τὸν αὐτὸν τρόπον “na isti način”

δέδοικα μὴ... “bojim se da...” rečenica uz glagole bojanja; § 471

ὥσπερ... ἀπέστησαν poredbena rečenica: “kao što...”

οἱ δανειζόμενοι δανείζω: pozajmiti; nom. pl. m. r. ptc. prez. medpas.

ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τόκοις § 80, 82, 196; prijedložni izraz; ἐπὶ + dat: “po” + dat., § 418, 436.B; ὁ τόκος: kamata; ugate zgrade označavaju tekst koji stoji u rukopisima, ali moderni priređivači smatraju da ga nije bilo u izvorniku (da ga se može isključiti)

εὐπορήσαντες εὐπορέω: živjeti u obilju; nom. pl. m. r. ptc. aor. akt.

μικρὸν... χρόνον § 80, 82, 103, 202

τῶν ἀρχαίων § 80, 103; § 373; τὸ ἀρχαῖον: kapital

ἀπέστησαν ἀφίστημι: ostati bez; 3. pl. ind. aor. akt.

οὕτω § 221

ἡμεῖς § 205-206

ἐπὶ πολλῷ “po visokoj cijeni”, “za veliku cijenu”; § 196; prijedložni izraz, ἐπὶ + dat.: po; § 418, 436.B

φανῶμεν φαίνω: pokazati se; 1. l. pl. konj. aor. akt.

ἐρραθυμηκότες ῥαθυμέω: biti lakomislen; nom. pl. m. r. ptc. perf. akt.

ἅπαντα § 379

πρὸς ἡδονὴν § 80, 90; prijedložni izraz; πρὸς + ak.: radi..., § 418, 435.C

ζητοῦντες ζητέω: težiti; nom. pl. m. r. ptc. prez. akt.

πολλὰ καὶ χαλεπὰ § 103, 196

ῶν § 215-216

οὐκ ἐβουλόμεθ' = οὐκ ἐβουλόμεθα βούλομαι: htjeti, željeti; 1. l. pl. impf. medpas.

εἰς ἀνάγκην § 80, 90; prijedložni izraz; εἰς + ak: u; § 418, 419

ἔλθωμεν ἔρχομαι: doći; 1. l. pl. konj. aor. akt.

εἰς ἀνάγκην ἔλθωμεν + inf. = ἀναγκασθῶμεν, 1. l. pl. konj. aor. pas.; ἀναγκάζω: prisiliti

ποιεῖν ποιέω: učiniti; inf. prez. akt.

εἰς ἀνάγκην ἔλθωμεν ποιεῖν “da smo prisiljeni učiniti”

κινδυνεύσωμεν περὶ κινδυνεύω περὶ + gen.: dovesti (što) u opasnost

ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ § 80, 90, 207; prijedložni izraz; ἐν + dat: u

κινδυνεύσωμεν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ “da dovedemo u opasnost naše u ovom kraju”

Poglavlje 24

Pseudo-Ksenofont, Ustav atenski 2, 14, 2

O tekstu

Ἀθηναίων πολιτεία (*Ustav atenski*) u rukopisima je preneseno kao jedno od Ksenofontovih djela. Već od Diogena Laertija, a osobito od 19. stoljeća, Ksenofontovo je autorstvo prijeporno, te danas nepoznatog autora nazivamo “Pseudo-Ksenofont” ili, u angloameričkoj tradiciji, “stari oligarh” – “stari” zbog toga što se, po svemu sudeći, radi o najstarijem poznatom nam antičkom proznom djelu, a ne zbog autorove dobi.

Naslov sugerira da se radi o sustavnom prikazu organizacije atenske države, kakav će kasnije napisati Aristotel (a sam je Ksenofont autor jednako sustavnog *Ustava lakedemonskog*), ali zapravo nije tako: Pseudo-Ksenofontovo je djelo kritička refleksija o političkom ustroju Atene iz doba Peloponeskog rata. Razmatranje prednosti i nedostataka demokracije služi kao nekonvencionalan izazov, provokacija gospodarski i vojno manje sposobnim aristokratima, možda pripadnicima nekog ekskluzivnog “kluba” (ἐταιρεία).

U drugom od tri poglavlja djela autor je nabrajao prednosti “gospodarenja morem” (θαλασσοκρατία); sad ističe jedini nedostatak Atene kao gospodarice mora.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Ps.-Xen. Atheniensium respublica. 2.14.2

Εἰ γὰρ νῆσον οἰκοῦντες θαλασσοκράτορες ἦσαν Ἀθηναῖοι, ὑπῆρχεν ἂν αὐτοῖς ποιεῖν μὲν κακῶς, εἰ ἐβούλοντο, πάσχειν δὲ μηδέν, ἕως τῆς θαλάττης ἤρχον, μηδὲ τμηθῆναι τὴν ἑαυτῶν γῆν μηδὲ προσδέχεσθαι τοὺς πολεμίους· νῦν δὲ οἱ γεωργοῦντες καὶ οἱ πλούσιοι Ἀθηναίων ὑπέρχονται τοὺς πολεμίους μᾶλλον, ὁ δὲ δῆμος, ἅτε εὖ εἰδὼς ὅτι οὐδὲν τῶν σφῶν ἐμπρήσουσιν οὐδὲ τεμῶσιν, ἀδεῶς ζῇ καὶ οὐχ ὑπερχόμενος αὐτούς. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἑτέρου δέους ἀπηλλαγμένοι ἂν ἦσαν, εἰ νῆσον ὥκουν, μηδέποτε προδοθῆναι τὴν πόλιν ὑπ' ὀλίγων μηδὲ πύλας ἀνοιχθῆναι μηδὲ πολεμίους ἐπεισπεσεῖν· πῶς γὰρ νῆσον οἰκούντων ταῦτ' ἂν ἐγίγνετο; μηδ' αὖ στασιάσαι τῷ δήμῳ μηδέν, εἰ νῆσον ὥκουν· νῦν μὲν γὰρ εἰ στασιάσαιεν, ἐλπίδα ἂν ἔχοντες ἐν τοῖς πολεμίῳις στασιάσαιεν, ὥς κατὰ γῆν ἐπαξόμενοι· εἰ δὲ νῆσον ὥκουν, καὶ ταῦτ' ἂν ἀδεῶς εἶχεν αὐτοῖς. ἐπειδὴ οὖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἔτυχον οἰκήσαντες νῆσον, νῦν τάδε ποιοῦσι· τὴν μὲν οὐσίαν ταῖς νήσοις παρατίθενται, πιστεύοντες τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ θάλατταν, τὴν δὲ Ἀττικὴν γῆν περιορῶσι τεμνομένην, γινώσκοντες ὅτι εἰ αὐτὴν ἐλεήσουσιν, ἑτέρων ἀγαθῶν μειζόνων στερήσονται.

Analiza i komentar

Εἰ γὰρ
νῆσον οἰκοῦντες
θαλασσοκράτορες ἦσαν
Ἀθηναῖοι,
ὕπῃρχεν ἂν
αὐτοῖς
ποιεῖν μὲν κακῶς,
εἰ ἐβούλοντο,
πάσχειν δὲ μηδέν,
ἕως
τῆς θαλάττης
ἦρχον,
μηδὲ
τμηθῆναι
τὴν ἑαυτῶν γῆν
μηδὲ
προσδέχεσθαι
τοὺς πολεμίους·
νῦν δὲ
οἱ γεωργοῦντες
καὶ οἱ πλούσιοι Ἀθηναίων
ὕπέρχονται
τοὺς πολεμίους
μᾶλλον,
ὁ δὲ δῆμος,
ᾗτε
εὖ εἰδὼς
ὅτι οὐδὲν τῶν σφῶν
ἐμπρήσουσιν
οὐδὲ τεμοῦσιν,
ἀδεῶς ζῇ

καὶ οὐχ ὑπερχόμενος
αὐτούς.

γὰρ čestica najavljuje iznošenje dokaza prethodne tvrdnje: "naime..."

·[νῆσον] § 82

οἰκοῦντες οἰκέω: stanovati, nastavati; n. pl. m. ptc. prez. akt.

θαλασσοκράτορες § 146

ἦσαν εἰμί: biti; 3. l. pl. impf. akt.

Ἀθηναῖοι § 106

Εἰ... θαλασσοκράτορες ἦσαν... ὑπῆρχεν ἄν ὑπάρχει τινί τι: nešto je moguće nekome; 3. l. sg. impf. prez. akt.; irealni oblik pogodbene rečenice, § 478

αὐτοῖς § 207

ποιεῖν μὲν... πάσχειν δὲ koordinacija pomoću čestica μὲν... δὲ: "... a..."

ποιεῖν ποιεώ: činiti; inf. prez. akt.

κακῶς § 204

ὑπῆρχεν ἄν... εἰ ἐβούλοντο βούλομαι: htjeti; 3. l. pl. impf. (med.); irealni oblik pogodbene rečenice, § 478

πάσχειν πάσχω: trpjeti; inf. prez. akt.

μηδέν § 224.2

τῆς θαλάττης § 90

ἦρχον ἄρχω: vladati; 3. l. pl. impf. akt.

μηδὲ... μηδὲ... koordinacija: "niti... niti..."

τμηθῆναι τέμνω: sjeći; inf. aor. pas.

τὴν ἐαυτῶν γῆν § 211.2.c; § 108.b; § 375

προσδέχεσθαι προσδέχομαι: iščekivati; inf. prez. (med.)

τοὺς πολεμίους § 106; § 373

Εἰ γὰρ νῆσον οἰκοῦντες... νῦν δὲ... koordinacija pomoću čestice δὲ, bez μὲν

οἱ γεωργοῦντες γεωργέω: obrađivati zemlju, biti zemljoradnik; § 373

οἱ πλούσιοι § 106; § 373

Ἀθηναίων § 106

ὑπέρχονται ὑπέρχομαί τινα: umiljavati se nekome; 3. l. pl. ind. prez. (med.)

τοὺς πολεμίους § 106; § 373

μᾶλλον § 204.3

οἱ πλούσιοι... ὁ δὲ δῆμος koordinacija pomoću čestice δὲ, bez μὲν

δῆμος § 82

εἰδὼς οἶδα: znati; n. sg. m. ptc. prez. akt.

οὐδέν § 224.2

τῶν σφῶν § 106; § 373

ἐμπρήσουσιν ἐμπίμπρημι: paliti; 3. l. pl. ind. fut. akt.

τεμοῦσιν τέμνω: sjeći; 3. l. pl. ind. fut. akt.

ἀδεῶς § 204

ζῆ ζάω: živjeti; 3. l. sg. ind. prez. akt.

ὑπερχόμενος ὑπέρχομαί τινα: umiljavati se nekome; n. sg. m. ptc. prez.
(med.)

αὐτούς § 207

πρὸς δὲ τούτοις

καὶ ἐτέρου δέους

ἀπηλλαγμένοι ἂν ᾗσαν,

εἰ νῆσον ὥκουν,

μηδέποτε προδοθῆναι τὴν πόλιν

ὕπ' ὀλίγων

μηδὲ πύλας ἀνοιχθῆναι

μηδὲ πολεμίους ἐπεισπεσεῖν.

πῶς γὰρ

νῆσον οἰκούντων

ταῦτ' ἂν ἐγίγνετο;

μηδ' αὖ στασιάσαι

τῷ δήμῳ

μηδέν,

εἰ νῆσον ὥκουν.

νῦν μὲν γὰρ

εἰ στασιάσαιεν,

ἐλπίδα ἂν ἔχοντες

ἐν τοῖς πολεμίῳις

στασιάσαιεν,

ὥς

κατὰ γῆν

ἐπαξόμενοι.

εἰ δὲ νῆσον ὥκουν,

καὶ ταῦτ' ἂν

ἀδεῶς

εἶχεν

αὐτοῖς.

πρὸς δὲ τούτοις § 435; čestica δέ povezuje rečenicu s prethodnom, "a"; § 213.2

ἐτέρου § 106

δέους § 153

ἀπηλλαγμένοι ἂν ᾗσαν εἰ... ὥκουν ἀπαλλάσσω τινός: osloboditi nečega; 3. l. pl. plpf. pas.; οἰκέω: stanovati, nastavati; 3. l. pl. impf. akt.; irealni oblik pogodbene rečenice, § 478

νήσον § 82

δέους... μηδέποτε προδοθῆναι... μηδὲ ἀνοιχθῆναι... μηδὲ ἐπεισπείπειν... μηδ' αὖ στασιάζειν... uz δέους (bojazan od nečega) kao obavezna dopuna stoje akuzativi s infinitivom, ili sami infinitivi

προδοθῆναι προδίδωμι: izdati; inf. aor. pas.

τὴν πόλιν § 165

ὕπ' ὀλίγων § 68; § 106

πύλας § 90

ἀνοιχθῆναι ἀνοίγνυμι: otvoriti; inf. aor. pas.

πολεμίους § 106

ἐπεισπείπειν ἐπεισπίπτω: upasti; inf. aor. akt.

γὰρ čestica najavljuje nastavak prethodnog razmišljanja: "naime..."

νήσον § 82

οἰκούντων οἰκέω: stanovati, nastavati; g. pl. m. ptc. prez. akt.

ταῦτ' ἂν § 68; § 213.2

ἂν ἐγίγνετο γίγνομαι: dogoditi se; 3. l. sg. impf. (med.)

μηδ' αὖ § 68

στασιάζειν στασιάζω τινί: buniti se protiv nekoga, suprotstavljati se nekoj; inf. aor. akt.

τῷ δήμῳ § 82

μηδέν § 224.2

εἰ... ὥκουν οἰκέω: stanovati, nastavati; 3. l. pl. impf. akt.; ponovljena protaza irealne pogodbene rečenice, već izrečena gore

νήσον § 82

νῦν μὲν γὰρ εἰ... εἰ δὲ νήσον ὥκουν... koordinacija dviju pogodbenih rečenica česticama μὲν... δὲ...

εἰ στασιάζειν... ἂν ... στασιάζειν potencijalna pogodbeni rečenica, § 477

στασιάζειν στασιάζω: buniti se; 3. l. pl. opt. aor. akt.

ἐλπίδα § 123

ἔχοντες ἔχω: imati; n. pl. m. ptc. prez. akt.

ἐν τοῖς πολέμοις § 426; § 106; § 373

ἂν... στασιάζειαν στασιάζω: buniti se; 3. l. pl. opt. fut. akt.

ὥς... ἐπαξόμενοι ἐπάγω: dovesti; n. pl. m. ptc. fut. medpas.; § 503.3

κατὰ γῆν § 429; § 108.b

εἰ... ὄκουν... ἂν... εἶχεν irealni oblik pogodbene rečenice, § 478

νήσον § 82

ὄκουν οἰκέω: stanovati, nastavati; 3. l. pl. impf. akt.

ταῦτ' ἂν § 68; § 213.2

ἀδεῶς § 204

εἶχεν ἔχω πώς τινι: netko (d.) je u nekom stanju (prilog); 3. l. sg. impf. akt.

αὐτοῖς § 207

ἐπειδὴ οὖν

ἐξ ἀρχῆς

οὐκ ἔτυχον

οἰκήσαντες νήσον,

νῦν

τάδε

ποιοῦσι·

τὴν μὲν οὐσίαν

ταῖς νήσοις

παρατίθενται,

πιστεύοντες

τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ θάλατταν,

τὴν δὲ Ἀττικὴν γῆν

περιορῶσι

τεμνομένην,

γινώσκοντες ὅτι

εἰ αὐτὴν ἐλεήσουσιν,

ἐτέρων ἀγαθῶν μειζόνων

στερήσονται.

ἐξ ἀρχῆς § 424; § 90

ἔτυχον οἰκήσαντες τυγχάνω + ptc: slučajno...; 3. l. pl. ind. aor. akt.;

οἰκέω: stanovati, nastavati; n. pl. m. ptc. aor. akt.

νήσον § 82

τάδε § 213.1

ποιοῦσι ποιέω: činiti; 3. l. pl. ind. prez. akt.

τὴν μὲν οὐσίαν..., τὴν δὲ Ἀττικὴν γῆν... koordinacija česticama μὲν..., δὲ:
"... a..."

τὴν... οὐσίαν § 90

ταῖς νήσοις § 82

παρατίθενται παρατίθηναι: med. položiti, dati na čuvanje; 3. l. pl. ind. prez. medpas.

πιστεύοντες πιστεύω τινί: vjerovati u nešto, uzdati se u nešto; n. pl. m. ptc. prez. akt.

τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ θάλατταν § 90; § 373; § 375

τὴν... Ἀττικὴν γῆν § 106; § 108.b; § 375

περιορῶσι περιοράω: promatrati; 3. l. pl. ind. prez. akt.

τεμνομένην τέμνω: sjeći; a. sg. f. ptc. prez. pas.

γινώσκοντες γινώσκω: znati; n. pl. m. ptc. prez. akt.

αὐτὴν § 207

ἐλεήσουσιν ἐλεέω τι: žaliti za nečim; 3. l. pl. ind. fut. akt.

ἐτέρων ἀγαθῶν § 106

μειζόνων § 200

στερήσονται στερέω τινός: izgubiti nešto; 3. l. pl. ind. fut. akt.

Poglavlje 25

Aristotel, Retorika 1393b

O tekstu

U drugoj knjizi *Retorike* (djelo je nastajalo tijekom Aristotelovih dvaju boravaka u Ateni, 367. – 347. pr. Kr, kad ga je Platon primio u Akademiju, i 335. – 322. pr. Kr, kad je Aristotel vodio vlastitu školu, Licej) Aristotel izlaže načine na koje govornik može uvjeriti slušaoce, i preduvjete za takvo uvjeravanje. Pošto je prikazao emocije, i različitost emocija ovisno o dobi i društvenom statusu slušalaca, u 20. poglavlju govori o takozvanim *općim mjestima* kojima se dokazuje da se nešto može ili ne može dogoditi. Među takvim općenitim dokazima, uz logičke, jesu i primjeri; njihova su posebna podvrsta pripovijesti, poput prispodoba i basni. Ovaj tekst donosi Aristotelov primjer za primjenu basne u uvjeravanju; taj je primjer i sam priča, o Stezihoru, grčkom korskom pjesniku arhajskog razdoblja (oko 640. – oko 555. pr. Kr), koji je živio u Himeri na Siciliji, i o Falaridu, tiraninu sicilskoga Akraganta između 570. i 555. pr. Kr, vladaru čuvenom po okrutnosti.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Arist. Rhetorica 1393b 10

Στησίχορος μὲν γὰρ ἐλομένων στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῶν Ἱμεραίων Φάλαριν καὶ μελλόντων φυλακὴν διδόναι τοῦ σώματος, τᾶλλα διαλεχθεὶς εἶπεν αὐτοῖς λόγον ὥς ἵππος κατεῖχε λειμῶνα μόνος, ἐλθόντος δ' ἐλάφου καὶ διαφθείροντος τὴν νομὴν βουλόμενος τιμωρήσασθαι τὸν ἔλαφον ἡρώτα τινὰ ἄνθρωπον εἰ δύναιτ' ἂν μετ' αὐτοῦ τιμωρήσασθαι τὸν ἔλαφον, ὃ δ' ἔφησεν, ἐὰν λάβῃ χαλινὸν καὶ αὐτὸς ἀναβῇ ἐπ' αὐτὸν ἔχων ἀκόντια· συνομολογήσας δὲ καὶ ἀναβάντος ἀντὶ τοῦ τιμωρήσασθαι αὐτὸς ἐδούλευσε τῷ ἀνθρώπῳ. “οὕτω δὲ καὶ ὑμεῖς”, ἔφη, “ὁρᾶτε μὴ βουλόμενοι τοὺς πολεμίους τιμωρήσασθαι τὸ αὐτὸ πάθητε τῷ ἵππῳ· τὸν μὲν γὰρ χαλινὸν ἔχετε ἤδη, ἐλόμενοι στρατηγὸν αὐτοκράτορα· ἐὰν δὲ φυλακὴν δῶτε καὶ ἀναβῆναι ἐάσητε, δουλεύσετε ἤδη Φαλάριδι”.

Analiza i komentar

Στησίχορος μὲν γὰρ
ἐλομένων στρατηγὸν αὐτοκράτορα
τῶν Ἱμεραίων
 Φάλαριν
 καὶ μελλόντων φυλακὴν διδόναι
 τοῦ σώματος,
 τᾶλλα διαλεχθεὶς
 εἶπεν
 αὐτοῖς
 λόγον

ὥς
 ἵππος
 κατεῖχε
 λειμῶνα
 μόνος,
ἐλθόντος δ' ἐλάφου
καὶ διαφθείροντος τὴν νομὴν
 βουλόμενος
 τιμωρήσασθαι
 τὸν ἔλαφον
 ἡρώτα
 τινὰ ἄνθρωπον
 εἰ δύναιτ' ἄν
 μετ' αὐτοῦ
 τιμωρήσασθαι τὸν ἔλαφον,
 ὃ δ' ἔφησεν,
 ἐὰν λάβῃ
 χαλινὸν
 καὶ αὐτὸς
 ἀναβῇ
 ἐπ' αὐτὸν
 ἔχων ἀκόντια·
 συνομολογήσας δὲ
 καὶ ἀναβάντος
 ἀντὶ τοῦ τιμωρήσασθαι
 αὐτὸς
 ἐδούλευσε
 τῷ ἀνθρώπῳ.

Στησίχορος § 90

μὲν γὰρ "naime", kombinacija čestica osobito česta kod Aristotela
 ἐλομένων αἰρέω: med. izabrati; g. pl. m. ptc. aor. med.

στρατηγὸν § 82

αὐτοκράτορα § 146

τῶν Ἱμεραίων § 103; § 373; stanovnici Himere, grčkog grada na Siciliji

Φάλαριν § 129

μελλόντων μέλλω: namjeravati; g. pl. m. ptc. prez. akt.

φυλακὴν § 90

διδόναι δίδωμι: dati; inf. prez. akt.

τοῦ σώματος § 123

τᾶλλα § 66; § 212; § 373

διαλεχθεῖς διαλέγω: deponentno raspravljati; n. m. sg. ptc. aor. (pas.)

εἶπεν λέγω: govoriti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

αὐτοῖς § 207

λόγον § 82

ἵππος § 82

κατεῖχε κατέχω: posjedovati; 3. l. sg. impf. akt.

λειμῶνα § 131

μόνος § 103

ἐλθόντος ἔρχομαι: íci; g. sg. m. ptc. aor. akt.

δ' ἐλάφου § 68; § 82

διαφθείροντος διαφθείρω: pustošiti; g. sg. m. ptc. prez. akt.

τὴν νομὴν § 90

βουλόμενος βούλομαι: željeti; n. sg. m. ptc. prez. (med.)

τιμωρήσασθαι τιμωρέω τινα: med. osvetiti se nekome; inf. aor. med.

τὸν ἔλαφον § 82

ἠρώτα ἐρωτάω: pitati, moliti; 3. l. sg. impf. akt.

ἠρώτα τινὰ § 40

ἄνθρωπον § 82

ἠρώτα... εἰ zavisno upitna rečenica, § 469: "pitao je... može li..."

δύναιτ' ἂν § 68; δύναμαι: moći; 3. l. sg. opt. prez. (med.)

μετ' αὐτοῦ § 68; § 430; § 207

τιμωρήσασθαι τιμωρέω τινα: med. osvetiti se nekome; inf. aor. med.

τὸν ἔλαφον § 82

ὁ δ' § 370.2

δ' ἔφησεν § 68

ἔφησεν φημί: reći, pristati; 3. l. sg. ind. aor. akt.

ἔφησεν, ἐὰν λάβῃ zavisno pogodbena rečenica: kombinacija realne apodoze s eventualnom protazom, § 479; λαμβάνω: uzeti; 3. l. sg. konj. aor. akt.

χαλινὸν § 82

αὐτὸς § 207

ἀναβῇ ἀναβαίνω: uspeti se, uzjahati; 3. l. sg. konj. aor. akt.

ἐπ' αὐτὸν § 68; § 436; § 207

ἔχων ἔχω: imati, držati; n. sg. m. ptc. prez. akt.

ἀκόντια § 82

συνομολογήσας συνομολογέω: pristati, složiti se; n. sg. m. ptc. aor. akt.

ἡρώτα... ὁ δ' ἔφησεν... συνομολογήσας δὲ koordinacija surečenica česticom
δὲ

ἀναβάντος ἀναβαίνω: uspeti se, uzjahati; g. sg. m. aor. akt.

ἀντὶ τοῦ τιμωρήσασθαι § 422; § 373; τιμωρέω: med. osvetiti se; inf. aor.
med.

αὐτὸς § 207

ἐδούλευσε δουλεύω: biti rob; 3. l. sg. ind. aor. akt.

τῷ ἀνθρώπῳ § 82

“οὕτω δὲ καὶ ὑμεῖς”,

ἔφη,

“ὀρᾶτε

μὴ

βουλόμενοι

τοὺς πολεμίους τιμωρήσασθαι

τὸ αὐτὸ

πάθῃτε

τῷ ἵππῳ·

τὸν μὲν γὰρ χαλινὸν

ἔχετε ἤδη,

ἐλόμενοι

στρατηγὸν αὐτοκράτορα·

ἐὰν δὲ

φυλακὴν

δῶτε

καὶ ἀναβῆναι ἐάσητε,

δουλεύσετε ἤδη

Φαλάριδι”.

οὕτω δὲ čestica dé povezuje rečenicu s prethodnom, ”a”

ὑμεῖς § 205

ἔφη φημί: govoriti; 3. l. sg. impf. akt.

ὁρᾶτε ὁράω: gledati, paziti da; 2. l. pl. imp. prez. akt.
 βουλόμενοι βούλομαι: željeti; n. pl. m. ptc. prez. (med.)
 τοὺς πολεμίους § 103; § 373
 τιμωρήσασθαι τιμωρέω τινα: med. osvetiti se nekome; inf. aor. med.
 τὸ αὐτὸ § 207; § 373
 πάθῃτε πάσχω: trpjeti, iskusiti, doživljavati; 2. l. pl. konj. aor. akt.
 τῷ ἵππῳ § 82
 τὸν μὲν γὰρ χαλινὸν... ἐὰν δὲ φυλακὴν... koordinacija objekata pomoću čes-
 tica μὲν... δὲ...
 τὸν χαλινὸν § 82
 ἔχετε ἔχω: imati; 2. l. pl. ind. prez. akt.
 ἐλόμενοι αἰρέω: med. izabrati; n. pl. m. ptc. aor. med.
 στρατηγὸν § 82
 αὐτοκράτορα § 146
 ἐὰν... δῶτε... ἐάσῃτε zavisna pogodbena rečenica, eventualni oblik: § 476;
 δίδωμι: dati; 2. l. pl. konj. aor. akt.; ἐάω: pustiti, dopustiti; 2. l. pl.
 konj. aor. akt.
 φυλακὴν § 90
 ἀναβῆναι ἀναβαίνω: uspeti se, uzjahati; inf. aor. pas.
 δουλεύετε δουλεύω: biti rob; 2. l. pl. ind. fut. akt.
 Φαλάριδι § 123

Poglavlje 26

Ezop, Basne 1

O tekstu

Poučna priča o savezništvu orla i lisice, o izdaji i božjoj kazni, dio je zbirke Ezopovih basni (Μῦθοι); mada su Ezopove basne prvi put u proznu zbirku okupljene oko 300. pr. Kr, u obliku u kojem je do nas došla, zbirka sadrži prozne parafraze kasnijih Babrijevih jampskih pjesama (I./II. st. po Kr) i radove škola retorike različitih vremena.

Jednu je varijantu basne o orlu i lisici obradio već Arhiloh (oko 650. pr. Kr), drugu donosi obrada u latinskim stihovima oslobođenog rimskog roba Fedra (Phaedrus, oko 15. pr. Kr. – 50. po Kr).

Pročitajte naglas grčki tekst.

Aesop. Fabulae 1

ΑΕΤΟΣ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ

Ἄετος καὶ ἀλώπηξ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους σπείσασμενοι πλησίον ἑαυτῶν οἰκεῖν διέγνωσαν βεβαίωσιν φιλίας τὴν συνήθειαν ποιούμενοι. καὶ δὴ ὁ μὲν ἀναβάς ἐπὶ τι περίμηκες δένδρον ἐνεοττοποίησατο, ἡ δὲ εἰς τὸν ὑποκείμενον θάμνον ἔτεκεν. ἐξελθούσης δέ ποτε αὐτῆς ἐπὶ νομὴν ὁ αἶτος ἀπορῶν τροφῆς καταπτὰς εἰς τὸν θάμνον καὶ τὰ γεννήματα ἀναρπάσας μετὰ τῶν αὐτοῦ νεοττῶν κατεθοινήσατο. ἡ δὲ ἀλώπηξ ἐπανελθοῦσα ὡς ἔγνω τὸ πράχθῃ, οὐ μᾶλλον ἐπὶ τῷ τῶν νεοττῶν θανάτῳ ἐλυπήθη, ὅσον ἐπὶ τῆς ἀμύνης· χερσαία γὰρ οὔσα πετεινὸν διώκειν ἡδυνάτει. διόπερ πόρρωθεν στᾶσα, ὃ μόνον τοῖς ἀσθενέσιν καὶ ἀδυνάτοις ὑπολεί-

πεται, τῷ ἐχθρῷ κατηρᾶτο. συνέβη δὲ αὐτῷ τῆς εἰς τὴν φιλίαν ἀσεβείας οὐκ εἰς μακρὰν δίκην ὑποσχεῖν. θυόντων γάρ τινων αἶγα ἐπ' ἀγροῦ καταπτὰς ἀπὸ τοῦ βωμοῦ σπλάγχνον ἔμπυρον ἀνήνεγκεν· οὗ κοιμισθέντος ἐπὶ τὴν καλίαν σφοδρὸς ἐμπεσὼν ἄνεμος ἐκ λεπτοῦ καὶ παλαιοῦ κάρφους λαμπρὰν φλόγα ἀνῆψε. καὶ διὰ τοῦτο καταφλεχθέντες οἱ νεοττοὶ — καὶ γὰρ ἦσαν ἔτι ἀτελεῖς οἱ πτηνοὶ — ἐπὶ τὴν γῆν κατέπεσον. καὶ ἡ ἀλώπηξ προσδραμοῦσα ἐν ὄφει τοῦ αἰετοῦ πάντας αὐτοὺς κατέφαγεν.

ὁ λόγος δηλοῖ, ὅτι οἱ φιλίαν παρασπονδοῦντες, καὶ τὴν τῶν ἡδίκημένων ἐκφύγῳσι κόλασιν, ἀλλ' οὖν γε τὴν ἐκ θεοῦ τιμωρίαν οὐ διακρούσονται.

Analiza i komentar

ΑΙΤΟΣ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ

ΑΙΤΟΣ § 82

ΑΛΩΠΗΞ § 115

Ἄετος καὶ ἀλώπηξ
 φιλίαν
 πρὸς ἀλλήλους
 σπείσάμενοι
 πλησίον ἑαυτῶν
 οἰκεῖν
 διέγνωσαν
 βεβαίωσιν
 φιλίας
 τὴν συνήθειαν
 ποιούμενοι.

Ἄετος § 82

ἀλώπηξ § 115

φιλίαν § 90

πρὸς ἀλλήλους § 435; § 212
 σπείσάμενοι σπένδω: med. sklopiti savez; n. pl. m. ptc. aor. med.
 πλησίον ἑαυτῶν § 417; § 208
 οἰκεῖν οἰκέω: stanovati, nastavati; inf. prez. akt.
 διέγνωσαν διαγιγνώσκω: s inf. odlučiti nešto; 3. l. pl. ind. aor. akt.
 βεβαίωσιν § 165
 φιλίας § 90
 τὴν συνήθειαν § 90
 ποιούμενοι ποιέω: činiti; n. pl. m. ptc. prez. medpas.

καὶ δὴ
 ὁ μὲν
 ἀναβάς
 ἐπὶ τι περίμηκες δένδρον
 ἐνεοττοποιήσατο,
 ἢ δὲ
 εἰς τὸν ὑποκείμενον θάμνον
 ἔτεκεν.

καὶ δὴ kombinacija čestica povezuje rečenicu s prethodnom, najavljujući nešto važno ili zanimljivo: "i onda..."
 ὁ μὲν... ἢ δὲ... koordinacija subjekata; § 370.1
 ἀναβάς ἀναβαίνω: uzaći, popeti se; ovdje: uzletjeti; n. sg. m. ptc. aor. akt.
 ἐπὶ τι § 40
 ἐπὶ... δένδρον § 436; § 82
 τι § 217
 περίμηκες § 153
 ἐνεοττοποιήσατο νεοσσοποιέω, atički νεοττοποιέω: saviti gnijezdo, izleći ja-
 ja; 3. l. sg. ind. aor. med.
 εἰς τὸν... θάμνον § 419; § 82; § 375
 ὑποκείμενον ὑπόκειμαι: ležati ispod, biti ispod; a. sg. m. ptc. prez. medpas.
 ἔτεκεν τίκτω: roditi, (za životinje) okotiti se; 3. l. sg. ind. aor. akt.

ἐξελθούσης
 δέ ποτε
 αὐτῆς
 ἐπὶ νομὴν
 ὁ ἀετὸς

ἀπορῶν
 τροφῆς
 καταπτὰς
 εἰς τὸν θάμνον
 καὶ
 τὰ γεννήματα
 ἀναρπάσας
 μετὰ τῶν αὐτοῦ νεοττῶν
 κατεθoinήσατο.

ἐξελεύσῃς ἐξέρχομαι: izaći; g. sg. f. ptc. aor. akt.
 δέ ποτε § 40; čestica δέ povezuje rečenicu s prethodnom, "a"
 αὐτῆς § 207
 ἐπὶ νομῇν § 436; § 90
 ὁ ἀετὸς § 82
 ἀπορῶν ἀπορέω: ne znati što da radi, nemati; n. sg. m. ptc. prez. akt.
 τροφῆς § 90
 καταπτὰς καταπέτομαι: sletjeti; n. sg. m. ptc. aor. akt.
 εἰς τὸν θάμνον § 419; § 82
 τὰ γεννήματα § 123
 ἀναρπάσας ἀναρπάζω: ugrabiti; n. sg. m. ptc. aor. akt.
 μετὰ τῶν... νεοττῶν § 430; § 82; § 375
 αὐτοῦ § 209.1
 κατεθoinήσατο καταθoinάω (i med.): gostiti se; 3. l. sg. ind. aor. med.

ἡ δὲ ἀλώπηξ
 ἐπανελθοῦσα
 ὥς ἔγνω
 τὸ πραχθέν,
 οὐ μᾶλλον
 ἐπὶ τῷ τῶν νεοττῶν θανάτῳ
 ἐλυπήθη,
 ὅσον
 ἐπὶ τῆς ἀμύνης·
 χερσαία γὰρ οὔσα

πετεινὸν διώκειν
ἡδυνάτει.

ἡ δὲ ἀλώπηξ § 115; čestica δέ povezuje rečenicu s prethodnom i ističe promjenu subjekta (u odnosu na ὁ αἰετός), "a"

ἐπανελθοῦσα ἐπανέρχομαι: vratiti se; n. sg. f. ptc. aor. akt.

ὥς veznik uvodi vremensku rečenicu; § 487

ἔγνω γινώσκω: saznati, shvatiti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

τὸπραχθέν § 373; πράσσω, αἰετὶ πράττω: činiti; a. sg. n. ptc. aor. pas.

οὐ μᾶλλον... ὅσον... koordinacija; § 204.3

ἐπὶ τῷ... θανάτῳ § 436; § 82; § 375

τῶν νεοττῶν § 82

ἐλυπήθη λυπέω: pas. biti žalostan; 3. l. sg. ind. aor. pas.

ὅσον § 219

ἐπὶ τῆς ἀμύνης § 436; § 90

χερσαία § 103

γὰρ čestica najavljuje iznošenje dokaza prethodne tvrdnje: "naime..."

οὔσα εἰμί: biti; n. sg. f. ptc. prez. (akt.)

πετεινὸν § 103

διώκειν διώκω: progoniti, slijediti; inf. prez. akt.

ἡδυνάτει ἀδυνατέω: biti nemoguće, ne biti u stanju; 3. l. sg. impf. akt.

διόπερ

πόρρωθεν

στᾶσα,

ὃ μόνον

τοῖς ἀσθενέσιν

καὶ ἀδυνάτοις

ὑπολείπεται,

τῷ ἐχθρῷ

κατηρᾶτο.

στᾶσα ἵστημι: intr. stajati; n. sg. f. ptc. aor. akt.

ὃ § 215

μόνον § 204.2

τοῖς ἀσθενέσιν § 373; § 153

ἀδυνάτοις § 106

ὑπολείπεται ὑπολείπω: pas. ostati; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

τῷ ἐχθρῷ § 373; § 103

κατηρᾶτο καταράομαι: prokleti; 3. l. sg. impf. (med.)

συνέβη δὲ

αὐτῷ

τῆς

εἰς τὴν φιλίαν

ἀσεβείας

οὐκ εἰς μακρὰν δίκην

ὑποσχεῖν.

συνέβη συμβαίνω: dogoditi se; 3. l. sg. ind. aor. akt.

δὲ čestica δέ povezuje rečenicu s prethodnom, "a"

αὐτῷ § 207

τῆς... ἀσεβείας § 90; § 375

εἰς τὴν φιλίαν § 419; § 90

εἰς μακρὰν δίκην § 419; § 103; § 90

ὑποσχεῖν ὑπέχω: trpjeti; inf. aor. akt.

θυόντων γάρ τινων

αἶγα

ἐπ' ἀγροῦ

καταπτὰς

ἀπὸ τοῦ βωμοῦ

σπλάγχνον

ἔμπυρον

ἀνήνεγκεν·

οὔ κομισθέντος

ἐπὶ τὴν καλιὰν

σφοδρὸς

ἐμπεσὼν

ἄνεμος

ἐκ λεπτοῦ καὶ παλαιοῦ κάρφους

λαμπρὰν φλόγα

ἀνῆψε.

θυόντων θυώ: žrtvovati, prinositi žrtvu; g. pl. m. ptc. prez. akt.

γάρ τινων § 40

γάρ čestica najavljuje iznošenje dokaza prethodne tvrdnje: "naime..."

τινων § 217

αἶγα § 115

ἐπ' ἀγροῦ § 68; § 436; § 82

καταπτὰς καταπέτομαι: sletjeti; n. sg. m. ptc. aor. akt.

ἀπὸ τοῦ βομοῦ § 423; § 82

σπλάγχνον § 82

ἔμπυρον § 106

ἀνῆνεγκεν ἀναφέρω: odnijeti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

οὔ § 215

κομισθέντος κομίζω: donijeti; g. sg. n. ptc. aor. pas.

ἐπὶ τὴν καλιὰν § 436; § 90

σφοδρὸς § 103

ἐμπεσὼν ἐμπίπτω: pasti na nešto, raspiriti; n. sg. m. ptc. aor. akt.

ἄνεμος § 82

ἐκ... κάρφους § 424; § 153

λεπτοῦ... παλαιοῦ § 103

λαμπρὰν § 103

φλόγα § 115

ἀνῆψε ἀνάπτω: zapaliti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

καὶ διὰ τοῦτο

καταφλεχθέντες

οἱ νεοττοὶ —

καὶ γὰρ

ῆσαν

ἔτι ἀτελεῖς

οἱ πτηνοὶ —

ἐπὶ τὴν γῆν

κατέπεσον.

διὰ τοῦτο § 428; § 213.2

καταφλεχθέντες καταφλέγω: izgorjeti; n. pl. m. ptc. aor. pas.

οἱ νεοττοὶ § 82

καὶ γὰρ § 517

ἦσαν εἰμί: biti; 3. l. pl. impf. (akt.)

ἀτελεῖς § 153

οἱ πτηνοὶ § 373; § 103

ἐπὶ τὴν γῆν § 436; § 106

κατέπεσον καταπίπτω: pasti; 3. l. pl. ind. aor. akt.

καὶ ἡ ἀλώπηξ

προσδραμοῦσα

ἐν ὄψει

τοῦ ἀετοῦ

πάντας αὐτοὺς

κατέφαγεν.

ἡ ἀλώπηξ § 115

προσδραμοῦσα προτρέχω: istrčati; n. sg. f. ptc. aor. akt.

ἐν ὄψει § 426; § 165

τοῦ ἀετοῦ § 82

πάντας § 193

αὐτοὺς § 207

κατέφαγεν κατεσθίω: pojesti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

ὁ λόγος δηλοῖ,

ὅτι

οἱ φιλίαν παρασπονδοῦντες,

κἄν τὴν

τῶν ἡδίκημένων

ἐκφύγῳσι

κόλασιν,

ἀλλ' οὖν γε

τὴν

ἐκ θεοῦ

τιμωρίαν

οὐ διακρούσονται.

ὁ λόγος § 82

δηλοῖ δηλόω: pokazati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

ὅτι veznik uvodi izričnu rečenicu, § 467

οἱ... παρασπονδοῦντες § 373; παρασπονδέω: prekršiti sporazum ili vjeru;
n. pl. m. ptc. prez. akt.; § 375

φιλίαν § 90

κἄν... ἐκφύγωσι..., οὐ διακρούσονται § 480; eventualni futurski oblik pogodbene rečenice; ἐκφεύγω: izbjeći; 3. l. pl. konj. aor. akt.; διακρούω:
med. izmicati; 3. l. pl. ind. fut. med.

τήν... κόλασιν § 165; § 375

τῶν ἡδικημένων § 373; ἀδικέω: nanositi nepravdu; g. pl. m. ptc. perf.
medpas.

ἀλλ' οὖν γε § 68; § 40; § 519.1

τήν... τιμωρίαν § 90; § 375

ἐκ θεοῦ § 424; § 82

Poglavlje 27

Aristotel, Retorika 1358a

O tekstu

Aristotelova *Retorika*, najvažnije i najutjecajnije djelo zapadne civilizacije kojim se usustavljuje znanje o umijeću uvjeravanja, nastajala je tijekom dvaju razdoblja u kojima je autor živio u Ateni: između 367. i 347. pr. Kr. te između 335. i 322. pr. Kr.

U prvoj od tri knjige djela Aristotel razmatra odnos retorike i dijalektike, daje definiciju retorike i uvodi trojaku podjelu sredstava uvjeravanja, koja se mogu temeljiti na karakteru govornika (ῥήτορ), na osjećajima slušatelja (πάθος) te na logičkom argumentu (λόγος). Zatim, upravo u ovdje odabranom odlomku, donosi – ponovno trojaku – podjelu govorništva, s obzirom na to da se njime što savjetuje ili na što upozorava u skupštini (savjetodavno govorništvo), da se koga optužuje ili brani na sudu (sudsko govorništvo), odnosno hvali ili kudi o različitim prigodama (epideiktčko govorništvo).

U nastavku prve knjige slijedi detaljnija rasprava o trima navedenim vrstama, osobito s obzirom na upotrebu logičkih argumenata, dok se druga knjiga fokusira na govorničko izazivanje osjećaja kod slušatelja te na različite vrste karaktera. Treća se knjiga bavi pitanjima stila i dijelovima govora.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Arist. Rhetorica 1358a

Ἔστιν δὲ τῆς ῥητορικῆς εἶδη τρία τὸν ἀριθμὸν· τοσοῦτοι γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν λόγων ὑπάρχουσιν ὄντες. σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος, ἕκ τε τοῦ λέγοντος καὶ περὶ οὗ λέγει καὶ πρὸς ὃν, καὶ τὸ τέλος πρὸς τοῦτόν ἐστιν, λέγω δὲ τὸν ἀκροατὴν. ἀνάγκη δὲ τὸν ἀκροατὴν ἢ θεωρὸν εἶναι ἢ κριτὴν, κριτὴν δὲ ἢ τῶν γεγενημέ-

νων ἢ τῶν μελλόντων. ἔστιν δ' ὁ μὲν περὶ τῶν μελλόντων κρίνων ὁ ἐκκλησιαστής, ὁ δὲ περὶ τῶν γεγεννημένων [οἶον] ὁ δικαστής, ὁ δὲ περὶ τῆς δυνάμεως ὁ θεωρός, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τρία γένη τῶν λόγων τῶν ῥητορικῶν, συμβουλευτικόν, δικανικόν, ἐπιδεικτικόν. συμβουλῆς δὲ τὸ μὲν προτροπή, τὸ δὲ ἀποτροπή· αἰ γὰρ καὶ οἱ ἰδίᾳ συμβουλεύοντες καὶ οἱ κοινῇ δημηγοροῦντες τούτων θάτερον ποιοῦσιν. δίκης δὲ τὸ μὲν κατηγορία, τὸ δ' ἀπολογία· τούτων γὰρ ὅποτερονοῦν ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἀμφισβητοῦντας. ἐπιδεικτικοῦ δὲ τὸ μὲν ἔπαινος τὸ δὲ ψόγος.

Analiza i komentar

Ἔστιν δὲ τῆς ῥητορικῆς εἶδη
τρία τὸν ἀριθμόν·
τοσοῦτοι γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν λόγων
ὑπάρχουσιν ὄντες.

ἔστιν εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez.; za slaganje predikata u jednini sa subjektom srednjeg roda u množini (εἶδη) v. § 361; za naglasak na prvom slogu v. § 315, bilj. 2, 3

τῆς ῥητορικῆς § 90

εἶδη § 153

τρία § 224

τὸν ἀριθμόν § 82; "po broju, brojem" (akuzativ obzira, § 389)

τοσοῦτοι § 224

οἱ ἀκροαταὶ § 100

τῶν λόγων § 82

ὑπάρχουσιν ὑπάρχω: poduzeti, početi; 3. l. pl. ind. prez. akt.; ovdje zajedno s ptc. glagola "biti" prev. "postoje"

ὄντες εἰμί: biti; nom. pl. m. r. ptc. prez.

σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος,
ἔκ τε τοῦ λέγοντος
καὶ περὶ οὗ λέγει
καὶ πρὸς ὃν,
καὶ τὸ τέλος

πρὸς τοῦτόν ἐστιν,
λέγω δὲ τὸν ἀκροατήν.

σύγκειται σύγκειμαι: sastojati se + ἔκ τινος, od čega; 3. l. sg. ind. prez. mediop.

ἐκ τριῶν § 224

ὁ λόγος § 82

τοῦ λέγοντος λέγω: reći, govoriti; gen. sg. m. r. ptc. prez.

περὶ οὗ "o kome": § 433.A; § 215

λέγει λέγω: reći, govoriti; 3. l. sg. ind. prez. akt.

πρὸς ὃν "komu": § 435.C.c; § 215

τὸ τέλος § 153

πρὸς τοῦτόν § 435.C.c; § 213

ἐστιν εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez.; za prebacivanje naglaska s enklitike na prethodnu riječ v. § 39 i 40

λέγω λέγω: reći, govoriti; ovdje "mislim", "to jest"; 3. l. sg. ind. prez. akt.

τὸν ἀκροατήν § 100

ἀνάγκη δὲ

τὸν ἀκροατήν

ἢ θεωρὸν εἶναι

ἢ κριτήν,

κριτήν δὲ

ἢ τῶν γεγενημένων

ἢ τῶν μελλόντων.

ἀνάγκη § 90; uz imenicu se podrazumijeva glagol ἐστί iako nije izrečen, te uz izraz u značenju "potrebno je", "nužno je" slijedi akuzativ s infinitivom

τὸν ἀκροατήν § 100

ἢ... ἢ ili... ili

θεωρὸν § 82

εἶναι εἰμί: biti; inf. prez.

κριτήν § 100

τῶν γεγενημένων γίγνομαι: biti, postati, dogoditi se; gen. pl. sr. r. ptc. perf. mediop.; supstantivirani particip τὰ γεγενημένα: "ono što se dogodilo", "prošlost"

τῶν μελλόντων μέλλω: namjeravati, trebati, htjeti; gen. pl. sr. r. ptc. prez.; supstantivirani particip τὰ μέλλοντα: "ono što će se dogoditi", "budućnost"

ἔστιν δ'

ὁ μὲν περὶ τῶν μελλόντων κρίνων

ὁ ἐκκλησιαστής,

ὁ δὲ περὶ τῶν γεγενημένων

[οἶον] ὁ δικαστής,

ὁ δὲ περὶ τῆς δυνάμεως

ὁ θεωρός,

ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἂν εἶη

τρία γένη τῶν λόγων τῶν ῥητορικῶν,

συμβουλευτικόν, δικανικόν, ἐπιδεικτικόν.

ἔστιν εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez.; za naglasak na prvom slogu v. § 315, bilj. 2, 3

ὁ... κρίνων κρίνω: prosuđivati; nom. sg. m. r. ptc. prez.

περὶ τῶν μελλόντων "ο": § 433.A + gen. pl. ptc. prez., τὰ μέλλοντα

ὁ ἐκκλησιαστής § 100

ὁ... podrazumijeva se: ὁ κρίνων

περὶ τῶν γεγενημένων "ο": § 433.A + gen. pl. ptc. perf., τὰ γεγενημένα

ὁ δικαστής § 100

ὁ... podrazumijeva se: ὁ κρίνων

περὶ τῆς δυνάμεως "ο": § 433.A; § 165

ὁ θεωρός § 82

ὥστ' ὥστε: veznik u posljedičnoj rečenici (§ 473)

ἐξ ἀνάγκης "nužno"

ἂν čestica koja uz optativ pokazuje mogućnost u sadašnjosti (§ 464.2)

εἶη εἰμί: biti; 3. l. sg. opt. prez.; prev. "tako da nužno mogu postojati"

τρία § 224

γένη § 153

τῶν λόγων § 82

τῶν ῥητορικῶν § 103

συμβουλευτικόν § 103

δικανικόν § 103

ἐπιδεικτικόν § 103

συμβουλῆς δὲ
 τὸ μὲν προτροπή,
 τὸ δὲ ἀποτροπή·
 ἀεὶ γὰρ
 καὶ οἱ ἰδίᾳ συμβουλευόντες
 καὶ οἱ κοινῇ δημηγοροῦντες
 τούτων θάτερον ποιοῦσιν.

συμβουλῆς § 90

τὸ μὲν... τὸ δὲ... "jedno... a drugo..."; podrazumijeva se kao predikat glagol "biti" (ἐστίν)

προτροπή § 103

ἀποτροπή § 103

οἱ... συμβουλευόντες συμβουλεύω: savjetovati; nom. pl. m. r. ptc. prez.

ἰδίᾳ § 103; ovdje priložno: "privatno"

οἱ... δημηγοροῦντες δημηγορέω: govoriti javno, u narodnoj skupštini; nom. pl. m. r. ptc. prez.

κοινῇ § 103; ovdje priložno: "javno"

τούτων § 213

θάτερον § 103; jedno od dvoje: atički oblik uz ἕτερος; ovdje: τούτων θάτερον, "jedno od toga dvoje"

ποιοῦσιν ποιέω: činiti; 3. l. pl. ind. prez. akt.

δίκης δὲ

 τὸ μὲν κατηγορία,
 τὸ δ' ἀπολογία·
 τούτων γὰρ ὁποτερονοῦν ποιεῖν
 ἀνάγκη
 τοὺς ἀμφισβητοῦντας.

δίκης § 90

τὸ μὲν... τὸ δ'... "jedno... a drugo..."; podrazumijeva se kao predikat glagol "biti" (ἐστίν)

κατηγορία § 90

ἀπολογία § 90

τούτων § 213

ὁποτερονοῦν § 103

ποιεῖν ποιέω: činiti; inf. prez. akt.

ἀνάγκη § 90; izraz ἀνάγκη (ἐστίν) uvodi konstrukciju akuzativ s infinitivom
τοὺς ἀμφισβητοῦντας ἀμφισβητέω: prepirati se; akuz. pl. m. r. ptc. prez.

ἐπιδεικτικοῦ δὲ

τὸ μὲν ἔπαινος

τὸ δὲ φόγος.

ἐπιδεικτικοῦ § 103

τὸ μὲν... τὸ δ'... "jedno... a drugo..."; podrazumijeva se kao predikat glagol
"biti" (ἐστίν)

ἔπαινος § 82

φόγος § 82

Poglavlje 28

Gorgija, Pohvala Helene 11, 13

O autoru

Gorgija (Γοργίας), grčki retor iz Leontina na Siciliji (oko 485. pr. Kr. – oko 380. pr. Kr), uz Protagoru najugledniji sofist. Kao poslanik Sirakuze 427. pr. Kr. došao je u Atenu, gdje je osnovao i vodio školu govorništva; među njegovim učenicima bio je i Izokrat. Umro je u dubokoj starosti, u Tesaliji, na dvoru tiranina Jasona iz Fere.

Gorgija, veliki inovator retoričke prakse, svojim je artificijelnim i intelektualističkim stilom začetnik antičke umjetničke proze. Naglašena ritma, rima, asonancija, simetričnih članaka (χωλα), puni antiteza, paralelizama, metafora i igara riječi, njegovi tekstovi stoje između proze i poezije; Gorgija, u skladu sa sofističkim učenjima, demonstrira neograničenu moć riječi, čak i onkraj racionalnog uvjeravanja.

O tekstu

Uz nekoliko ulomaka, sačuvana su samo dva Gorgijina djela: *Pohvala Helene* i *Obrana Palamede*. U *Pohvali Helene* Gorgija preuzima temu kojom se već bavio Stezihor (VII./VI. st. pr. Kr) u *Palinodiji* (*Opozivnoj pjesmi*), te dokazuje nevinost mitske ljepotice: njezin su odlazak u Troju prouzročili sudbina, bogovi, Parisove zavodljive riječi.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Gorg. Helenae encomium Fr. 11. 13

Ὅτι μὲν οὖν φύσει καὶ γένει τὰ πρῶτα τῶν πρώτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἢ γυνὴ περὶ ἧς ὁδε ὁ λόγος, οὐκ ἄδηλον οὐδὲ ὀλίγοις.

δῆλον γὰρ ὡς μητρός μὲν Λήδας, πατρὸς δὲ τοῦ μὲν γενομένου θεοῦ, λεγομένου δὲ θνητοῦ, Τυνδάρειω καὶ Διός, ὧν ὁ μὲν διὰ τὸ εἶναι ἔδοξεν, ὁ δὲ διὰ τὸ φάναι ἡλέγχθη, καὶ ἦν ὁ μὲν ἀνδρῶν κράτιστος ὁ δὲ πάντων τύραννος.

ἐκ τοιούτων δὲ γενομένη ἔσχε τὸ ἰσόθεον κάλλος, ὃ λαβοῦσα καὶ οὐ λαθοῦσα ἔσχε· πλείστας δὲ πλείστοις ἐπιθυμίας ἔρωτος ἐνειργάσατο, ἐνὶ δὲ σώματι πολλὰ σώματα συνήγαγεν ἀνδρῶν ἐπὶ μεγάλοις μέγα φρονούντων, ὧν οἱ μὲν πλούτου μεγέθη, οἱ δὲ εὐγενείας παλαιᾶς εὐδοξίαν, οἱ δὲ ἀλκῆς ἰδίας εὐεξίαν, οἱ δὲ σοφίας ἐπικτήτου δύναμιν ἔσχον· καὶ ἦκον ἅπαντες ὑπ' ἔρωτός τε φιλονίκου φιλοτιμίας τε ἀνικῆτου. ὅστις μὲν οὖν καὶ δι' ὅτι καὶ ὅπως ἀπέπλησε τὸν ἔρωτα τὴν Ἑλένην λαβών, οὐ λέξω· τὸ γὰρ τοῖς εἰδόσιν ἅ ἴσασι λέγειν πίστιν μὲν ἔχει, τέρψιν δὲ οὐ φέρει. τὸν χρόνον δὲ τῷ λόγῳ τὸν τότε νῦν ὑπερβὰς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος λόγου προβήσομαι, καὶ προθήσομαι τὰς αἰτίας, δι' ἃς εἰκὸς ἦν γενέσθαι τὸν τῆς Ἑλένης εἰς τὴν Τροίαν στόλον.

Analiza i komentar

Ὅτι μὲν οὖν
 φύσει καὶ γένει
 τὰ πρῶτα
 τῶν πρώτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν
 ἡ γυνή
 περὶ ἧς
 ὅδε ὁ λόγος,
 οὐκ ἄδηλον
 οὐδὲ ὀλίγοις.

Ὅτι veznik uvodi zavisnu izričnu rečenicu; § 467

μὲν οὖν kombinacija čestica označava prijelaz na novu misao: "onda..."

φύσει § 165

γένει § 153

τὰ πρῶτα § 373; § 223

τῶν... ἀνδρῶν § 149

πρώτων § 223

γυναικῶν § 122

ἡ γυνή § 122

περὶ ἧς § 433; § 215

ὅδε § 213

ὁ λόγος § 82

ἄδηλον § 106; izostavljena je kopula, ἄδηλόν ἐστι

ὀλίγοις § 103

δῆλον γὰρ ὥς

μητρὸς μὲν

Λήδας,

πατρὸς δὲ

τοῦ μὲν

γενομένου θεοῦ,

λεγομένου δὲ θνητοῦ,

Τυνδάρει καὶ Διός,

ῶν

ὁ μὲν

διὰ τὸ εἶναι ἔδοξεν,

ὁ δὲ

διὰ τὸ φάναι ἠλέγχθη,

καὶ ἦν

ὁ μὲν

ἀνδρῶν κράτιστος

ὁ δὲ

πάντων τύραννος.

δῆλον § 103; izostavljena je kopula, δῆλόν ἐστι

γὰρ čestica najavljuje iznošenje dokaza ili uzroka prethodne tvrdnje: "naime..."; § 517

ὥς veznik uvodi zavisnu izričnu rečenicu; § 467

μητρὸς μὲν..., πατρὸς δὲ koordinacija pomoću (suprotnih) čestica μὲν... δὲ...

μητρὸς § 148

Λήδας § 90; Λήδα, ας, ἡ iako je α impurum

πατρὸς § 148

τοῦ μὲν γενομένου... λεγομένου δὲ... koordinacija pomoću (suprotnih) čestica μὲν... δὲ...

τοῦ... θεοῦ § 82

γενομένου γίγνομαι: postati, biti; g. sg. m. ptc. aor. (med.)

λεγομένου λέγω: nazivati; g. sg. n. ptc. prez. medpas.

θνητοῦ § 103

Τυνδάρω § 111

Διός § 178

ὦν § 215

ὁ μὲν... ὁ δὲ koordinacija pomoću (suprotnih) čestica μὲν... δὲ...; § 370.1

διὰ τὸ εἶναι § 428; εἰμί: biti; inf. prez. (akt.); § 373

ἔδοξεν δοκεῖ τινί činiti se nekome; 3. l. ind. aor. akt.

διὰ τὸ φάναι § 428; φαίνω pas. činiti se; inf. aor. pas; § 373

ἡλέγχθη ἐλέγχω: dokazati; 3. l. sg. ind. aor. pas.

ἦν εἰμί: biti; 3. l. sg. impf. (akt.)

ὁ μὲν... ὁ δὲ... koordinacija pomoću (suprotnih) čestica μὲν... δὲ...; § 370.1

ἀνδρῶν § 149

κράτιστος § 202

πάντων § 193

τύραννος § 82

ἐκ τοιούτων δὲ

γενομένη

ἔσχε

τὸ ἰσόθεον κάλλος,

ὃ λαβοῦσα

καὶ οὐ λαθοῦσα

ἔσχε·

πλείστας δὲ

πλείστοις

ἐπιθυμίας

ἔρωτος

ἐνειργάσατο,

ἐνὶ δὲ σώματι

πολλὰ σώματα

συνήγαγεν

ἀνδρῶν
 ἐπὶ μέγαλοις
 μέγα φρονούντων,
 ὧν
 οἱ μὲν
 πλούτου
 μεγέθη,
 οἱ δὲ
 εὐγενείας παλαιᾶς
 εὐδοξίαν,
 οἱ δὲ
 ἀλκῆς ἰδίας
 εὐεξίαν,
 οἱ δὲ
 σοφίας ἐπικτήτου
 δύνανται
 ἔσχον·
 καὶ ἦκον
 ἅπαντες
 ὑπ' ἔρωτός τε φιλονίκου
 φιλοτιμίας τε ἀνικῆτου.

ἐκ τοιούτων § 424; § 213.2

δὲ čestica δέ povezuje rečenicu s prethodnom kao suprotni veznik, "a"; § 515

γενομένη γίγνομαι: postati, roditi se; n. sg. f. ptc. aor. (med.)

ἔσχε ἔχω: imati; 3. l. sg. ind. aor. akt.

τὸ... κάλλος § 153

ἰσόθεον § 106

δ § 215

λαβοῦσα λαμβάνω: uzeti, primiti; n. sg. f. ptc. aor. akt.

λαθοῦσα λανθάνω: sakriti; n. sg. f. ptc. aor. akt.

ἔσχε ἔχω: imati; 3. l. sg. ind. aor. akt.

πλείστας δὲ... ἐνὶ δὲ... koordinacija pomoću čestice δὲ (ima funkciju sastavnog veznika)

- πλείστας § 202
 πλείστοις § 202
 ἐπιθυμίας § 90
 ἔρωτος § 123
 ἐνείργασατο ἐνεργάζομαι: proizvesti; 3. l. sg. ind. aor. med.
 ἐνὶ § 224
 σώματι § 123
 πολλὰ § 196
 σώματα § 123
 συνήγαγεν συναγω: skupiti; 3. l. ind. aor. akt.
 ἀνδρῶν § 149
 ἐπὶ μεγάλοις § 436; § 196
 μέγα φρονούντων μέγα φρονέω: biti samouvjeren; g. pl. m. ptc. prez. akt.
 ὧν § 215
 οἱ μὲν... οἱ δὲ... οἱ δὲ... οἱ δὲ... koordinacija pomoću (suprotnih) čestica μὲν...
 δὲ... δὲ... itd; § 370.1
 πλούτου § 82
 μεγέθη § 153
 εὐγενείας § 90
 παλαιᾶς § 103
 εὐδοξίαν § 90
 ἀλκῆς § 90
 ἰδίας § 103
 εὐεξίαν § 90
 σοφίας § 90
 ἐπικτήτου § 106
 δύναμιν § 165
 ἔσχον ἔχω: imati; 3. l. pl. ind. aor. akt.
 ἤκον ἤκω: doći; 3. l. pl. impf. akt.
 ἅπαντες § 379
 ὑπ' ἔρωτός τε... φιλοτιμίας τε... koordinacija pomoću (sastavnih) čestica τε...
 τε...; § 513
 ὑπ' ἔρωτός § 68; § 123; § 437
 φιλονίκου § 106
 φιλοτιμίας § 90
 ἀνικήτου § 106

ὅστις μὲν οὖν
 καὶ δι' ὅτι
 καὶ ὅπως

ἀπέπλησε τὸν ἔρωτα
 τὴν Ἑλένην λαβών,
 οὐ λέξω·
 τὸ γὰρ
 τοῖς εἰδόσιν
 ἃ ἴσασι
 λέγειν
 πίστιν μὲν ἔχει,
 τέρψιν δὲ οὐ φέρει.

ὅστις μὲν... τὸν χρόνον δὲ... koordinacija pomoću (suprotnih) čestica μὲν...
 δὲ...

ὅστις § 217

δι' ὅτι § 68; § 428; § 217

ἀπέπλησε ἀποπίμπλημι: zadovoljiti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

τὸν ἔρωτα § 123

τὴν Ἑλένην § 90

λαβών λαμβάνω: uzeti, oteti; n. sg. m. ptc. aor. akt.

λέξω λέγω: govoriti; 1. l. sg. ind. fut. akt.

τὸ... λέγειν λέγω: govoriti; inf. prez. akt.; § 373; § 375

γὰρ čestica najavljuje iznošenje dokaza ili uzroka prethodne tvrdnje: "na-
 ime..."; § 517

τοῖς εἰδόσιν οἶδα: znam; d. pl. ptc. (prez. akt.); § 373

ἃ § 215

ἴσασι οἶδα: znam; 3. l. pl. ind. (prez. akt.)

πίστιν μὲν... τέρψιν δὲ... koordinacija pomoću (suprotnih) čestica μὲν... δὲ...

πίστιν § 165

ἔχει ἔχω: imati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

τέρψιν § 165

φέρει φέρω: nositi; 3. l. sg. ind. prez. akt.

τὸν χρόνον δὲ

τῷ λόγῳ

τὸν τότε

νῦν ὑπερβὰς

ἐπὶ τὴν ἀρχὴν

τοῦ μέλλοντος λόγου
 προβήσομαι,
 καὶ προθήσομαι
 τὰς αἰτίας,
 δι' ἧς
 εἰκὸς ᾗν
γενέσθαι
τὸν
 τῆς Ἑλένης
 εἰς τὴν Τροίαν
στόλον.

τὸν χρόνον... τὸν τότε § 82; § 375
 τῷ λόγῳ § 82; *iota adscriptum*, § 8
 ὑπερβᾶς ὑπερβαίνω: prekoračiti; n. sg. m. ptc. aor. akt.
 ἐπὶ τὴν ἀρχὴν § 436; § 90
 τοῦ... λόγου § 82; § 375
 μέλλοντος μέλλω: bit ću; g. sg. m. ptc. prez. μέλλων "budući"
 προβήσομαι προβαίνω: napredovati; 1. l. sg. ind. fut. (med.)
 προθήσομαι προτίθημι med. prikazati; 1. l. sg. ind. fut. med.
 τὰς αἰτίας § 90
 δι' ἧς § 68; § 428; § 215
 εἰκὸς § 153; εἰκὸς ἐστὶ "vjerojatno je"
 ᾗν εἰμί: biti; 3. l. sg. impf. (akt.)
 γενέσθαι γίγνομαι: postati, doći do nečega; inf. aor. (med.)
 τὸν... στόλον § 82; § 375
 τῆς Ἑλένης § 90
 εἰς τὴν Τροίαν § 419; § 90

Poglavlje 29

Polibije, Povijest 3, 111, 3

O autoru

Polibije (Πολύβιος) rođen je u Megalopolu u Arkadiji 200. pr. Kr. Pripadao je utjecajnoj obitelji i kao mladić se borio pod zapovjedništvom vojskovođe Filopemena. U dobi od 30 godina bio je jedan od vođa Ahejskog saveza, saveza grčkih polisa koji su za vrijeme sukoba između Rima i Makedonije pokušavali ostati neutralni, no i ta neutralnost je imala svoju cijenu. Nakon bitke kod Pidne, u kojoj su Rimljani porazili makedonskog kralja Perzeja, Polibije je stigao u Rim kao jedan od tisuću ahejskih talaca. Zbližio se s krugom oko Emilija Paula i Publija Kornelija Scipiona Mlađeg. Potonjeg je pratio u Trećem punskom ratu gdje je njegovo prethodno ratno iskustvo bilo od velike koristi (osmislio je sustav šifriranih signala). Kad su Rimljani konačno pokorili i Ahejski savez, Polibije se trudio isposlovati prihvatljive uvjete predaje za svoje sunarodnjake. U znak zahvalnosti mu je šest polisa podiglo spomenik. Umro je 118. pr. Kr.

O tekstu

U djelu *Povijest* (Ἱστορίαι) Polibije prikazuje vojni i politički uspon Rima. Zahvaljujući prijateljstvu s brojnim rimskim uglednicima, autor je imao pristup državnim dokumentima i arhivima. Za potrebe istraživanja razgovarao je i s velikim brojem sudionika u suvremenim povijesnim zbivanjima. Naposljetku, svojim očima je vidio kako su Rimljani Kartagu srazili sa zemljom, te je *Povijest* dijelom rezultat autopsije. Djelo se sastojalo od 40 knjiga od kojih je samo prvih pet sačuvano u cijelosti. Slijedi odlomak iz treće knjige u kojem se Hanibal obraća svojim vojnicima.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Polyb. Historiae 3.111.3

Πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἔχετε χάριν· ἐκεῖνοι γὰρ ἡμῖν συγκατασκευάζοντες τὴν νίκην εἰς τοιούτους τόπους ἤχασι τοὺς ἐχθρούς· δεύτερον δ' ἡμῖν, ὅτι καὶ μάχεσθαι τοὺς πολεμίους συνηναγκάσαμεν· οὐ γὰρ ἔτι δύνανται τοῦτο διαφυγεῖν· καὶ μάχεσθαι προφανῶς ἐν τοῖς ἡμετέροις προτερήμασι. τὸ δὲ παρακαλεῖν ὑμᾶς νῦν διὰ πλειόνων εὐθαρσεῖς καὶ προθύμους εἶναι πρὸς τὸν κίνδυνον οὐδαμῶς μοι δοκεῖ καθήκειν. ὅτε μὲν γὰρ ἀπείρως διέκεισθε τῆς πρὸς Ῥωμαίους μάχης, ἔδει τοῦτο ποιεῖν, καὶ μεθ' ὑποδειγμάτων ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς πολλοὺς διεθέμην λόγους· ὅτε δὲ κατὰ τὸ συνεχὲς τρισὶ μάχαις τηλικαύταις ἐξ ὁμολογουμένου νενικήκατε Ῥωμαίους, ποῖος ἂν ἔτι λόγος ὑμῖν ἰσχυρότερον παραστήσαι θάρσος αὐτῶν τῶν ἔργων; διὰ μὲν οὖν τῶν πρὸ τοῦ κινδύνων κερκρήκατε τῆς χώρας καὶ τῶν ἐκ ταύτης ἀγαθῶν κατὰ τὰς ἡμετέρας ἐπαγγελίας, ἀψευστούντων ἡμῶν ἐν πᾶσι τοῖς πρὸς ὑμᾶς εἰρημένοις· ὁ δὲ νῦν ἀγὼν ἐνέστηκεν περὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἀγαθῶν. οὔ κερκρήσαντες κύριοι μὲν ἔσεσθε παραχρῆμα πάσης Ἰταλίας, ἀπαλλαγέντες δὲ τῶν νῦν πόνων, γενόμενοι συμπάσης ἐγκρατεῖς τῆς Ῥωμαίων εὐδαιμονίας, ἡγεμόνες ἅμα καὶ δεσπόται πάντων γενήσεσθε διὰ ταύτης τῆς μάχης. διόπερ οὐκέτι λόγων ἀλλ' ἔργων ἐστὶν ἡ χρεία· θεῶν γὰρ βουλομένων ὅσον οὐπω βεβαιώσειν ὑμῖν πέπεισμαι τὰς ἐπαγγελίας.

Analiza i komentar

Πρῶτον μὲν

τοῖς θεοῖς ἔχετε χάριν·

ἐκεῖνοι γὰρ

ἡμῖν συγκατασκευάζοντες τὴν νίκην

εἰς τοιούτους τόπους

ἤχασι τοὺς ἐχθρούς·

δεύτερον δ' ἡμῖν,

ὅτι καὶ μάχεσθαι τοὺς πολεμίους συνηναγκάσαμεν·

οὐ γὰρ ἔτι δύνανται

τοῦτο διαφυγεῖν·

καὶ μάχεσθαι προφανῶς

ἐν τοῖς ἡμετέροις προτερήμασι.

Πρῶτον priložno

τοῖς θεοῖς § 82

ἔχετε 2. l. pl. imp. prez. akt. ἔχω

χάριν § 129

ἐκεῖνοι § 213.3

ἡμῖν § 205

συγκατασκευάζοντες ptep. nom. pl. m. r. συγκατασκευάζω

τὴν νίκην § 90

εἰς τοιούτους τόπους § 219, § 82, § 419

ἤχασι ἄγω 3. l. pl. ind. perf. akt.

τοὺς ἐχθρούς § 82

δεύτερον priložno

ἡμῖν § 205

ὅτι § 518

μάχεσθαι μάχομαι inf. prez. mp.

τοὺς πολεμίους § 82

συνηναγκάσαμεν συναναγκάζω 1. l. pl. ind. aor. akt.

δύνανται δύναμαι 3.l. pl. ind. perf. mp. § 312

τοῦτο § 213.2

διαφυγεῖν διαφύγω inf. aor. akt.

μάχεσθαι μάχομαι inf. prez. mp.

προφανῶς prilog od προφανής

ἐν τοῖς ἡμετέροις προτερήμασι § 426, § 210, § 123

τὸ δὲ παρακαλεῖν ὑμᾶς
νῦν
διὰ πλειόνων εὐθαρσεῖς
καὶ προθύμους εἶναι
πρὸς τὸν κίνδυνον
οὐδαμῶς μοι δοκεῖ
καθήκειν.

τὸ παρακαλεῖν παρακαλέω, inf. prez. akt, supstantiviran
ὑμᾶς § 205
διὰ πλειόνων § 428 § 202
εὐθαρσεῖς § 153
προθύμους § 82
εἶναι εἰμί, inf. prez.
πρὸς τὸν κίνδυνον § 435 § 82
μοι § 205
δοκεῖ δοκέω
καθήκειν καθήκω

ὅτε μὲν γὰρ ἀπείρως διέκεισθε
τῆς πρὸς Ῥωμαίους μάχης,
ἔδει τοῦτο ποιεῖν,
καὶ μεθ' ὑποδειγμάτων
ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς
πολλοὺς διεθέμην λόγους·
ὅτε δὲ κατὰ τὸ συνεχὲς
τρισὶ μάχαις τηλικαύταις
ἐξ ὁμολογουμένου
νενικήκατε Ῥωμαίους,
ποῖος ἂν ἔτι λόγος
ὑμῖν ἰσχυρότερον παραστήσαι θάρσος
αὐτῶν τῶν ἔργων;

ὅτε § 487
 ἀπείρω § 204
 διέκεισθε διάκειμαι 2. l. pl. impf. mp.
 τῆς πρὸς Ῥωμαίους μάχης § 103 § 90 § 435
 ἔδει δεῖ
 τοῦτο § 213.2
 ποιεῖν ποιέω inf. prez. akt.
 μεθ' ὑποδειγμάτων § 430 § 123
 ἐγὼ § 205
 πρὸς ὑμᾶς § 435 § 205
 πολλοὺς § 196
 διεθέμην διατίθημι 1. l. sg. ind. aor. med.
 λόγους § 82
 ὅτε § 487
 κατὰ τὸ συνεχές § 429 § 153
 τρισὶ § 224
 μάχαις § 90
 τηλικαύταις § 219
 ἐξ ὁμολογουμένου ὁμολογέω ptcp. prez. mp. gen. sg. s. r.
 νενικήκατε νικάω 2. l. pl. ind. perf. akt.
 Ῥωμαίους § 82
 ποῖος § 219
 ἂν § 489, uz παραστήσαι
 λόγος § 82
 ὑμῖν § 205
 ἰσχυρότερον § 197
 παραστήσαι παρίστημι 3. l sg. opt. aor. akt.
 θάρσος § 153
 αὐτῶν τῶν ἔργων § 207, § 82

διὰ μὲν οὖν τῶν πρὸ τοῦ κινδύνων
 κεκρατήκατε
 τῆς χώρας
 καὶ τῶν ἐκ ταύτης ἀγαθῶν
 κατὰ τὰς ἡμετέρας ἐπαγγελίας,
ἀψευστούντων ἡμῶν
 ἐν πᾶσι τοῖς πρὸς ὑμᾶς εἰρημένοις·
 ὁ δὲ νῦν ἀγὼν ἐνέστηκεν
 περὶ τῶν πόλεων

καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἀγαθῶν.

διὰ τῶν... κινδύνων § 428 § 82

πρὸ τοῦ § 370.3, § 425

κεκρατήκατε κρατέω, 2. l. pl. ind. perf. akt.

τῆς χώρας § 90

τῶν ἐκ ταύτης ἀγαθῶν § 103, § 424 § 213.2

κατὰ τὰς ἡμετέρας ἐπαγγελίας § 429 § 210, § 90

ἀψευστούντων ἀψευστέω, ptc. prez. akt., gen. pl.

ἡμῶν § 205

ἐν πᾶσι § 193

τοῖς εἰρημένοις § 103, § 327.7

πρὸς ὑμᾶς § 435 § 205

ὁ νῦν ἄγων § 131, νῦν prevedite pridjevom, „sadašnji“

ἐνέστηκεν ἐνίστημι, 3. l. sg. ind. perf. akt.

περὶ τῶν πόλεων § 433 § 165

τῶν... ἀγαθῶν § 103

ἐν αὐταῖς § 207

οἱ κρατήσαντες

κύριοι μὲν ἔσεσθε παραχρῆμα

πάσης Ἰταλίας,

ἀπαλλαγέντες δὲ

τῶν νῦν πόνων,

γενόμενοι

συμπάσης ἐγκρατεῖς τῆς Ῥωμαίων εὐδαιμονίας,

ἡγεμόνες ἅμα καὶ δεσπότης πάντων γενήσεσθε

διὰ ταύτης τῆς μάχης.

οἱ § 215, relativno povezivanje

κρατήσαντες κρατέω, nom. pl. m. r. ptc. aor. akt.

κύριοι § 82

ἔσεσθε εἰμί 2. l. pl. ind. fut. mp.

πάσης Ἰταλίας § 193, § 90

ἀπαλλαγέντες ἀπαλλάσσω ptc. aor. pas. nom. pl.

τῶν νῦν πόνων § 82, νῦν prevedite pridjevom, „sadašnji“

γενόμενοι γίγνομαι nom. pl. m. r. ptc. aor. med.

συμπάσης § 193, § 379
 ἐγκρατεῖς § 153
 τῆς Ῥωμαίων εὐδαιμονίας § 90, § 103
 ἡγεμόνες § 131
 δεσπότης § 100, § 101
 πάντων § 193
 γενήσεσθε γίγνομαι 2. l. pl. ind. fut. med.
 διὰ ταύτης τῆς μάχης § 428 § 90

διόπερ
 οὐκέτι λόγων
 ἀλλ' ἔργων
 ἐστὶν ἡ χρεία·
θεῶν γὰρ βουλομένων
 ὅσον οὐπω βεβαιώσιν ὑμῖν πέπεισμαι τὰς ἐπαγγελίας.

λόγων § 82
 ἔργων § 82
 ἐστὶν εἰμί: biti, 3. l. sg. ind. prez.
 ἡ χρεία § 90
 θεῶν § 82
 βουλομένων βούλομαι ptcp. prez. mp. gen. pl.
 ὅσον § 219
 βεβαιώσιν βεβαιόω inf. fut. akt.
 ὑμῖν § 205
 πέπεισμαι πείθω 1. l. sg. ind. perf. mp.
 τὰς ἐπαγγελίας § 90

Poglavlje 30

Plutarh, Temistoklo 2

O tekstu

Odlomak opisuje glasovitog atenskog političara i vojskovođu Temistokla (Θεμιστοκλῆς, c. 524. – 459. pr. Kr). Uočavamo osobine Plutarhova pristupa biografiji: prikazuju se događaji koji najbolje ocrtavaju karakterne osobine Temistokla još od doba dok je bio dječak.

Temistoklo je bio zaslužan za izgradnju zida od Atene do Pireja i, u kontekstu perzijskog pritiska na Grčku, zagovornik bliskog vojnog povezivanja sa Spartom. Sudjelovao je u bitci na Maratonskom polju (490. pr. Kr), a nakon poraza kod Termopila vodio je grčke snage do pobjede u bitci kod Salamine (480. pr. Kr). Oko 470. pr. Kr. ostracizmom biva protjeran iz Atene. Umire kao namjesnik perzijskoga kralja u Magneziji.

U *Paralelnim životopisima* Temistoklova je biografija pridružena onoj rimskog političara Marka Furijskog Kamila.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Plut. Themistocles 2.1

Ἔτι δὲ παῖς ὢν ὁμολογεῖται φορᾶς μεστὸς εἶναι, καὶ τῇ μὲν φύσει συνετός, τῇ δὲ προαιρέσει μεγαλοπράγμων καὶ πολιτικός. ἐν γὰρ ταῖς ἀνέσεσι καὶ σχολαῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων γιγνόμενος, οὐκ ἔπαιζεν οὐδ' ἐρραθύμει καθάπερ οἱ πολλοὶ παῖδες, ἀλλ' εὐρίσκετο λόγους τινὰς μελετῶν καὶ συνταττόμενος πρὸς ἑαυτόν. ἦσαν δ' οἱ λόγοι κατηγορία τινὸς ἢ συνηγορία τῶν παίδων. ὅθεν εἰώθει λέγειν πρὸς αὐτόν ὁ διδάσκαλος ὡς 'οὐδὲν ἔσει, παῖ, σὺ μικρόν, ἀλλὰ μέγα πάντως ἀγαθὸν ἢ κακόν'. ἐπεὶ καὶ τῶν παιδεύ-

σεων τὰς μὲν ἡθοποιούς ἢ πρὸς ἡδονήν τινα καὶ χάριν ἐλευθέριον σπουδαζομένας ὀκνηρῶς καὶ ἀπροθύμως ἐξεμάνθανε, τῶν δ' εἰς σύνεσιν ἢ πρᾶξιν † λεγομένων δῆλος ἦν ὑπερερῶν παρ' ἡλικίαν ὥς τῇ φύσει πιστεύων.

Analiza i komentar

Ἔτι δὲ
παῖς ὢν
ὁμολογεῖται
φορᾶς μεστὸς εἶναι,
καὶ
τῇ μὲν φύσει
συνετός,
τῇ δὲ προαιρέσει
μεγαλοπράγμων καὶ πολιτικός.

δὲ postpozitivna čestica, ovdje suprotnog značenja: „a“. U hrvatskom se prevodi na prvom mjestu u rečenici

παῖς § 127

ὢν § 141, § 498; εἰμί: biti; nom. sg. m. r. ptc. prez. akt.

ὁμολογεῖται ὁμολογέω: slagati se, biti istog mišljenja; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

μεστὸς εἶναι sintaktička konstrukcija nominativ s infinitivom, § 491.2

φορᾶς μεστὸς = μεστὸς φορᾶς = μεστὸς + gen., § 103-104

εἶναι εἰμί: biti; inf. prez. akt.

συνετός § 103-104

τῇ μὲν φύσει § 165, § 414.3; dativ načina; prijevod: „po prirodi“

τῇ δὲ προαιρέσει §. 165, § 414.3; dativ načina; prijevod: „po vlastitom odabiru, po vlastitoj odluci“

μὲν... δὲ korelacija čestica koja omogućava paralelnu strukturu i kojom se nabrajaju različiti ili suprotni pojmovi (npr. hrv. „jedan... drugi“); prijevod: μὲν se može ostaviti neprevedeno, δὲ se može prevesti „a“; (§ 515, § 519)

μεγαλοπράγμων πολιτικός § 194, 131, 103-104

ἐν γὰρ ταῖς ἀνέσεσι καὶ σχολαῖς
 ἀπὸ τῶν μαθημάτων γιγνόμενος,
 οὐκ ἔπαιζεν οὐδ' ἐρραθύμει
 καθάπερ οἱ πολλοὶ παῖδες,
 ἀλλ' εὐρίσκετο λόγους τινὰς μελετῶν
 καὶ συνταττόμενος πρὸς ἑαυτόν.

γὰρ § 517; čestica, ovdje prati objašnjavanje; prijevod: “naime, baš”
 ἐν ταῖς ἀνέσεσι καὶ σχολαῖς § 80, 90, 165, 90, 92; prijedložni izraz, ἐν +
 dat: „u“, § 426.1; ovdje: vremenski
 ἀπὸ τῶν μαθημάτων § 80; prijedložni izraz, ἀπὸ + gen: „od“, § 423.2;
 poveži s γιγνόμενος
 γιγνόμενος γίγνομαι: postati, biti; nom. sg. m. r. ptc. prez. medpas.
 ἔπαιζεν παίζω: igrati se; 3. l. sg. impf. akt.
 οὐδ' = οὐδέ sastavni veznik: „niti“
 ἐρραθύμει ῥαθυμέω: ostaviti posao, biti nemaran; 3. l. sg. impf. akt.
 οἱ πολλοὶ παῖδες § 80, 82, 196, 127
 ἀλλ' = ἀλλά § 68.c
 εὐρίσκετο εὐρίσκω: naći; 3. l. sg. impf. medpas.
 λόγους τινὰς § 82, 84-87, 217, 218.1-2
 μελετῶν μελετάω: vježbati; nom. sg. m. r. ptc. prez. akt.
 συνταττόμενος συντάσσω: slagati; nom. sg. m. r. ptc. prez. medpas.
 πρὸς ἑαυτόν § 208, prijedložni izraz; πρὸς + ak: „za + gen“, § 435; ozna-
 čava svrhu

ἦσαν δ' οἱ λόγοι
 κατηγορία
 τινὸς
 ἢ συνηγορία
 τῶν παίδων.

ἦσαν εἰμί: biti; 3. l. sg. impf. akt.
 δ' = δὲ postpozitivna čestica, ovdje suprotnog značenja: „a“. U hrvatskom
 se stavlja na prvo mjesto u rečenici; elizija, § 68.c
 οἱ λόγοι § 80, 82, 84-87
 κατηγορία τινὸς § 80, 90, 92-95, ovdje: + gen, § 217, 218.1-2

συνηγορία τῶν παίδων § 80, 90, 92-95, ovdje: + gen, § 127

οἷθεν εἰώθει λέγειν

πρὸς αὐτὸν

ὁ διδάσκαλος

ὥς

‘οὐδὲν ἔσει,

παῖ,

σὺ μικρόν,

ἀλλὰ μέγα πάντως ἀγαθὸν ἢ κακόν’.

εἰώθει ἔθω: običavati; 3. l. sg. ind. plpf. akt.

λέγειν λέγω: govoriti; λέγειν πρὸς + ak = govoriti komu; inf. prez. akt.

πρὸς αὐτὸν § 207, § 435.C.c.

ὁ διδάσκαλος § 80, 82, 84-87

οὐδὲν § 224.2

ἔσει εἰμί: biti; 2. l. sg. ind. fut. medpas.

παῖ § 127

σὺ § 205

μικρόν § 103-104

μέγα § 196

πάντως § 204

ἀγαθὸν ἢ κακόν § 103-104

ἐπεὶ καὶ

τῶν παιδεύσεων τὰς μὲν ἡθοποιούς

ἢ πρὸς ἡδονήν τινα καὶ χάριν ἐλευθέριον σπουδαζομέ-

νας

ὁκνηρῶς καὶ ἀπροθύμως ἐξεμάνθανε,

τῶν δ’ εἰς σύνεσιν ἢ πρᾶξιν † λεγομένων

δῆλος ἦν

ὑπερερῶν παρ’ ἡλικίαν

ὥς τῇ φύσει πιστεύων.

τῶν παιδεύσεων § 80, 165

μὲν... δ' (= δέ) korelacija čestica koja omogućava paralelnu strukturu i kojom se nabrajaju različiti ili suprotni pojmovi; prijevod: „jedan... drugi”; elizija, § 68.c

τὰς μὲν ἡθοποιούς § 80, 103

πρὸς ἡδονήν τινα § 80, 90, 92, 217-218.1-2; prijedložni izraz; πρὸς + ak. = “za”, § 435.C.c; ovdje izražava svrhu

τὰς σπουδαζομένας σπουδάζω: baviti se, biti posvećen čemu; ak. pl. ž. r. ptc. prez. medpas.

ἐξεμάνθανε ἐκμανθάνω: detaljno naučiti, dobro znati; ovdje: učiti 3. l. sg. ind. impf. akt.

ὀκνηρῶς ἀπροθύμως § 204

εἰς σύνεσιν ἢ πρᾶξιν § 165; prijedložni izraz; εἰς + ak. = “za”, § 419; ovdje izražava svrhu

τῶν... † λεγομένων λέγω: govoriti; gen. pl. ptc. prez. medpas.; † *crux* (*desperationis*) u kritičkim izdanjima označava mjesto koje priređivači smatraju nepopravljivo iskvarenim (nešto nije u redu, ali nije moguće dokučiti što je stajalo u ispravnoj verziji)

ἦν εἰμί: biti; 3. l. sg. impf. akt.

δῆλος ἦν konstrukcija s predikativnim participom, prijevod: „bilo je jasno”; § 500-501

ὑπερερῶν = ὑπερορῶν ὑπεροράω: pokazivati prijezir; predikativni particip, § 500-501

ὥς veznik: „kao da“

παρ' (= παρὰ) ἡλικίαν § 68.c, 80, 97; prijedložni izraz; παρὰ + ak. “mi-mo”, § 434

πιστεύων πιστεύω: pouzdavati se; nom. sg. m. r. ptc. prez. akt.

Poglavlje 31

Lukijan, Cinik 18

O tekstu

Spis pod naslovom Cinik (Κυνικός) jedan je od tekstova kojem neki filolozi osporavaju Lukijanovo autorstvo, smatraju ga pseudolukijanskim. Djelo ima oblik dijaloga; glavna su lica Likin i neimenovani kinički filozof. Autorove stavove izlaže Likin. U ovom ekscerptu kinički filozof slikovito opisuje odnos ljudi i njihovih strasti.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Luc. Cynicus 18.8

Πάσχετε δὲ παραπλήσιόν τι ὃ φασι παθεῖν τινα ἐφ' ἵππον ἀναβάντα μαινόμενον· ἀρπάσας γὰρ αὐτὸν ἔφερεν ἄρα ὁ ἵππος· ὁ δὲ οὐκέτι καταβῆναι τοῦ ἵππου θέοντος ἐδύνατο. καὶ τις ἀπαντήσας ἠρώτησεν αὐτὸν ποίαν ἄπεισιν; ὁ δὲ εἶπεν, Ὅπου ἂν τούτῳ δοκῇ, δεικνὺς τὸν ἵππον. καὶ ὑμεῖς ἂν τις ἐρωτᾷ, ποῖ φέρεσθε; τάληθές ἐθέλοντες λέγειν ἐρεῖτε ἀπλῶς μὲν, ὅπουπερ ἂν ταῖς ἐπιθυμίαις δοκῇ, κατὰ μέρος δέ, ὅπουπερ ἂν τῇ ἡδονῇ δοκῇ, ποτὲ δέ, ὅπου τῇ δόξῃ, ποτὲ δὲ αὖ, τῇ φιλοκερδίᾳ· ποτὲ δὲ ὁ θυμός, ποτὲ δὲ ὁ φόβος, ποτὲ δὲ ἄλλο τι τοιοῦτον ὑμεῖς ἐκφέρειν φαίνεται· οὐ γὰρ ἐφ' ἑνός, ἀλλ' ἐπὶ πολλῶν ὑμεῖς γε ἵππων βεβηκότες ἄλλοτε ἄλλων, καὶ μαινομένων πάντων, φέρεσθε. τοιγαροῦν ἐκφέρουσιν ὑμεῖς εἰς βάραθρα καὶ κρημνούς. ἴστε δ' οὐδαμῶς πρὶν πεσεῖν ὅτι πεσεῖσθαι μέλλετε.

Analiza i komentar

Πάσχετε δὲ
 παραπλήσιόν τι
 ὃ φασὶ
 παθεῖν τινα
 ἐφ' ἵππον ἀναβάντα μαινόμενον·

Πάσχετε πάσχω: pretrpjeti, ovdje: „događa vam se“; 2. l. pl. ind. prez. akt.

δὲ Postpozitivna čestica, ovdje emfatičnog značenja. U hrvatskom se prevodi na početku rečenice: „a“.

παραπλήσιόν § 103-106

τι § 217-218.1-3

ὃ § 215. Za razumijevanje ovog dijela važno je neodređenu zamjenicu τι (antecedent) povezati s odnosnom zamjenicom ὃ.

φασὶ φημί: kazati; 3. l. pl. ind. prez. akt. O ovom glagolu govorenja ovisi konstrukcija A+I

παθεῖν τινα ἀναβάντα A+I

παθεῖν πάσχω: pretrpjeti, ovdje: „dogoditi se“; inf. aor. akt. Ovaj infinitiv dio je konstrukcije A+I ovisne o glagolu φασὶ.

τινα ἀναβάντα Ova dva akuzativa dio su konstrukcije A+I ovisne o glagolu φασὶ.

τινα § 217-218.1-3

ἀναβάντα ἀναβαίνω: penjati se; ak. sg. m. r. ptc. aor. akt. Deklinacija participa aorista aktivnog § 139

ἐφ' (= ἐπὶ) ἵππον... μαινόμενον § 82; prijedložni izraz: ἐπί + dat: „na“.

Elizija § 68.c., aspiracija § 74. Za razumijevanje ove sintagme particip μαινόμενον treba shvatiti kao dopunu uz imenicu ἵππον. Deklinacija participa prezenta § 82, § 90

μαινόμενον μαινομαι: mahnitati; ak. sg. m. r. ptc. prez. medpas.

ἀρπάσας γὰρ αὐτὸν

ἔφερεν ἄρα

ὁ ἵππος·

ὁ δὲ

οὐκέτι καταβῆναι

τοῦ ἵππου θέοντος

ἐδύνατο.

γὰρ čestica objasnidbenog ili uzročnog značenja; prijevod: „naime, jer“
 ἀρπάσας ἀρπάζω: ugrabiti; nom. sg. m. r. ptc. aor. akt. Deklinacija
 participa aorista aktivnog, § 139.

αὐτὸν § 207

ἔφερεν φέρω: nositi; odnijeti; 3. l. sg. impf. akt.

ἄρα čestica ovdje ističe neočekivanost radnje, iznenađenje.

ὁ ἵππος § 80, 82

ὁ δὲ član uz česticu δὲ na početku surečenice naznačuje nov subjekt: „a on“;
 § 370.2

οὐκέτι... ἐδύνατο δύναμαι: moći; 3. l. sg. impf. medpas. Za razumijevanje
 je važno znati da ovaj glagol traži dopunu u infinitivu.

καταβῆναι καταβαίνω: sići, sjašiti; inf. aor. akt.

τοῦ ἵππου θέοντος § 80, 82; GA. Prijevod vremenskom ili odnosnom reče-
 nicom. Deklinacija participa prezenta aktivnoga § 139

θέοντος θέω: trčati; gen. sg. m. r. ptc. prez. akt.

καί τις

ἀπαντήσας

ἠρώτησεν αὐτὸν

ποῖαν

ἄπεισιν;

ὁ δὲ

εἶπεν,

Ὅπου ἂν

τούτῳ δοκῇ,

δεικνὺς τὸν ἵππον.

τις § 217-218.1-3

ἀπαντήσας ἀπαντάω: sresti; nom. sg. m. r. part. aor. akt. Deklinacija
 participa aorista aktivnoga, § 139

ἠρώτησεν ἐρωτάω: upitati; 3. l. sg. ind. aor. akt.

αὐτὸν § 207

ποῖαν (sc. ὁδόν) § 219. Upitna zamjenica u indirektnom pitanju § 469

ἄπεισιν ἄπειμι: odlaziti, ići; 3. l. pl. ind. prez. akt.

ὁ δὲ član na početku surečenice naznačuje nov subjekt: „a on“; § 370.2

εἶπεν εἶπον: reći; 3. l. sg. ind. aor. akt.

ὅπου ovdje u neodređenom adverbijalnom značenju: gdje god; § 220.3,

221

ἄν... δοκῇ δοκέω: činiti se; ovdje: “svidati se”; 3. l. sg. konj. prez. akt.

τούτῳ § 213.2

δεικνὺς δείκνυμι: pokazati; nom. sg. m. r. ptc. prez. akt.

τὸν ἵππον § 80, 82

καὶ ὑμᾶς ἄν τις ἐρωτᾷ,

ποῖ φέρεσθε;

τάληθές ἐθέλοντες λέγειν

ἐρεῖτε ἀπλῶς μὲν,

ὅπουπερ ἄν

ταῖς ἐπιθυμίαις δοκῇ,

κατὰ μέρος δέ,

ὅπουπερ ἄν

τῇ ἡδονῇ δοκῇ,

ποτὲ δέ,

ὅπου

τῇ δόξῃ,

ποτὲ δὲ αὖ,

τῇ φιλοκερδίᾳ·

ποτὲ δὲ

ὁ θυμός,

ποτὲ δὲ

ὁ φόβος,

ποτὲ δὲ

ἄλλο τι τοιοῦτον

ὑμᾶς ἐκφέρειν

φαίνεται·

ὑμᾶς § 205

τις § 217-218.1-3

ἄν... ἐρωτᾷ ἐρωτάω: upitati; 3. l. sg. konj. prez. akt.

ποῖ § 221; upitni prilog mjesta: „kamo“

φέρεσθε φέρω: nositi; odnijeti; 2. l. pl. ind. prez. medpas.

τάληθες § 153, kraza § 66; supstantivirani pridjev, § 373

ἐθέλοντες ἐθέλω: htjeti; nom. pl. m. r. ptc. prez. akt. Deklinacija participa prezenta aktivnoga § 139. Ovaj glagol traži dopunu u infinitivu.

λέγειν λέγω: kazati; inf. prez. akt.

ῥεῖτε ῥώ: reći ću; 2. l. pl. ind. fut. akt.

ἀπλῶς § 204

μέν... δέ čestice: μέν ne prevodimo, δέ prevodimo „a“ na početku te rečenice.

ταῖς ἐπιθυμίαις § 80, 90

ἄν... δοκῇ δοκέω: činiti se; ovdje: “svidati se”; 3. l. sg. konj. prez. akt.

κατὰ μέρος prijedložni izraz: „kad dođe red“

τῇ ἡδονῇ § 80, 90

ποτέ δέ... ποτέ δέ... sad... sad...

τῇ δόξῃ § 80, 90

τῇ φιλοκερδίᾳ § 80, 90

ποτέ δέ... ποτέ δέ... ποτέ δέ... sad... sad... sad...

ὁ θυμός § 80, 82

ὁ φόβος § 80, 82

ἄλλο τι τοιοῦτον § 212, 217.1-2, 213.2, 213.4

ὑμᾶς § 205

ἐκφέρειν ἐκφέρω: odnositi; inf. prez. akt.

ἄλλο τι τοιοῦτον... ἐκφέρειν N+I, ovisi o glagolu φαίνεται: „čini se da...“

φαίνεται φαίνω: činiti se; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

οὐ γὰρ ἐφ' ἐνός,

ἀλλ' ἐπὶ πολλῶν ὑμεῖς γε ἵππων βεβηκότες

ἄλλοτε ἄλλων,

καὶ μαινομένων πάντων,

φέρεσθε.

οὐ γὰρ... ἀλλ' (= ἀλλά) „ne... nego“; kraza, § 68.c.

ἐφ' (= ἐπὶ) ἐνός (sc. ἵππου) § 223, 224; prijedložni izraz, ἐπὶ + gen: „na“, § 418, 436.A; kraza, § 68.c., aspiracija suglasnika na kraju riječi, §

74

ἐπὶ πολλῶν... ἵππων... ἄλλων... μαινομένων πάντων § 196, 80, 82, prijedložni izraz, ἐπὶ + gen: „na“, § 418, 436.A

ὑμεῖς § 205

γε čestica naglašava prethodnu riječ, „baš“

βεβηγότες βαίνω: íci; + ἐφ' ἵππων: zajašiti konja; nom. pl. m. r. ptc. perf. akt; deklinacija participa perfekta aktivnog § 123

μαينوμένων πάντων § 212, μαίνομαι: mahnitati; gen. pl. m. r. ptc. prez. medpas. „koji su svi...“; § 193. Deklinacija participa prezenta mediopasivnog, § 82, 90

φέρεσθε φέρω: nositi; odnijeti; 2. l. pl. ind. prez. medpas.

τοιγαροῦν

ἐκφέρουσιν ὑμᾶς

εἰς βάραθρα καὶ κρημνούς.

ἐκφέρουσιν ἐκφέρω: odnositi; 3. l. pl. ind. prez. akt.

ὑμᾶς § 205

εἰς βάραθρα καὶ κρημνούς § 82, prijedložni izraz; § 418, 419.1

ἴστε δ' οὐδαμῶς

πρὶν πεσεῖν

ὅτι πεσεῖσθαι μέλλετε.

ἴστε δ' = ἴστε δέ οἶδα: znati; 2. l. pl. ind. perf. akt.; kraza, § 68.c

πρὶν πρὶν + infinitiv; zavisna rečenica vremenskoga značenja: „prije nego li...“, § 487, 488

πεσεῖν πίπτω: pasti; inf. aor. akt.

ὅτι veznik „da“, ovisi o glagolu ἴστε

μέλλετε μέλλω: namjeravati; 2. l. pl. ind. prez. akt. Ovaj glagol uz infinitiv futura ili aorista prevedite: „htjeti + inf.“ ili samo futurom

πεσεῖσθαι πίπτω: pasti; inf. fut. medpas.

Poglavlje 32

Plutarh, Demosten 11

O tekstu

Životopis Demostena (384. – 322. pr. Kr), najslavnijeg grčkog govornika, Plutarh je pridružio opisu najslavnijeg rimskog govornika, Cicerona (106. – 44. pr. Kr). U izabranom odlomku pripovijeda se kako je Demosten vježbao govorničke vještine i pokušavao ispraviti vlastite tjelesne nedostatke, te koliko je cijenio govorničku izvedbu.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Plut. Demosthenes 11

Τοῖς δὲ σωματικοῖς ἐλαττώμασι τοιαύτην ἐπῆγεν ἄσκησιν, ὥς ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος ἱστορεῖ, λέγων αὐτοῦ Δημοσθένους ἀκοῦσαι πρεσβύτου γεγονότος· τὴν μὲν γὰρ ἀσάφειαν καὶ τραυλότητα τῆς γλώττης ἐκβιάζεσθαι καὶ διαρηροῦν εἰς τὸ στόμα ψήφους λαμβάνοντα καὶ ῥήσεις ἅμα λέγοντα, τὴν δὲ φωνὴν γυμνάζειν ἐν τοῖς δρόμοις καὶ ταῖς πρὸς τὰ σιμ' ἀναβάσει διαλεγόμενον καὶ λόγους τινὰς ἢ στίχους ἅμα τῷ πνεύματι πυκνουμένῳ προφερόμενον· εἶναι δ' αὐτῷ μέγα κάτοπτρον οἴκοι, καὶ πρὸς τοῦτο τὰς μελέτας ἱστάμενον ἐξ ἐναντίας περαίνειν.

λέγεται δ' ἀνθρώπου προσελθόντος αὐτῷ δεομένου συνηγορίας καὶ διεξιόντος ὡς ὑπὸ τοῦ λάβου πληγὰς, „ἀλλὰ σύ γε”, φάναι τὸν Δημοσθένην, „τούτων ὧν λέγεις οὐδὲν πέπονθας.” ἐπιτείναντος δὲ τὴν φωνὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ βοῶντος „ἐγὼ Δημόσθενες

οὐδὲν πέπονθα;” „νὴ Δία” φάναι, „νῦν ἀκούω φωνὴν ἀδικουμένου καὶ πεπονθότος.” οὕτως ὥετο μέγα πρὸς πίστιν εἶναι τὸν τόνον καὶ τὴν ὑπόκρισιν τῶν λεγόντων.

Analiza i komentar

Τοῖς δὲ σωματικοῖς ἐλαττώμασι
 τοιαύτην ἐπῆγεν ἄσκησιν,
 ὥς ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος ἱστορεῖ,
 λέγων
αὐτοῦ Δημοσθένους
ἀκοῦσαι
πρεσβύτου γεγονότος

Τοῖς δὲ σωματικοῖς ἐλαττώμασι § 103; 123
 τοιαύτην ἄσκησιν § 213; 165
 ἐπῆγεν ἐπάγω: primjenjivati; 3. l. sg. impf. akt.
 ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος § 175; 82
 ἱστορεῖ ἱστορέω: opažati, bilježiti; 3. l. sg. ind. prez. akt.
 ὥς... ἱστορεῖ načinska rečenica
 λέγων λέγω: govoriti; n. sg. m. r. part. prez. akt.
 ἀκοῦσαι ἀκούω: slušati; inf. aor. akt; dio konstrukcije NCI (§ 491) ovisne
 o glagolu λέγω
 γεγονότος γίγνομαι: postati; g. sg. m. r. part. perf. akt.
 αὐτοῦ Δημοσθένους πρεσβύτου γεγονότος § 207; 153; 100; 123; 504

τὴν μὲν γὰρ ἀσάφειαν
 καὶ τραυλότητα
 τῆς γλώττης
ἐκβιάζεσθαι καὶ διαρθηροῦν
εἰς τὸ στόμα ψήφους λαμβάνοντα
καὶ ῥήσεις ἅμα λέγοντα,
 τὴν δὲ φωνὴν γυμνάζειν
 ἐν τοῖς δρόμοις
 καὶ ταῖς πρὸς τὰ σιμ' ἀναβάσεσι
διαλεγόμενον

καὶ λόγους τινὰς ἢ στίχους
 ἄμα τῷ πνεύματι πυκνουμένῳ
προφερόμενον·

τὴν μὲν γὰρ ἀσάφειαν καὶ τραυλότητα τῆς γλώττης § 97; 123; 90
 ἐκβιάζεσθαι ἐκβιάζω: tjerati; inf. prez. mediopas.
 διαρθροῦν διαρθρόω: artikulirano izgovarati; inf. prez. akt.
 εἰς τὸ στόμα § 123
 λαμβάνοντα λαμβάνω: uzimati; ak. sg. m. r. part. prez. akt.
 λέγοντα λέγω: govoriti; ak. sg. m. r. part. prez. akt.
 ἐκβιάζεσθαι καὶ διαρθροῦν... λαμβάνοντα καὶ λέγοντα ACI, konstrukcija
 ovisna o obliku λέγων iz prethodne cjeline; § 491
 τὴν δὲ φωνήν § 90; uočite koordinaciju česticama μὲν... δὲ...
 ἐν τοῖς δρόμοις καὶ ταῖς πρὸς τὰ σιμ' ἀναβάσσει τὰ σιμ' = τὰ σιμά; § 82;
 103; 165
 καὶ λόγους τινὰς ἢ στίχους § 82; 217
 τῷ πνεύματι § 123
 πυκνουμένῳ πυκνόω: stegnuti; d. sg. sr. r. part. prez. mediopas; prevedi:
 u jednom dahu
 προφερόμενον προφέρω; iznositi, izgovarati; ak. sg. m. r. part. prez.
 mediopas.
 γυμνάζειν... διαλεγόμενον καὶ προφερόμενον kao gore, ACI, konstrukcija
 ovisna o obliku λέγων; § 491

εἶναι δ' αὐτῷ
μέγα κάτοπτρον
 οἴκοι,
 καὶ πρὸς τοῦτο
 τὰς μελέτας
ἰστάμενον ἐξ ἐναντίας
περαίνειν.

εἶναι εἰμί: biti; inf. prez.
 αὐτῷ § 207
 μέγα κάτοπτρον § 196; 82
 οἴκοι razlikuj od οἴκοι

εἶναι μέγα κάτοπτρον ACI, konstrukcija ovisna o obliku λέγων iz prve cje-
line; § 491

πρὸς τοῦτο § 213

τὰς μελέτας § 90

ἱστάμενον ἴστημι: stavljati; ak. sg. m. r. part. prez. mediopas

ἐξ ἐναντίας § 82

περαίνειν περαίνω: recitirati; inf. prez. akt.

ἱστάμενον... περαίνειν ACI, konstrukcija ovisna o obliku λέγων; § 491

λέγεται δ'

ἀνθρώπου προσελθόντος αὐτῷ

δεομένου συνηγορίας

καὶ διεξιόντος

ὥς

ὑπὸ του

λάβοι πληγὰς,

„ἀλλὰ σύ γε”,

φάναι τὸν Δημοσθένην,

„τούτων ὧν λέγεις

οὐδὲν πέπονθας.”

λέγεται λέγω: govoriti; 3. l. sg. ind. prez. mediopas.

ἀνθρώπου § 82

προσελθόντος προσέρχομαι: dolaziti; g. sg. m. r. part. aor. akt.

δεομένου δέομαι: trebati; g. sg. m. r. part. prez. mediopas.

συνηγορίας § 90

διεξιόντος διέξειμι: prepričavati; g. sg. m. r. part.. prez. akt.

λάβοι λαμβάνω: dobijati; 3. l. sg. opt. aor. akt.

ὑπὸ του od nekoga, § 217

πληγὰς § 90

ὥς...λάβοι izrična rečenica

σύ § 205

φάναι φημί: govoriti, reći ; inf. prez. akt.

τούτων ὧν § 215

λέγεις λέγω: govoriti; 2. l. sg. ind prez. akt.

οὐδὲν § 224

πέπονθας πάσχω: trpjeti; 2. l. sg. ind. perf. akt.

ὧν λέγεις odnosna rečenica

φάναι τὸν Δημοσθένην ACI, konstrukcija ovisna o obliku λέγεται; § 491

ἐπιτείναντος δὲ

τὴν φωνήν

τοῦ ἀνθρώπου

καὶ βοῶντος

„ἐγὼ

Δημόσθενες

οὐδὲν πέπονθα;”

„νὴ Δία”

φάναι,

„νῦν ἀκούω

φωνήν

ἀδικουμένου καὶ πεπονθότος.”

ἐπιτείναντος ἐπιτείνω: napinjati; g. sg. m. r. part. aor. akt.

τὴν φωνήν § 90

βοῶντος βοάω: vikati; g. sg. m. r. part. prez. akt.

ἐγὼ § 205

νὴ Δία prevedi: tako je, Zeusa mi; § 178

ἀκούω ἀκούω: čuti (s gen.); 1. l. sg. ind. prez. akt.

φάναι ACI, subjekt kao i gore τὸν Δημοσθένην, konstrukcija ovisna o obliku λέγεται; § 491

ἀδικουμένου ἀδικέω: činiti nepravdu; g. sg. m. r. part. prez. mediopas.

πεπονθότος πάσχω: trpjeti; g. sg. m. r. part. perf. akt.

οὕτως ᾤετο μέγα

πρὸς πίστιν

εἶναι

τὸν τόνον καὶ τὴν ὑπόκρισιν

τῶν λεγόντων.

ᾤετο οἶομαι: smatrati; 1. l. sg. ind. impf. mediopas.

πρὸς πίστιν... τὴν ὑπόκρισιν § 165

μέγα εἶναι μέγα εἶμι: mnogo vrijediti; inf. prez.

μέγα εἶναι τὸν τόνον ACI, konstrukcija ovisna o obliku ὄρετο; § 491

τῶν λεγόντων λέγω: govoriti; gen. pl. m. r. part. prez. akt.

Poglavlje 33

Ksenofont, Uspomene na Sokrata 3, 12, 4

O tekstu

Sokrat je primijetio da Epigen, jedan od njegovih drugova, nije u dobroj formi. Epigen tvrdi da mu vježbanje ne treba, jer nije sportaš. Na to Sokrat iznosi svoje mišljenje o prednostima tjelesne kondicije, u ratu, u svim ostalim ljudskim aktivnostima, pa i u duhovnom radu.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Xen. Memorabilia 3.12.4

Καὶ πολλοὶ μὲν διὰ τοῦτο ἐκ τῶν πολεμικῶν ἀγῶνων σώζονται τε εὐσχημόνως καὶ τὰ δεινὰ πάντα διαφεύγουσι, πολλοὶ δὲ φίλοις τε βοηθοῦσι καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετοῦσι καὶ διὰ ταῦτα χάριτός τε ἀξιοῦνται καὶ δόξαν μεγάλην κτῶνται καὶ τιμῶν καλλίστων τυγχάνουσι καὶ διὰ ταῦτα τὸν τε λοιπὸν βίον ἥδιον καὶ κάλλιον διαζῶσι καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισὶ καλλίους ἀφορμὰς εἰς τὸν βίον καταλείπουσιν. οὗτοι γὰρ, ὅτι οὐκ ἀσκεῖ δημοσίᾳ ἢ πόλιν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, διὰ τοῦτο καὶ ἰδίᾳ ἀμελεῖν, ἀλλὰ μηδὲν ἥττον ἐπιμελεῖσθαι. εἴ γὰρ ἴσθι ὅτι οὐδὲ ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἀγῶνι οὐδὲ ἐν πράξει οὐδεμιᾷ μεῖον ἔξεις διὰ τὸ βέλτιον τὸ σῶμα παρσκευάσθαι· πρὸς πάντα γὰρ ὅσα πράττουσιν ἄνθρωποι χρήσιμον τὸ σῶμά ἐστιν· ἐν πάσαις δὲ ταῖς τοῦ σώματος χρείαις πολὺ διαφέρει ὡς βέλτιστα τὸ σῶμα ἔχειν· ἐπεὶ καὶ ἐν ᾧ δοκεῖ ἐλαχίστη σώματος χρεία εἶναι, ἐν τῷ διανοεῖσθαι, τίς οὐκ οἶδεν ὅτι καὶ ἐν τούτῳ πολλοὶ

μεγάλα σφάλλονται διὰ τὸ μὴ ὑγιαίνειν τὸ σῶμα; καὶ λήθη δὲ καὶ ἀθυμία καὶ δυσκολία καὶ μανία πολλάκις πολλοῖς διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν εἰς τὴν διάνοιαν ἐμπίπτουσιν οὕτως ὥστε καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν.

Analiza i komentar

Καὶ πολλοὶ μὲν
 διὰ τοῦτο
 ἐκ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων
σφύζονται τε εὐσχημόνως
καὶ τὰ δεινὰ πάντα διαφεύγουσι,
πολλοὶ δὲ
 φίλοις τε βοηθοῦσι
καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετοῦσι
καὶ διὰ ταῦτα
 χάριτός τε ἀξιοῦνται
καὶ δόξαν μεγάλην κτῶνται
καὶ τιμῶν καλλίστων τυγχάνουσι
καὶ διὰ ταῦτα
 τόν τε λοιπὸν βίον ἥδιον καὶ κάλλιον διαζῶσι
καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισὶ
 καλλίους ἀφορμὰς
 εἰς τὸν βίον
καταλείπουσιν.

πολλοὶ § 196

πολλοὶ μὲν... πολλοὶ δὲ... koordinacija pomoću čestica μὲν... δὲ

διὰ τοῦτο § 213.2 § 428

ἐκ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων § 424 § 103 § 131

σφύζονται σφύζω 3. l. pl. ind. prez. mp.

εὐσχημόνως § 136

τὰ δεινὰ § 103

πάντα § 193

διαφεύγουσι διαφεύγω 3. l. pl. ind. prez. akt.
 πολλοὶ § 196
 φίλοις § 103
 βοηθοῦσι βοηθέω 3. l. pl. ind. prez. akt.
 τὴν πατρίδα § 123
 εὐεργετοῦσι εὐεργετέω 3. l. pl. ind. prez. akt.
 διὰ ταῦτα § 213.2 § 428
 χάριτός § 123 § 129
 ἀξιοῦνται ἀξιόω 3. l. pl. ind. prez. akt.
 δόξαν § 97
 μεγάλην § 196
 κτῶνται κτάομαι 3. l. pl. ind. prez. akt.
 τιμῶν καλλίστων § 90
 τυγχάνουσι τυγχάνω 3. l. pl. ind. prez. akt.
 διὰ ταῦτα § 213.2 § 428
 τὸν τε λοιπὸν βίον § 103 § 82
 ἥδιον § 200 § 204.3
 κάλλιον § 200 § 204.3
 διαζῶσι διαζάω 3. l. pl. ind. prez. akt.
 τοῖς ἑαυτῶν παισὶ § 208 § 193
 καλλίους ἀφορμὰς § 200 § 90
 εἰς τὸν βίον § 82 § 419
 καταλείπουσιν καταλείπω 3. l. pl. ind. prez. akt.

οὗτοι χρή,
 ὅτι οὐκ ἀσκεῖ
 δημοσίᾳ
 ἡ πόλις
 τὰ πρὸς τὸν πόλεμον,
 διὰ τοῦτο
 καὶ ἰδίᾳ
 ἀμελεῖν,
 ἀλλὰ μηδὲν ἥττον ἐπιμελεῖσθαι.

οὗτοι „zacijelo ne“
 χρή § 492
 ὅτι οὐκ ἀσκεῖ... ἡ πόλις uzročna rečenica § 518.5 § 468; ἀσκέω 3. l. sg.
 ind. prez. akt.; § 165

δημοσίᾳ prilog izveden od pridjeva δημόσιος

τὰ πρὸς τὸν πόλεμον § 435 § 82

διὰ τοῦτο § 213.2 § 428

ιδίᾳ prilog izveden od pridjeva ἴδιος

ἀμελεῖν ἀμελέω inf. prez. akt.

μηδὲν § 224.2

ἦττον § 202, § 137

ἐπιμελεῖσθαι ἐπιμελέομαι inf. prez. mp.

εὖ γὰρ ἴσθι

ὅτι

οὐδὲ ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἀγῶνι

οὐδὲ ἐν πράξει οὐδεμιᾷ

μείον ἔξεις

διὰ τὸ βέλτιον τὸ σῶμα παρσκευάσθαι.

ἴσθι οἶδα 2. l. sg. impt., perfekt sa značenjem prezenta, § 317, „znaj“

ὅτι uvodi izričnu rečenicu § 518 § 467

ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἀγῶνι § 212, § 224.2 § 131 § 426

ἐν πράξει οὐδεμιᾷ § 165, § 224, 2 § 426

μείον § 202, § 137

ἔξεις ἔχω 2. l. sg. ind. fut. akt.

διὰ τὸ βέλτιον § 428, § 202, § 137

τὸ σῶμα § 123

παρσκευάσθαι παρσκευάζω inf. perf. mp.

πρὸς πάντα γὰρ

ὅσα πράττουσιν ἄνθρωποι

χρήσιμον τὸ σῶμά ἐστιν.

πρὸς πάντα § 193 § 435

ὅσα § 219

πράττουσιν πράττω, 3. l. pl. ind. prez. akt.

ἄνθρωποι § 82

χρήσιμον § 103

τὸ σῶμά § 123

ἐστιν εἰμί 1. l. jed. ind. prez. akt.

ἐν πάσαις δὲ ταῖς τοῦ σώματος χρεΐαις
πολὺ διαφέρει
ὥς βέλτιστα
τὸ σῶμα ἔχειν·

ἐν πάσαις ταῖς τοῦ σώματος χρεΐαις § 426 § 193 § 90
πολὺ § 196
διαφέρει διαφέρω 3. l. jed. ind. prez. akt., bezlično, neprelazno značenje §
447
βέλτιστα § 202, § 204.3
τὸ σῶμα § 123
ἔχειν ἔχω inf. prez. akt.

ἐπεὶ καὶ
ἐν ᾧ δοκεῖ
ἐλαχίστη σώματος χρεΐα εἶναι,
ἐν τῷ διανοεῖσθαι,
τίς οὐκ οἶδεν ὅτι
καὶ ἐν τούτῳ
πολλοὶ μεγάλα σφάλλονται
διὰ τὸ μὴ ὑγιαίνειν τὸ σῶμα;

ἐπεὶ § 518
ἐν ᾧ § 215 § 426
δοκεῖ δοκέω, bezlični oblik, 3. l. jed. ind. prez. akt.
ἐλαχίστη § 202
σώματος § 123
χρεΐα § 90
εἶναι εἰμί inf. prez. akt.
ἐν τῷ διανοεῖσθαι διανοέομαι inf. prez. mp; § 426 supstantivirani infinitiv
τίς § 217
οἶδεν οἶδα
ὅτι... σφάλλονται izrična rečenica § 518; σφάλλω 3. l. pl. ind. prez. mp.
ἐν τούτῳ § 213.2 § 426
πολλοὶ § 196
μεγάλα § 196

διὰ τὸ μὴ ὑγιαίνειν ὑγιαίνω inf. prez. akt; supstantivirani infinitiv § 428,
negacija μὴ § 508, 509
τὸ σῶμα § 123

καὶ λήθη δὲ
καὶ ἀθυμία
καὶ δυσκολία
καὶ μανία
πολλάκις
πολλοῖς
διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν
εἰς τὴν διάνοιαν
ἐμπίπτουσιν
οὕτως ὥστε
καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν.

λήθη § 90
ἀθυμία § 90
δυσκολία § 90
μανία § 90
πολλοῖς § 196
διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν § 123 § 90 § 428
εἰς τὴν διάνοιαν § 97 § 419
ἐμπίπτουσιν ἐμπίπτω 3. l. pl. ind. prez. akt.
ὥστε καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν § 90 posljedična rečenica s predikatom
u infinitivu § 473; ἐκβάλλω inf. prez. akt.

Poglavlje 34

Izokrat, Pohvala Helene 18

O tekstu

Na početku Izokratova govora *Pohvala Helene* stoji duži uvod u kojem se autor osvrće na pomodnu, sofističku retoriku svojega vremena, zalažući se za govorništvo koje će odabirom vjerodostojnih tema i njihovim ozbiljnim tretmanom biti istinski korisno u izobrazbi mladih za građanske dužnosti. Sam panegirik Heleni kronološki slijedi njezin životopis: od priče o božanskom podrijetlu koje Helena vuče od Zeusa, preko Tezejeve otmice te povratka uz pomoć Kastora i Polideuka, do Parisova suda i otmice; nastavlja se pohvalom njezine ljepote i stjecanja besmrtnosti, a završava njezinom simboličnom ulogom u ujedinjenju svih Grka i u njihovoj pobjedi nad barbarima. U ovdje odabranom odlomku prikazan je učinak Helenine ljepote na Tezeja, koji ju je, budući da je bila premlada za udaju, oteo i doveo iz Lakedemona na Atiku. Tim odlomkom započinje digresija u pohvalu Tezeja, koji metaforički predstavlja veličinu i sjaj grada Atene.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Isoc. Helenae encomium 18

Θησεύς, ὁ λεγόμενος μὲν Αἰγέως γενομένος δ' ἐκ Ποσειδῶνος, ἰδὼν αὐτὴν οὕτω μὲν ἀκμάζουσιν, ἤδη δὲ τῶν ἄλλων διαφέρουσιν, τοσοῦτον ἠττήθη τοῦ κάλλους, ὁ κρατεῖν τῶν ἄλλων εἰθισμένος, ὥσθ' ὑπαρχούσης αὐτῇ καὶ πατρίδος μεγίστης καὶ βασιλείας ἀσφαλεστάτης ἡγησάμενος οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς ἄνευ τῆς πρὸς ἐκείνην οἰκειότητος, ἐπειδὴ παρὰ τῶν κυρίων οὐχ οἷός τ' ἦν αὐτὴν λαβεῖν, ἀλλ' ἐπέμενον τήν τε τῆς παιδὸς

ἡλικίαν καὶ τὸν χρησμὸν τὸν παρὰ τῆς Πυθίας, ὑπεριδὼν τὴν ἀρχὴν τὴν Τυνδάρειω καὶ καταφρονήσας τῆς ῥώμης τῆς Κάστορος καὶ Πολυδεύκους καὶ πάντων τῶν ἐν Λακεδαιμόνι δεινῶν ὀλιγωρήσας, βίᾳ λαβὼν αὐτὴν εἰς Ἄφιδναν τῆς Ἀττικῆς κατέθετο.

Analiza i komentar

Θησεὺς,

ὁ λεγόμενος μὲν Αἰγέως
γενομένος δ' ἐκ Ποσειδῶνος,

ιδὼν αὐτὴν

οὐπω μὲν ἀκμάζουσαν,
ἤδη δὲ τῶν ἄλλων διαφέρουσαν

τοσοῦτον ἡττήθη τοῦ κάλλους,

ὁ κρατεῖν τῶν ἄλλων εἰθισμένος,

ὥσθ'

ὑπαρχούσης αὐτῷ

καὶ πατρίδος μεγίστης

καὶ βασιλείας ἀσφαλεστάτης

ἡγησάμενος

οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν

ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς

ἄνευ τῆς πρὸς ἐκείνην οἰκειότητος

Θησεὺς § 175

ὁ λεγόμενος λέγω: reći; nom. sg. m. r. ptc. prez. mediop.

Αἰγέως § 175

μὲν... δ(ἐ) “(doduše)... ali“ (suprotni veznik: § 515.2, 519.7)

γενομένος γίγνομαι: postati, biti; nom. sg. m. r. ptc. aor.

ἐκ Ποσειδῶνος § 131

ιδὼν ὁράω: vidjeti; nom. sg. m. r. ptc. aor. akt.

αὐτὴν § 207; misli se na Helenu

οὐπω μὲν... ἤδη δὲ “još ne... a već“

ἀκμάζουσαν ἀκμάζω: biti u cvijetu ljepote; akuz. sg. ž. r. ptc. prez. akt.

διαφέρουσιν διαφέρω: biti različit, razlikovati se + τινός, od koga; akuz.

sg. ž. r. ptc. prez. akt.

τῶν ἄλλων § 212

τοσοῦτον § 213.4; u korelaciji s ὥστε uvodi posljedičnu rečenicu

ἡττήθη ἡσσάομαι/ἡττάομαι: biti svladan + τινός, od koga ili čega, ne moći odoljeti čemu; 3. l. sg. ind. aor. pas.

τοῦ κάλλους § 153

ὁ... εἰθισμένος ἐθίζω: naviknuti; nom. sg. m. r. ptc. perf. mediop.

εἰθισμένος: navikao + inf., na što

κρατεῖν κρατέω: vladati + τινός, nad kime; inf. prez. akt.

τῶν ἄλλων § 212

ὥσθ' ὥστε, posljedični veznik (§ 473); za aspiraciju zbog ispadanja vokala v. § 74; predikat posljedične rečenice nalazi se na samom kraju odlomka (κατέθετο)

ὑπαρχούσης ὑπάρχω: biti, nalaziti se kao imovina, pripadati + τινί, komu;

gen. sg. ž. r. ptc. prez. akt.; konstrukcija GA

αὐτῷ § 207

πατρίδος § 123

μεγίστης § 200

βασίλειας § 90

ἀσφαλεστάτης § 198

ἡγησάμενος ἡγέομαι: voditi; misliti, držati; nom. sg. m. r. ptc. aor. mediopas; glagol uvodi konstrukciju A+I

ἄξιον § 103

εἶναι εἶμι: biti; inf. prez.

ζῆν ζάω: živjeti; inf. prez. akt.

ἐπὶ ἀγαθοῖς § 436.B; § 103

παροῦσιν πάρειμι: biti prisutan, biti u čijoj vlasti; dat. pl. sr. r. ptc. prez.

ἄνευ τῆς... οἰκειότητος § 417; § 123; πρὸς τινα, "zajedništvo, veza s kim"

πρὸς ἐκείνην § 213

ἐπειδὴ

παρὰ τῶν κυρίων

οὐχ οἷός τ' ἦν

αὐτὴν λαβεῖν,

ἀλλ' ἐπέμενον

τὴν τε τῆς παιδὸς ἡλικίαν

καὶ τὸν χρησμὸν τὸν παρὰ τῆς Πυθίας

ὑπεριδὼν

τὴν ἀρχὴν τὴν Τυνδάρεω
καὶ καταφρονήσας
τῆς ῥώμης τῆς Κάστορος καὶ Πολυδεύκους
καὶ πάντων τῶν ἐν Λακεδαίμονι δεινῶν
ὀλιγωρήσας
βίᾳ λαβὼν αὐτὴν
εἰς Ἄφιδναν τῆς Ἀττικῆς κατέθετο.

ἐπειδὴ veznik uvodi vremensku rečenicu (§ 487)

παρὰ τῶν κυρίων § 434.A; § 82

οἷός τ' ἦν οἷός τε + εἰμί: moći; ἦν: 3. l. sg. ind. impf. od εἰμί (biti)

αὐτὴν § 207

λαβεῖν λαμβάνω: uzeti, ugrabiti, oteti; inf. aor. akt.

ἐπέμενον ἐπιμένω: čekati; 3. l. pl. ind. impf. akt.

τὴν... ἡλικίαν § 90

τῆς παιδὸς § 127

τὸν χρησμὸν § 82

παρὰ τῆς Πυθίας § 434.A, § 90

ὑπεριδὼν ὑπεροράω: prezreti; nom. sg. m. r. ptc. aor. akt.

τὴν ἀρχὴν § 90

Τυνδάρεω § 111

καταφρονήσας καταφρονέω: ne obazirati se + τινός, na što; nom. sg. m. r. ptc. aor. akt.

τῆς ῥώμης § 90

Κάστορος § 146

Πολυδεύκους § 153

πάντων § 193

τῶν... δεινῶν § 103; τὰ δεινά: strahote, opasnosti

ἐν Λακεδαίμονι § 131

ὀλιγωρήσας ὀλιγωρέω: ne mariti + τινός, za što; nom. sg. m. r. ptc. aor. akt.

βίᾳ § 90; instrumentalni dativ (§ 414)

λαβὼν λαμβάνω: uzeti, ugrabiti; nom. sg. m. r. ptc. aor. akt.

αὐτὴν § 207

εἰς Ἄφιδναν § 90

τῆς Ἀττικῆς § 90

κατέθετο κατατίθημι: smjestiti, skloniti; 3. l. sg. ind. aor. med.

Poglavlje 35

Demosten, Drugi olintski govor 18

O tekstu

Kada je 349. pr. Kr. Filip Makedonski napao Olint, grad na Halkidici koji je bio sklopio savez s Atenom, Demosten je održao tri govora potičući Atenjane da interveniraju. Usprkos Demostenovu zauzimanju, pravovremena i adekvatna akcija Atene je izostala. Drugi olintski govor reakcija je na oklijevanje Atenjana, koji ne žele uputiti Olinćanima obećanu pomoć. Demosten ih ohrabruje i dokazuje da su Filipa napustili saveznici, a sam nema više dovoljno snage. U ovom odlomku Demosten opisuje kako se Filip ponaša prema stranim vojnicima i suradnicima ističući, kao negativan primjer, državnog roba Kaliju.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Dem. Olynthiaca II 18

Εἰ μὲν γάρ τις ἀνὴρ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς οἷος ἔμπειρος πολέμου καὶ ἀγώνων, τούτους μὲν φιλοτιμίᾳ πάντας ἀπωθεῖν αὐτὸν ἔφη, βουλόμενον πάνθ' αὐτοῦ δοκεῖν εἶναι τάργα (πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἀνυπέρβλητον εἶναι)· εἰ δέ τις σώφρων ἢ δίκαιος ἄλλως, τὴν καθ' ἡμέραν ἀκрасίαν τοῦ βίου καὶ μέθην καὶ κορδακισμοὺς οὐ δυνάμενος φέρειν, παρεῶσθαι καὶ ἐν οὐδενὸς εἶναι μέρος τὸν τοιοῦτον. λοιποὺς δὲ περὶ αὐτὸν εἶναι ληστὰς καὶ κόλακας καὶ τοιούτους ἀνθρώπους οἷους μεθυσθέντας ὀρχεῖσθαι τοιαῦθ' οἷ' ἐγὼ νῦν ὁκνῶ πρὸς ὑμᾶς ὀνομάσαι. δῆλον δ' ὅτι ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ· καὶ γὰρ οὕς ἐνθένδε πάντες ἀπήλαυνον ὥς πολὺ

τῶν θαυματοποιῶν ἀσελγεστέρους ὄντας, Καλλίαν ἐκεῖνον τὸν δημόσιον καὶ τοιούτους ἀνθρώπους, μίμους γελοίων καὶ ποιητὰς αἰσχυρῶν ἀσμάτων, ὧν εἰς τοὺς συνόντας ποιοῦσιν εἵνεκα τοῦ γελασθῆναι, τούτους ἀγαπᾷ καὶ περὶ αὐτὸν ἔχει.

Analiza i komentar

Εἰ μὲν γάρ
 τις ἀνὴρ ἐστὶν
 ἐν αὐτοῖς
 οἷος
 ἔμπειρος
 πολέμου καὶ ἀγώνων,
 τούτους μὲν
 φιλοτιμία
 πάντας ἀπωθεῖν αὐτὸν
 ἔφη,
 βουλόμενον
 πάνθ' αὐτοῦ δοκεῖν εἶναι τᾶργα
 (πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις
 καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἀνυπέρβλητον εἶναι).
 εἰ δέ τις σώφρων ἢ δίκαιος ἄλλως,
 τὴν
 καθ' ἡμέραν
 ἀκρασίαν τοῦ βίου
 καὶ μέθην
 καὶ κορδακισμοὺς
 οὐ δυνάμενος φέρειν,
παρεῶσθαι
 καὶ ἐν οὐδενὸς εἶναι μέρει
τὸν τοιοῦτον.

μὲν γάρ... δέ γάρ uz μὲν... δέ... označava objašnjavanje: "odnosno", "naime"

Εἰ μὲν..., τούτους μὲν...· εἰ δέ... udvajanje μὲν u koordinaciji μὲν... δέ...: sa-
držaj prvog dijela koordinacije odviše je složen da bi "stao" u jednu
surečenicu

γάρ τις § 40; § 217

ἀνὴρ ἐστίν § 40

ἀνὴρ § 149

ἐστίν εἰμί: (biti) ima, postoji; 3. l. sg. ind. prez. (akt.)

ἐν αὐτοῖς § 426; § 207

οἷος ἔμπειρος § 217; οἷος modificira sljedeći pridjev: "nekako", "prilično";
§ 106

πολέμου § 82

ἀγώνων § 131

τούτους § 213.2

φιλοτιμία § 90

πάντας § 193

ἀπωθεῖν ἀπωθέω: odgurnuti, otjerati; inf. prez. akt.

αὐτὸν tj. kralj Filip Makedonski; § 207

ἔφη φημί: reći; 3. l. sg. impf. akt; ovaj glagol otvara mjesto konstrukciji
A+I

βουλόμενον βούλομαι: htjeti; a. sg. m. ptc. prez. (med.)

πάνθ' αὐτοῦ § 68; § 193; § 209.1

δοκεῖν δοκέω: činiti se; inf. prez. akt.

εἶναι εἰμί: biti; inf. prez. akt.

τᾶργα § 66; § 82

πρὸς... τοῖς ἄλλοις tj. uz druge mane; § 435; § 212.a; § 373

γὰρ čestica naglašava aspekt objašnjavanja: "naime"

τὴν φιλοτιμίαν § 90

ἀνυπέρβλητον § 106

εἶναι εἰμί: biti; inf. prez. akt.

δέ τις § 40; § 217

σώφρων § 131

δίκαιος § 103

ἄλλως § 204

τὴν καθ' ἡμέραν ἀκρασίαν § 68; § 429; § 90; § 373

τοῦ βίου § 82

μέθην § 90

κορδακισμοὺς § 82

δυνάμενος δύναμαι: moći; n. sg. m. ptc. prez. (med.)

φέρειν φέρω: nositi, podnositi; inf. prez. akt.

παρεῶσθαι παρωθέω: odgurnuti, gurati u stranu; inf. perf. medpas.

ἐν... μέρει § 426; § 153

οὐδενὸς § 224.2

εἶναι εἰμί: biti; inf. prez. akt.

τὸν τοιοῦτον § 213.4; § 373

λοιποὺς δὴ

περὶ αὐτὸν

εἶναι ληστὰς

καὶ κόλακας

καὶ τοιούτους ἀνθρώπους

οἷους

μεθύσθοντας ὀρχεῖσθαι

τοιαῦθ'

οἷ'

ἐγὼ νῦν ὁκνῶ

πρὸς ὑμᾶς

ὀνομάσαι.

λοιποὺς § 103

δὴ čestica naglašava pridjev koji izražava (neodređenu) količinu

περὶ αὐτὸν § 433; § 207

εἶναι εἰμί: biti; inf. prez. akt; i dalje ovisno o ἔφφη iz prošle rečenice

ληστὰς § 100

κόλακας § 115

τοιούτους § 213.4

ἀνθρώπους § 82

οἷους § 219

μεθύσθοντας μεθύω: opijati se; a. pl. m. ptc. aor. pas.

ὀρχεῖσθαι ὀρχέομαι: plesati; inf. prez. (med.)

τοιαῦθ' οἷ' ἐγὼ § 68

τοιαῦθ' § 213.4

οἷ' § 219

ἐγὼ § 205

ὁκνῶ ὁκνέω: oklijevati; 1. l. sg. ind. prez. akt.

πρὸς ὑμᾶς § 435; § 205

ὀνομάσαι ὀνομάζω: imenovati; inf. aor. akt.

δῆλον δ' ὅτι
 ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ·
 καὶ γὰρ
 οὓς
 ἐνθύνδε
 πάντες
 ἀπήλαυνον
 ὥς
 πολὺ
 τῶν θαυματοποιῶν
 ἀσελγεστέρους ὄντας,
 Καλλίαν
 ἐκεῖνον τὸν δημόσιον
 καὶ τοιούτους ἀνθρώπους,
 μίμους γελοίων
 καὶ ποιητὰς αἰσχυρῶν ἀσμάτων,
 ῶν
 εἰς τοὺς συνόντας
 ποιοῦσιν
 εἵνεκα τοῦ γελασθῆναι,
 τούτους
 ἀγαπᾷ
 καὶ
 περὶ αὐτὸν
 ἔχει.

δῆλον δ' ὅτι § 68; § 103; čestica δέ povezuje rečenicu s prethodnom, "a";
 δῆλον ὅτι: jasno je da (frazza)

ταῦτ' ἐστὶν § 40; § 68; § 213.2; εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez. (akt.)

ἀληθῆ § 153

καὶ γὰρ § 517

οὓς § 215

πάντες § 193

ἀπήλαυνον ἀπελάυνω: otjerati; 3. l. pl. impf. akt.

ὥς... ὄντας ὥς uvodi adverbni particip s kauzalnim značenjem, § 503.2 εἰμί:
biti; a. pl. m. ptc. prez. (akt.)

πολὺ § 196

τῶν θαυματοποιῶν ἀσελγεστέρους genitiv partitivni, § 395; § 106; § 197;
§ 373

Καλλίαν § 100

ἐκεῖνον τὸν δημόσιον § 212; § 103; § 373

τοιούτους § 213.4

ἀνθρώπους § 82

μίμους § 82

γελοίων § 103

ποιητὰς § 100

αἰσχροῶν § 103

ἄσμάτων § 123

ὦν § 215

εἰς τοὺς συνόντας § 419; σύνειμι: biti dio društva, biti prisutan; a. pl. ptc.
prez.; § 373

ποιοῦσιν ποιέω: raditi, sastavljati; 3. l. pl. ind. prez.

εἵνεκα τοῦ γελασθῆναι § 417; γελάω: smijati se; inf. aor. pas.; § 373

τούτους § 213.2

ἀγαπᾷ ἀγαπάω: voljeti; 3. l. sg. ind. prez. akt.

περὶ αὐτὸν § 433; § 209.1

ἔχει ἔχω: imati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

Poglavlje 36

Aristotel, Retorika 1394a

O tekstu

U drugoj knjizi *Retorike* Aristotel izlaže načine na koje govornik može uvjeriti slušaoce, i preduvjete za takvo uvjeravanje. Poseban su način uvjeravanja takozvana opća mjesta, dokazi da se nešto može ili ne može dogoditi. Osim logičkih dokaza, opća su mjesta i primjeri; njihova su pak posebna podvrsta pripovijesti, poput prispodoba i basni. Drugi po redu primjer za upotrebu basne u procesu političkog odlučivanja Aristotel pripisuje Ezopu, legendarnom basnopiscu, po predaji tračkom robu iz VI. st. pr. Kr. prodanom na otok Sam.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Arist. Rhetorica 1394a

Αἴσωπος δὲ ἐν Σάμῳ δημηγορῶν κρινομένου δημαγωγοῦ περὶ θανάτου ἔφη ἀλώπεκα διαβαίνουσιν ποταμὸν ἀπωσθῆναι εἰς φάρραγα, οὐ δυναμένην δὲ ἐκβῆναι πολὺν χρόνον κακοπαθεῖν καὶ κυνοραιστὰς πολλοὺς ἔχεσθαι αὐτῆς, ἐχῖνον δὲ πλανώμενον, ὥς εἶδεν αὐτήν, κατοικτεῖραντα ἐρωτᾶν εἰ ἀφέλοι αὐτῆς τοὺς κυνοραιστὰς, τὴν δὲ οὐκ ἔαν· ἐρομένου δὲ διὰ τί, “ὅτι οὗτοι μὲν” φάναι “ἤδη μου πλήρεις εἰσὶ καὶ ὀλίγον ἔλκουσιν αἶμα, ἐὰν δὲ τούτους ἀφέλητε, ἕτεροι ἐλθόντες πεινῶντες ἐκπιοῦνταί μου τὸ λοιπὸν αἶμα”. “ἀτὰρ καὶ ὑμεῖς, ἄνδρες Σάμιοι, οὗτος μὲν οὐδὲν ἔτι βλάφει (πλούσιος γάρ ἐστιν), ἐὰν δὲ τοῦτον ἀποκτείνητε, ἕτεροι ἥξουσι πένητες, οἳ ὑμεῖς ἀναλώσουσι τὰ λοιπὰ κλέπτοντες.”

Analiza i komentar

Αἴσωπος δὲ
ἐν Σάμῳ
δημηγορῶν
κρινομένου δημαγωγοῦ
περὶ θανάτου
ἔφη
ἀλώπεκα
διαβαίνουσιν
ποταμὸν
ἀπωσθῆναι
εἰς φάραγγα,
οὐ δυναμένην δὲ
ἐκβῆναι
πολὺν χρόνον
κακοπαθεῖν
καὶ
κυνοραιστὰς πολλοὺς
ἔχεσθαι
αὐτῆς,
ἐχῖνον δὲ πλανώμενον,
ὥς εἶδεν
αὐτήν,
κατοικτεῖραντα
ἔρωτᾷν
εἰ ἀφέλοι
αὐτῆς
τοὺς κυνοραιστάς,
τὴν δὲ
οὐκ ἔαν·

ἐρομένου δὲ
 διὰ τί,
 “ὅτι
 οὗτοι μὲν”
φάναι
 “ἤδη
 μου πλήρεις εἰσὶ
 καὶ ὀλίγον ἔλκουσιν αἷμα,
 ἐάν δὲ
 τούτους ἀφέλητε,
 ἕτεροι
 ἐλθόντες πεινῶντες
 ἐκπιοῦνταί μου
 τὸ λοιπὸν αἷμα”.

Αἴσωπος § 82

δὲ čestica δέ povezuje rečenicu s (izostavljenom) prethodnom, ”a”

ἐν Σάμῳ § 426; § 82

δημηγορῶν δημηγορέω: govoriti u skupštini; n. sg. m. ptc. prez. akt.

κρινομένου κρίνω: suditi; g. sg. m. ptc. prez. medpas.

δημαγωγῶ § 82

περὶ θανάτου § 433; § 82

ἔφη φημί: govoriti; 3. l. sg. impf. akt.

ἀλώπεκα § 115

διαβαίνουσιν διαβαίνω: prelaziti; a. sg. f. ptc. prez. akt.

ποταμὸν § 82

ἀπωσθῆναι ἀπωθέω: odgurnuti, odbaciti; inf. aor. pas.

εἰς φάραγγα § 419; § 115

δυναμένην δύναιμι: moći; a. sg. f. ptc. prez. (med.)

ἀλώπεκα... δυναμένην δὲ... ἔχινον δὲ... τὴν δὲ... ἐρομένου δὲ koordinacija
 surečenica česticom δὲ

ἐκβῆναι ἐκβαίνω: izaći; inf. aor. akt.

πολὺν § 196

χρόνον § 82

κακοπαθεῖν κακοπαθέω: patiti; inf. prez. akt.

κυνοραιστὰς § 100

πολλοὺς § 196

ἔχεσθαι ἔχω: med. τινός držati se nečega

αὐτῆς § 207

ἔχινον § 82

πλανώμενον πλανάω: med. lutati

ὥς veznik uvodi zavisnu vremensku rečenicu, § 487

εἶδεν ὁράω: gledati; 3. l. sg. ind. aor. akt.

αὐτήν § 207

κατοικτεῖραντα κατοικτεῖρω: smilovati se; a. sg. m. ptc. aor. akt.

ἔρωτᾶν εἰ ἀφέλοι ἔρωτάω: pitati (uvodi zavisno upitnu rečenicu); inf. prez.

akt; ἀφαιρέω τί τινος: maknuti nešto s nekoga; 3. l. sg. opt. aor. akt.

αὐτῆς § 207

τοὺς κυνοραιστάς § 100

τὴν δὲ § 370.2

ἔᾶν ἐάω: pustiti, ostaviti; inf. prez. akt.

ἐρομένου ἔρομαι: pitati; g. sg. m. ptc. prez. (med.)

διὰ τί § 428; § 217

ὅτι veznik uvodi zavisnu uzročnu rečenicu, § 468

οὗτοι μὲν..., ἐὰν δὲ... koordinacija surečenica parom čestica μὲν... δὲ

οὗτοι § 213.2

φάναι φημί: govoriti; inf. prez. akt.

ἤδη μου § 40

πλήρεις εἰς § 40

πλήρεις § 153

εἰς εἰμί: biti; 3. l. pl. ind. prez. (akt.)

ὀλίγον § 103

ἔλκουσιν ἔλκω: vući, ovdje: sisati; 3. l. pl. ind. prez. akt.

αἷμα § 123

ἐὰν... ἀφέλητε... ἐκπιοῦνταί eventualni oblik pogodbene rečenice, § 476

ἀφέλητε ἀφαιρέω: maknuti; 2. l. pl. konj. aor. akt.

τούτους § 213.2

ἔτεροι § 103

ἐλθόντες ἔρχομαι: íci; n. pl. ptc. aor. akt.

πεινῶντες πεινάω: biti gladan; n. pl. ptc. prez. akt.

ἐκπιοῦνταί μου § 40

ἐκπιοῦνταί ἐκπίνω: ispiti; 3. l. pl. ind. fut. (med.)

μου § 205

τὸ λοιπὸν αἷμα § 103; § 123; § 375

“ἀτὰρ καὶ ὑμᾶς,
 ἄνδρες Σάμιοι,
 οὗτος μὲν
 οὐδὲν ἔτι
 βλάψει
 (πλούσιος γάρ ἐστιν),
 ἐὰν δὲ
 τοῦτον
 ἀποκτείνητε,
 ἕτεροι ἥξουσι πένητες,
 οἳ
 ὑμᾶς
 ἀναλώσουσι
 τὰ λοιπὰ
 κλέπτοντες.”

ὑμᾶς § 205

ἄνδρες Σάμιοι § 149; § 103

οὗτος μὲν..., ἐὰν δὲ... koordinacija surečenica parom čestica μὲν... δὲ

οὗτος § 213.2

οὐδὲν ἔτι § 224.2; ”ništa više”

βλάψει βλάπτω τινά: nanositi štetu nekome; 3. l. sg. ind. fut. akt.

πλούσιος § 103

γάρ ἐστιν § 40

γάρ čestica uvodi objašnjenje: ”pa...” ili ”kad...”

ἐστιν εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez. (akt.)

ἐὰν... ἀποκτείνητε... ἥξουσι eventualni oblik pogodbene rečenice, § 476

ἀποκτείνητε ἀποκτείνω: ubiti; 2. l. pl. konj. prez. akt.

τοῦτον § 213.2

ἕτεροι § 103

ἥξουσι ἥκω: doći; 3. l. pl. ind. fut. (akt.)

πένητες § 123

οἳ § 215

ὑμᾶς § 205

ἀναλώσουσι ἀναλίσκω: iskoristiti, potrošiti; 3. l. pl. ind. fut. akt.

τὰ λοιπὰ § 103; § 373

κλέπτοντες κλέπτω: krasti; n. pl. m. ptc. prez. akt.

Poglavlje 37

Ezop, Basne 35

O tekstu

Ova Ezopova basna priča je o satiru koji je ostao zatečen vidjevši svojega prijatelja čovjeka kako zbog velike hladnoće puše u prste da ih ugrije, ali odmah potom puše i u toplo jelo da ga rashladi. Kako mu je bilo nepojmljivo da iz istih usta izlaze i toplina i hladnoća, satir je naprasno prekinuo prijateljstvo s takvim čovjekom. Moralna pouka, koju je Erazmo Roterdamski u svojoj zbirci *Adagia* sažeo u izreci *Ex eodem ore calidum et frigidum efflare*, sugerirala je da se treba kloniti dvoličnih ljudi, onih koji jedno govore a drugo misle te im se zbog toga ne može vjerovati. Kasnije, u doba prosvjetiteljstva, basnu su tumačili mislioci poput Voltairea i Lessinga, upozoravajući na u njoj prisutnu nelogičnost: čovjek je doista, pušući u ruke i u jelo, činio ono što je u danom trenutku trebao činiti, koliko god to djelovalo proturječno. Zbog pomalo nategnute poruke pomišljalo se i na mogućnost da je basna naknadno smišljena kako bi dala okvir već postojećoj poslovlci.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Aesop. Fabulae 35

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΣΑΤΥΡΟΣ

Ἄνθρωπόν ποτε λέγεται πρὸς σάτυρον φιλίαν σπείσασθαι. καὶ δὴ χειμῶνος καταλαβόντος καὶ ψύχους γενομένου ὁ ἄνθρωπος προσφέρων τὰς χειῖρας τῷ στόματι ἐπέπνει. τοῦ δὲ σατύρου τὴν αἰτίαν ἐρομένου δι' ἣν τοῦτο πράττει, ἔλεγεν, ὅτι θερμαίνει τὰς χειῖρας διὰ τὸ κρύος. ὕστερον δὲ παρατεθείσης αὐτοῖς τραπέζης καὶ προσφαγῆματος θερμοῦ σφόδρα ὄντος ὁ ἄνθρωπος ἀναιρού-

μενος κατὰ μικρὸν τῷ στόματι προσέφερε καὶ ἐφύσα. πυνθανομένου δὲ πάλιν τοῦ σατύρου, τί τοῦτο ποιεῖ, ἔφασκε καταφύχειν τὸ ἔδεσμα, ἐπεὶ λίαν θερμὸν ἐστι. κάκεινος ἔφη πρὸς αὐτόν· „ἀλλ’ ἀποτάσσομαί σου τῇ φιλίας, ὧ οὗτος, ὅτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξεῖς.”

ἀτὰρ οὖν καὶ ἡμᾶς περιφεύγειν δεῖ τὴν φιλίαν, ὣν ἀμφίβολός ἐστιν ἡ διάθεσις.

Analiza i komentar

Ἀνθρωπὸν ποτε λέγεται
πρὸς σάτυρον
φιλίαν σπείσασθαι.

Ἀνθρωπὸν § 82

ποτε vremenski prilog: “jednom”; za prebacivanje naglaske s enklitike na prethodnu riječ v. § 39 i 40.

λέγεται λέγω: reći, govoriti; 3. l. sg. ind. prez. mediop.; bezlično λέγεται može uvesti konstrukcije A+I i N+I

πρὸς σάτυρον § 82; za značenje prijedloga “s, sa” v. § 435.4.C.c

φιλίαν § 90

σπείσασθαι σπένδω: dogovoriti, sklopiti; inf. aor. mediop.

καὶ δὴ χειμῶνος καταλαβόντος καὶ ψύχους γενομένου

ὁ ἄνθρωπος

προσφέρων

τὰς χεῖρας τῷ στόματι

ἐπέπνει.

χειμῶνος § 131; konstrukciju genitiva apsolutnog prevesti vremenskom rečenicom

καταλαβόντος καταλαμβάνω: stići, nastati; gen. sg. m. r. ptc. aor. akt.

ψύχους § 153

γενομένου γίνομαι: postati, biti; gen. sg. m. r. ptc. aor. mediop.

ὁ ἄνθρωπος § 82

προσφέρων προσφέρω: primaknuti; nom. sg. m. r. ptc. prez. akt.

τὰς χεῖρας § 146

τῷ στόματι § 123

ἐπέπνει ἐπιπνέω: puhnuti; 3. l. sg. ind. impf. akt.

τοῦ δὲ σατύρου τὴν αἰτίαν ἐρομένου

δι' ἣν τοῦτο πράττει,

ἔλεγεν,

ὅτι θερμαίνει τὰς χεῖρας

διὰ τὸ κρύος.

τοῦ... σατύρου § 82; konstrukciju genitiva apsolutnog prevesti vremenskom rečenicom

τὴν αἰτίαν § 90

ἐρομένου εἶρομαι: pitati; gen. sg. m. r. ptc. aor. mediop.

δι' ἣν § 428.I.B; § 215; ἣν se odnosi na αἰτίαν

τοῦτο § 213

πράττει πράττω: činiti, raditi; 3. l. sg. ind. prez. akt.

ἔλεγεν λέγω: reći, govoriti; 3. l. sg. ind. impf. akt.

ὅτι izrični veznik uz glagol govorenja (§ 518)

θερμαίνει θερμαίνω: grijati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

τὰς χεῖρας § 146

διὰ τὸ κρύος § 153

ὕστερον δὲ

παρατεθείσης αὐτοῖς τραπέζης

καὶ προσφαγήματος θερμοῦ σφόδρα ὄντος

ὁ ἄνθρωπος

ἀναιρούμενος κατὰ μικρὸν

τῷ στόματι

προσέφερε

καὶ ἐφύσα.

ὕστερον ovdje vremenski prilog: poslije

παρατεθείσης παρατίθημι: postaviti; gen. sg. ž. r. ptc. aor. pas.; konstrukciju genitiva apsolutnog prevesti vremenskom rečenicom

αὐτοῖς § 207
 τραπέζης § 90
 προσφαγήματος § 123
 θερμοῦ § 103
 σφόδρα prilog: "vrlo, jako"
 ὄντος εἰμί: biti; gen. sg. sr. r. ptc. prez.
 ὁ ἄνθρωπος § 82
 ἀναιρούμενος ἀναιρέω: podići; nom. sg. m. r. ptc. prez. mediop.
 κατὰ μικρὸν priložno: "malo"
 τῷ στόματι § 123
 προσέφερε προσφέρω: primaknuti; 3. l. sg. ind. impf. akt.
 ἐφύσα φυσάω: puhnuti; 3. l. sg. ind. impf. akt.

πυνθανομένου δὲ πάλιν τοῦ σατύρου,
 τί τοῦτο ποιεῖ,
 ἔφασκε
καταψύχειν τὸ ἔδεσμα,
 ἐπεὶ λίαν θερμόν ἐστι.

πυνθανομένου πυνθάνομαι: pitati; gen. sg. m. r. ptc. prez. mediop.;
 konstrukciju genitiva apsolutnog prevesti vremenskom rečenicom
 πάλιν prilog: "ponovno"
 τοῦ σατύρου § 82
 τί § 217
 τοῦτο § 213
 ποιεῖ ποιέω: činiti; 3. l. sg. ind. prez. akt.
 ἔφασκε φάσκω (iterativni oblik od φημί): reći; 3. l. sg. ind. impf. akt.
 καταψύχειν καταψύχω: hladiti; inf. prez. akt.
 τὸ ἔδεσμα § 123
 ἐπεὶ veznik uvodi uzročnu rečenicu (§ 468)
 λίαν prilog: "previše"
 θερμόν § 103
 ἐστι εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez.; za prebacivanje naglaska s enklitike na
 prethodnu riječ v. § 39 i 40

κακεῖνος ἔφη
 πρὸς αὐτόν·
 „ἀλλ' ἀποτάσσομαι

σου τῇ φιλίας,
 ὦ οὗτος,
 ὅτι
 ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος
 τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν
 ἐξιεῖς.”

κάκεινος κάκεινος: καὶ + ἐκεῖνος (§ 213); za krazu v. § 66

ἔφη φημί: reći; 3. l. sg. ind. impf. akt.

πρὸς αὐτόν § 207

ἀλλά uzvik: "ali"

ἀποτάσσομαι ἀποτάσσω: odrediti; med. odreći se + τινί, čega; 1. l. sg. ind. prez. mediop.

σου § 205; genitiv objektni ("prijateljstvo s tobom", § 494); za prebacivanje naglaska s enklitike na prethodnu riječ v. § 39 i 40

τῇ φιλίας § 90

ὦ οὗτος § 213

ὅτι veznik uvodi uzročnu rečenicu (§ 468)

ἐκ τοῦ... στόματος § 123

αὐτοῦ § 207; u značenju: "isti"

τὸ θερμὸν § 103 (supstantivirani pridjev, zamjenjuje imenicu)

τὸ ψυχρὸν § 103 (supstantivirani pridjev, zamjenjuje imenicu)

ἐξιεῖς ἐξίημι: izbaciti, ispustiti; 2. l. sg. ind. prez. akt. (mogući atički oblik uz ἐξίης)

ἀτὰρ οὖν καὶ ἡμᾶς

περιφεύγειν

δεῖ

τὴν φιλίαν,

ὣν ἀμφίβολός ἐστιν

ἢ διάθεσις.

ἀτὰρ čestica: ipak

ἡμᾶς § 205; za konstrukciju A+I s δεῖ v. § 492

περιφεύγειν περιφεύγω: bježati + τί, od čega; inf. prez. akt.

δεῖ "treba", "potrebno je da"

τὴν φιλίαν § 90

ῶν § 215

ἀμφίβολός § 103 i 106

ἐστίν εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez.; za prebacivanje naglaska s enklitike na prethodnu riječ v. § 39 i 40

ἡ διάθεσις § 165

Poglavlje 38

Gorgija, Pohvala Helene 11, 41

O tekstu

U ovom dijelu apologije mitske ljepotice Helene retor i sofist sa Sicilije dokazuje da je Helena samo *pretrpjela* nepravdu i sramotu; Paris, njezin otmičar, zgriješio je nakanom, kršenjem zakonitosti, i djelom; Helena je zapravo žrtva. Na prigovor da je Helenin postupak skrivila riječ (λόγος), Gorgija odgovara prikazujući moć ovoga načina komunikacije, i najvišeg oblika upotrebe riječi – poezije.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Gorg. Helenae encomium Fr. 11.41

Εἰ δὲ βίαι ἡρπάσθη καὶ ἀνόμως ἐβιάσθη καὶ ἀδίκως ὑβρίσθη, δῆλον ὅτι ὁ <μὲν> ἄρπάσας ὡς ὑβρίσας ἡδίκησεν, ἡ δὲ ἄρπασθεῖσα ὡς ὑβρισθεῖσα ἐδυστύχησεν. ἄξιός οὖν ὁ μὲν ἐπιχειρήσας βάρβαρος βάρβαρον ἐπιχείρημα καὶ λόγῳ καὶ νόμῳ καὶ ἔργῳ λόγῳ μὲν αἰτίας, νόμῳ δὲ ἀτιμίας, ἔργῳ δὲ ζημίας τυχεῖν· ἡ δὲ βιασθεῖσα καὶ τῆς πατρίδος στερηθεῖσα καὶ τῶν φίλων ὀρφανισθεῖσα πῶς οὐκ ἂν εἰκότως ἐλεηθεῖη μᾶλλον ἢ κακολογηθεῖη; ὁ μὲν γὰρ ἔδρασε δεινά, ἡ δὲ ἔπαθε· δίκαιον οὖν τὴν μὲν οἰκτῖραι, τὸν δὲ μισῆσαι.

εἰ δὲ λόγος ὁ πείσας καὶ τὴν ψυχὴν ἀπατήσας, οὐδὲ πρὸς τοῦτο χαλεπὸν ἀπολογήσασθαι καὶ τὴν αἰτίαν ἀπολύσασθαι ὣδε. λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν, ὃς σμικροτάτῳ σώματι καὶ ἀφανεστάτῳ θειότατα ἔργα ἀποτελεῖ· δύναται γὰρ καὶ φόβον παῦσαι

καὶ λύπην ἀφελεῖν καὶ χαρὰν ἐνεργάσασθαι καὶ ἔλεον ἐπαυξῆσαι. ταῦτα δὲ ὡς οὕτως ἔχει δεῖξω· δεῖ δὲ καὶ δόξει δεῖξαι τοῖς ἀκούουσι· τὴν ποίησιν ἅπασαν καὶ νομίζω καὶ ὀνομάζω λόγον ἔχοντα μέτρον· ἧς τοὺς ἀκούοντας εἰσῆλθε καὶ φρίκη περίφοβος καὶ ἔλεος πολύδακρυς καὶ πόθος φιλοπενθήης, ἐπ' ἄλλοτρίων τε πραγμάτων καὶ σωμάτων εὐτυχίαις καὶ δυσπραγίαις ἴδιόν τι πάμα διὰ τῶν λόγων ἔπαθεν ἡ ψυχὴ.

Analiza i komentar

Εἰ δὲ

βίαι ἠρπάσθη
καὶ ἀνόμως ἐβιάσθη
καὶ ἀδίκως ὑβρίσθη,

δῆλον ὅτι

ὁ <μὲν> ἠρπάσας
ὡς ὑβρίσας

ἠδίκησεν,

ἡ δὲ ἠρπασθεῖσα
ὡς ὑβρισθεῖσα

ἐδυστύχησεν.

δὲ čestica, povezuje rečenicu s prethodnom rečenicom, „a“

Εἰ... ἠρπάσθη... ἐβιάσθη zavisna pogodbená rečenica, jednostavna prošla pogodba, „da...“

βίαι § 97; dativ načina, § 414.3; *iota adscriptum*, § 8; takvo je pisanje moguće i kod malih slova (koja su se pojavila tek u bizantsko doba)

ἠρπάσθη ἠρπάζω: ugrabiti, oteti; 3. l. sg. ind. aor. pas.

ἐβιάσθη βιάζω: prisiliti, obeščastiti, silovati; 3. l. sg. ind. aor. pas.

δῆλον ὅτι „očito je da, jasno je da...“

ὁ <μὲν> ἠρπάσας atributni particip, § 499, 370.1, 370.2; riječ u prelomljenim zagradaima označava priređivačev dodatak – ne postoji u rukopisnim izvorima, ali morala je stajati u autorovoj verziji

ὁ <μὲν>... ἡ δὲ... koordinacija

ἠρπάσας ἠρπάζω: ugrabiti, oteti; nom. sg. m. r. ptc. aor. akt.; § 139.β

ὕβρις ας ὕβριζω: obijestan biti, objesno se ponašati, zlostavljati; nom. sg.
m. r. ptc. aor. akt.; § 139.β

ἡδίκησεν ἀδικέω: biti kriv, nepravdu činiti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

ὥς ὕβρις ας zavisna uzročna rečenica, „jer...“

ἡ δὲ § 80, 90, 370.1, 370.2

ἀρπασθεῖσα ἀρπάζω: ugrabiti, oteti; nom. sg. ž. r. ptc. aor. pas. § 97. β

ὕβρις ας ὕβριζω: obijestan biti, objesno se ponašati, zlostavljati; nom.
sg. ž. r. ptc. aor. pas. § 97. β

ἐδυστύχησεν δυστυχέω: trpjeti nesreću; 3. l. sg. ind. aor. akt.

ὥς ὕβρις ας zavisna uzročna rečenica, „jer“

ἄξιος οὖν

ὁ μὲν ἐπιχειρήσας βάρβαρος

βάρβαρον ἐπιχείρημα

καὶ λόγῳ καὶ νόμῳ καὶ ἔργῳ

λόγῳ μὲν αἰτίας,

νόμῳ δὲ ἀτιμίας,

ἔργῳ δὲ ζημίας

τυχεῖν·

ἡ δὲ βιασθεῖσα

καὶ τῆς πατρίδος στερηθεῖσα

καὶ τῶν φίλων ὀρφανισθεῖσα

πῶς οὐκ ἂν

εἰκότως

ἐλεηθείη μᾶλλον

ἢ κακολογηθείη;

ἄξιος § 103

ὁ μὲν ἐπιχειρήσας ἐπιχειρέω: nakaniti; naumiti; primiti se čega; nom. sg.
m. r. ptc. aor. akt.; particip sa članom, § 499.1, 499.2; § 139.β

ὁ μὲν... ἡ δὲ... koordinacija

βάρβαρος § 82, „negrk“

βάρβαρον ἐπιχείρημα § 103, 123, „nasilni poduhvat“

λόγῳ καὶ νόμῳ καὶ ἔργῳ § 82; dativ načina, § 414.3

μὲν... δὲ čestice, označavaju povezanu suprotnost, „jedno... drugo, sad... sad“;

često se μὲν ne prevodi, a δὲ se prevodi „a“

αἰτίας § 90.b

ἀτιμίας § 90.b

ζημίας § 90.b

τυχεῖν τυγχάνω: zadobiti; inf. aor. akt.

ἡ δὲ βιασθεῖσα βιάζω: prisiliti, obeščastiti, silovati; nom. sg. ž. r. ptc. aor. pas; § 97.β

τῆς πατρίδος § 80, 90, 123

στερηθεῖσα στερέω: lišiti čega; nom. sg. ž. r. ptc. aor. pas; § 97.β

τῶν φίλων § 80, 97, 82

ὀρφανισθεῖσα ὀρφανίζω: odvojiti od; nom. sg. ž. r. ptc. aor. pas; § 97.β

πῶς οὐκ... upitna rečenica; § 221, § 520;

ἄν čestica koja se ne prevodi, ali modificira značenje načina; uz optativ ἄν iskazuje mogućnost u sadašnjosti i prevodi se „mogu + inf.“, „mogao bih + inf.“

ἄν ἐλεηθεῖν ἐλεέω: smilovati se, zadobiti smilovanje; 3. l. sg. opt. aor. pas.

κακολογηθεῖν κακολογέω: pogrđivati; 3. l. sg. opt. aor. pas.

ὁ μὲν γὰρ ἔδρασε δεινά,

ἡ δὲ ἔπαθε·

δίκαιον οὖν

τὴν μὲν οἰκτῖραι,

τὸν δὲ μισῆσαι.

ὁ μὲν... ἡ δὲ koordinacija: „on... ona...“, § 80, 82, 90, 370.1, 370.2

γὰρ čestica, najavljuje iznošenje dokaza ili objašnjenje prethodne misli, „jer, naime“

ἔδρασε δράω: činiti, raditi; 3. l. sg. ind. aor. akt.

δεινά § 103, 204.2

ἔπαθε πάσχω: trpjeti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

δίκαιον § 103

δίκαιον sc. ἐστίν imenski predikat; εἰμύ: biti; 3. l. sg. ind. prez. akt.

οὖν čestica, „dakle“

τὴν μὲν... τὸν δὲ „jednu... drugog“, § 82, 90, 370.1, 370.2

οἰκτῖραι οἰκτίρω: sažalijevati; inf. aor. akt.

μισῆσαι μισέω: mrziti; inf. aor. akt.

εἰ δὲ
 λόγος ὁ πείσας
 καὶ τὴν ψυχὴν ἀπατήσας,
 οὐδὲ
 πρὸς τοῦτο
 χαλεπὸν ἀπολογήσασθαι
 καὶ τὴν αἰτίαν
 ἀπολύσασθαι ὧδε.

δὲ čestica, povezuje rečenicu s prethodnom rečenicom, „a“
 λόγος sc. ἐστὶν imenski predikat; εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez. akt.
 εἰ... λόγος sc. ἐστὶν – χαλεπὸν sc. ἐστὶν zavisna pogodbeni rečenica, izriče stvarnu sadašnju pogodbu
 ὁ πείσας πείθω: nagovoriti, uvjeriti; nom. sg. m. r. ptc. aor. akt.; particip sa članom, § 499.1, 499.2; § 139.β
 τὴν ψυχὴν § 80, 90.a
 ἀπατήσας ἀπατάω: zavarati; nom. sg. m. r. ptc. aor. akt.; particip sa članom, § 499.1, 499.2; § 139.β
 πρὸς τοῦτο § 213.2, „za to“ prijedložni izraz; πρὸς + ak: „k, prema“; § 418, 435.C,
 χαλεπὸν § 113
 χαλεπὸν sc. ἐστὶν imenski predikat; εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez. akt.
 ἀπολογήσασθαι ἀπολογέομαι: braniti se; inf. aor. med.
 τὴν αἰτίαν § 80, 90.b
 ἀπολύσασθαι ἀπολύω: osloboditi; inf. aor. med.
 ὧδε § 213.1; 214.3

λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν,
 ὅς
 σμικροτάτῳ σώματι καὶ ἀφανεστάτῳ
 θειότατα ἔργα ἀποτελεῖ·
 δύνανται γὰρ
 καὶ φόβον παῦσαι
 καὶ λύπην ἀφελεῖν
 καὶ χαρὰν ἐνεργάσασθαι
 καὶ ἔλεον ἐπαυξῆσαι.

λόγος § 82

δυνάστης § 100.a

μέγας § 196

ἐστίν εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez. akt.

δυνάστης μέγας ἐστίν imenski predikat

ὅς § 215, 216

ἀποτελεῖ ἀποτελέω: izvršiti; 3. l. sg. ind. prez. akt.

ὅς... ἀποτελεῖ zavisna odnosna rečenica, § 481, 482

σμικροτάτω § 103, 197, 202.3

σώματι § 123

ἀφανεστάτω § 153, 194.2, 197

θειότατα § 103, 197

ἔργα § 82

δύναται δύναμαι: moći; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

γάρ čestica, najavljuje iznošenje dokaza ili objašnjenja prethodne misli, „jer, naime“

φόβον § 82

παῦσαι παύω: zaustaviti; inf. aor. akt.

λύπην § 90.a

ἀφελεῖν ἀφαιρέω: oduzeti; inf. aor. akt.

χαράν § 97.a

ἐνεργάσασθαι ἐνεργάζομαι: prouzročiti; polučiti; inf. aor. med.

ἔλεον § 82

ἐπαυξῆσαι ἐπαυξάνω: povećati

ταῦτα δὲ

ὥς οὕτως ἔχει

δείξω·

δεῖ δὲ καὶ

δόξηι δεῖξαι

τοῖς ἀκούουσι·

τὴν ποίησιν ἄπασαν

καὶ νομίζω καὶ ὀνομάζω

λόγον ἔχοντα μέτρον·

ἧς

τοὺς ἀκούοντας

εἰσῆλθε
καὶ φρίκη περίφοβος
καὶ ἔλεος πολύδακρυς
καὶ πόθος φιλοπενθήs,
ἐπ' ἄλλοτρίων τε πραγμάτων καὶ σωμάτων
εὐτυχίαις καὶ δυσπραγίαις
ἴδιόν τι πάθημα
διὰ τῶν λόγων
ἔπαθεν ἡ ψυχή.

δὲ čestica povezuje rečenicu s prethodnom, „a“
δείξω δείκνυμι: pokazati; 1. l. sg. ind. fut. akt.
οὕτως § 213.2, 214.3,
ἔχει ἔχω: imati; držati; 3. l. sg. ind. prez. akt.
οὕτως ἔχει οὕτως ἔχειν: tako biti; 3. l. sg. ind. prez. akt.
ὥς... ἔχει zavisna izrična rečenica, „da...“
δὲ καὶ česticu δὲ, koja povezuje rečenicu s prethodnom, nadopunjava sas-
tavni veznik καὶ, „a i“
δεῖ δεῖ: treba (bezlično); 3. l. sg. ind. prez. akt.
δόξει § 97.b
δείξαι δείκνυμι: pokazati; inf. aor. akt.
τοῖς ἀκούουσι ἀκούω: slušati, čuti; dat. pl. m. r. ptc. prez. akt.; § 139.α
τὴν ποιήσιν § 80, 90, 165
ἄπασαν § 193
νομίζω νομίζω: smatrati; 1. l. sg. ind. prez. akt.
ὀνομάζω ὀνομάζω: nazivati, zvati; 1. l. sg. ind. prez. akt.
λόγον § 82
ἔχοντα ἔχω: imati; ak. sg. m. r. ptc. prez. akt.; § 139.α
μέτρον § 82
ἦς § 215
τοὺς ἀκούοντας § 80, ἀκούω: čuti, slušati; ak. pl. m. r. ptc. prez. akt.; §
139.α
εἰσῆλθε εἰσέρχομαι + ak: ući u; 3. l. sg. ind. aor. akt.
φρίκη § 90
περίφοβος § 103, 106
ἔλεος § 82
πολύδακρυς § 173, pridjev s jednim završetkom za muški i ženski rod
πόθος § 82

φιλοπενθήης § 153

τε... καὶ „i... i, ne samo... nego i“

ἐπ' (= ἐπί) ἀλλοτρίων τε πραγμάτων καὶ σωμάτων εὐτυχίαις καὶ δυσπρα-
γίαις § 68, 103, 123, 90.b, prijedložni izraz § 418 436.B

ἰδιόν § 103,

τι § 217, 218, 39, 40

πάθημα § 123

διὰ τῶν λόγων prijedložni izraz; διὰ + gen: „kroz“; § 418, 428.A

ἔπαθεν πάσχω: pretrpjeti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

ἡ ψυχὴ § 80, 90, 190.a

Poglavlje 39

Plutarh, Agesilaj 6

O tekstu

U *Paralelnim biografijama*, Agesilajev je životopis u paru s Pompejevim. Agesilaj II. (oko 443. – 359/358) bio je spartanski kralj (vladao 398. – 359/358) i vrlo utjecajan grčki političar i vojskovođa. Niska rasta, kljast od rođenja, kraljem je postao ponešto neočekivano. Uspješno je ratovao u Maloj Aziji i tijekom Korinskog rata (395. – 387). Agesilajev je prijatelj bio i povjesničar Ksenofont, koji je također sastavio njegov životopis.

Ovdje odabrani odlomak prikazuje prvi Agesilajev pohod pošto je postao kralj, uz podršku spartanskoga vojskovođe i admirala (i Agesilajeva ljubavnika) Lisandra (koji je 405. pobijedio Atenjane kod Egospotama, okončao Peloponeski rat, osigurao dominaciju Sparte u Grčkoj).

Na Lisandrov nagovor, Agesilaj se 396. sprema prijeći u Aziju s vojskom sastavljenom od neodamoda (oslobođenih helota), saveznika i vrlo malog broja Spartanaca, pod izlikom da želi grčke gradove u Aziji osloboditi perzijske vlasti.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Plut. Agesilaus 6.1

Τοῦ δὲ Ἀγησιλάου τὴν βασιλείαν νεωστὶ παρειληφότος, ἀπήγγελλον τινες ἐξ Ἀσίας ἥκοντες ὡς ὁ Περσῶν βασιλεὺς παρασκευάζοιτο μεγάλῳ στόλῳ Λακεδαιμονίους ἐκβαλεῖν τῆς θαλάσσης. ὁ δὲ Λύσανδρος ἐπιθυμῶν αὐτῆς εἰς Ἀσίαν ἀποσταλῆναι καὶ βοηθῆσαι τοῖς φίλοις, οὓς αὐτὸς μὲν ἄρχοντας καὶ κυρίους τῶν πόλεων ἀπέλιπε, κακῶς δὲ χρώμενοι καὶ βιαίως τοῖς πράγμα-

σιν ἐξέπιπτον ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ ἀπέθνησκον, ἀνέπεισε τὸν Ἀγησίλαον ἐπιθέσθαι τῇ στρατείᾳ καὶ προπολεμῆσαι τῆς Ἑλλάδος, ἀπωτάτω διαβάντα καὶ φθάσαντα τὴν τοῦ βαρβάρου παρασκευήν. ἅμα δὲ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ φίλοις ἐπέστελλε πέμπειν εἰς Λακεδαιμόνα καὶ στρατηγὸν Ἀγησίλαον αἰτεῖσθαι. παρελθὼν οὖν εἰς τὸ πλῆθος Ἀγησίλαος ἀνεδέξατο τὸν πόλεμον, εἰ δοῖεν αὐτῷ τριάκοντα μὲν ἡγεμόνας καὶ συμβούλους Σπαρτιάτας, νεοδαμώδεις δὲ λογάδας δισχιλίους, τὴν δὲ συμμαχικὴν εἰς ἑξακισχιλίους δύναμιν. συμπράττοντος δὲ τοῦ Λυσάνδρου πάντα προθύμως ἐψηφίσαντο, καὶ τὸν Ἀγησίλαον ἐξέπεμπον εὐθύς ἔχοντα τοὺς τριάκοντα Σπαρτιάτας, ὧν ὁ Λύσανδρος ἦν πρῶτος, οὐ διὰ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν καὶ δύναμιν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἀγησιλάου φιλίαν, ᾧ μεῖζον ἐδόκει τῆς βασιλείας ἀγαθὸν διαπεπραῆχθαι τὴν στρατηγίαν ἐκείνην.

Analiza i komentar

Τοῦ δὲ Ἀγησιλάου τὴν βασιλείαν νεωστὶ παρειληφότος,
 ἀπήγγελλον τινες ἐξ Ἀσίας ἦκοντες
 ὥς ὁ Περσῶν βασιλεὺς παρασκευάζοιτο
 μεγάλῳ στόλῳ
 Λακεδαιμονίους ἐκβαλεῖν τῆς θαλάσσης.

Τοῦ Ἀγησιλάου § 82, § 374.2

δὲ čestica povezuje ovu rečenicu s prethodnom, "a"

τὴν βασιλείαν § 97

παρειληφότος παραλαμβάνω: preuzeti; g. sg. m. ptc. perf. akt.

Τοῦ Ἀγησιλάου... παρειληφότος: GA, "pošto je..." (oznaka vremena)

ἀπήγγελλον ἀπαγγέλλω: dojaviti; 3. pl. impf. akt. (službu objekta vrši izrična rečenica)

τινες § 217; za naglasak § 40

ἐξ Ἀσίας § 90, § 424

ἦκοντες ἦκω: doći; n. pl. m. ptc. prez. akt.; τινες... ἦκοντες § 503 (Smyth 2054)

ὥς uvodi izričnu rečenicu; u glavnoj je rečenici sporedno vrijeme, § 467

ὁ Περσῶν βασιλεὺς § 100, § 175

παρασκευάζοιτο παρασκευάζω: pripremati; 3. l. sg. opt. prez. mediopas.
(optativ stoji zbog zavisne izrične rečenice, § 467)

μεγάλῳ στόλῳ § 196, § 82

Λακεδαιμονίους § 82

ἐκβαλεῖν ἐκβάλλω (τινά τινός): izbaciti, istjerati (nekoga iz nečega); inf.
aor. akt. (kao objekt uz παρασκευάζοιτο, § 493; Smyth 1989)

τῆς θαλάσσης § 97

ὁ δὲ Λύσανδρος

ἐπιθυμῶν αὖθις εἰς Ἀσίαν ἀποσταλῆναι

καὶ βοηθῆσαι τοῖς φίλοις,

οὓς αὐτὸς μὲν

ἄρχοντας καὶ κυρίους τῶν πόλεων

ἀπέλιπε,

κακῶς δὲ χρώμενοι καὶ βιαίως τοῖς πράγμασιν

ἐξέπιπτον

ὑπὸ τῶν πολιτῶν

καὶ ἀπέθνησκον,

ἀνέπεισε τὸν Ἀγησίλαον

ἐπιθέσθαι τῇ στρατείᾳ

καὶ προπολεμῆσαι τῆς Ἑλλάδος,

ἀπωτάτῳ διαβάντα

καὶ φθάσαντα τὴν τοῦ βαρβάρου παρασκευήν.

ὁ Λύσανδρος § 82, § 374.2

δὲ čestica povezuje ovu rečenicu s prethodnom, "a"

ἐπιθυμῶν ἐπιθυμέω: željeti; n. sg. m. ptc. prez. akt. ὁ Λύσανδρος...
ἐπιθυμῶν § 503 (Smyth 2054)

εἰς Ἀσίαν § 90, § 419

ἀποσταλῆναι ἀποστέλλω: poslati; inf. aor. pas.; objektna dopuna uz ἐπιθυμῶν
(što je Lisandar želio): "da bude...", § 493.2

βοηθῆσαι βοηθέω (τινί): doći u pomoć (nekome); inf. aor. akt.; objektna
dopuna uz ἐπιθυμῶν (što je Lisandar želio), § 493.2

τοῖς φίλοις § 82, § 373

οὓς § 215

αὐτὸς § 207

μὲν... δὲ koordinacija čestica: "... a" (§ 515, § 519)

ἄρχοντας § 139

κυρίους τῶν πόλεων § 82, § 165

ἀπέλιπε ἀπολείπω (τινά τινα): ostaviti za sobom (nekoga kao nešto); 3. l. sg. ind. aor. akt.

κακῶς χρώμενοι καὶ βιαίως κακῶς χράομαι τοῖς πράγμασι: loše upravljati; χρώμενοι n. pl. m. ptc. med.; βιαίως χράομαι τοῖς πράγμασι: nasilno upravljati, zloupotrebljavati

τοῖς πράγμασιν § 123

ἐξέπιπτον ἐκπίπτω: biti istjieran (doslovno: ispadati); 3. l. pl. ind. impf. akt.

ὑπὸ τῶν πολιτῶν § 100, § 437

ἀπέθνησκον ἀποθνήσκω: umirati, biti pogubljen; 3. l. pl. ind. impf. akt.

ἀνέπεισε ἀναπείθω: nagovoriti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

τὸν Ἀγησίλαον § 82, § 374.2

ἐπιθέσθαι ἐπιτίθηναι (τινί): staviti se na čelo (nečega), angažirati se u (nečemu); inf. aor. med.; objektna dopuna uz ἀνέπεισε (što je nagovorio Agesilaja), § 493.2

τῇ στρατείᾳ § 90

προπολεμῆσαι προπολεμέω (τινός): voditi obrambeni rat (za nešto); inf. aor. akt.; objektna dopuna uz ἀνέπεισε (što je nagovorio Agesilaja), § 493.2

τῆς Ἑλλάδος § 123

διαβάντα διαβαίνω: prijeći (more); a. sg. ptc. aor. akt.; adverbni particip, § 503

φθάσαντα φθάνω: preteći, preduhitriti; a. sg. ptc. aor. akt.; adverbni particip, § 503

τὴν τοῦ βαρβάρου παρασκευήν § 82, § 90

ἄμα δὲ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ φίλοις ἐπέστελλε

πέμπειν εἰς Λακεδαίμονα

καὶ στρατηγὸν Ἀγησίλαον αἰτεῖσθαι.

δὲ čestica povezuje ovu rečenicu s prethodnom, "a"

τοῖς... φίλοις § 82, § 373

ἐν Ἀσίᾳ § 90, § 426

ἐπέστελλε ἐπιστέλλω (τισί τι): poručiti (nekome nešto); 3. l. sg. impf. akt.

πέμπειν πέμπω: poslati (poslanstvo); inf. prez. akt. kao objektna dopuna uz ἐπέστελλε: "da...", § 493.2

εἰς Λακεδαίμονα § 131, § 419

στρατηγὸν Ἀγησίλαον § 82

αἰτεῖσθαι αἰτέω (αἰτοῦμαι τινά τινα): moliti (tražiti nekoga za neku dužnost); inf. prez. mediopas. objektna dopuna uz ἐπέστελλε: "da...", § 493.2

παρελθὼν οὖν εἰς τὸ πλῆθος

Ἀγησίλαος ἀνεδέξατο τὸν πόλεμον,

εἰ δοῖεν αὐτῷ

τριάκοντα μὲν ἡγεμόνας καὶ συμβούλους Σπαρτιάτας,

νεοδαμῶδεις δὲ λογάδας δισχιλίους,

τὴν δὲ συμμαχικὴν εἰς ἑξακισχιλίους δύναμιν.

παρελθὼν παρέρχομαι (εἰς τι): stupiti (pred nešto); n. sg. m. ptc. aor. akt.

εἰς τὸ πλῆθος § 419, § 153

ἀνεδέξατο ἀναδείκνυμι πόλεμον: objaviti rat; 3. l. sg. ind. aor. med.

τὸν πόλεμον § 82

δοῖεν δίδωμι: dati; 3. l. sg. opt. aor. akt. (optativ stoji jer je u glavnoj rečenici sporedno vrijeme, aorist)

αὐτῷ § 207

τριάκοντα μὲν... νεοδαμῶδεις δὲ... τὴν δὲ συμμαχικὴν δύναμιν koordinacija pomoću čestica μὲν... δὲ... δὲ: "a, b, a c..." (§ 515, § 519)

τριάκοντα § 223

ἡγεμόνας § 131

συμβούλους § 82

Σπαρτιάτας § 100

νεοδαμῶδεις § 194, § 153

λογάδας § 123

δισχιλίους § 223

τὴν συμμαχικὴν... δύναμιν § 103, § 165

εἰς ἑξακισχιλίους § 223, § 419

συμπράττοντος δὲ τοῦ Λυσάνδρου

πάντα προθύμως ἐψηφίσαντο,

καὶ τὸν Ἀγησίλαον ἐξέπεμπον εὐθὺς

ἔχοντα τοὺς τριάκοντα Σπαρτιάτας,

ὧν ὁ Λύσανδρος ἦν πρῶτος,

οὐ διὰ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν καὶ δύναμιν μόνον,
 ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἀγησιλάου φιλίαν,
 ὧ μείζον ἐδόκει τῆς βασιλείας ἀγαθὸν
διαπεπρᾶχθαι
τὴν στρατηγίαν ἐκείνην.

συμπράττοντος συμπράττω: pomagati, asistirati; g. sg. m. ptc. prez. akt.

τοῦ Λυσάνδρου § 82, § 374.2

συμπράττοντος... τοῦ Λυσάνδρου GA: "zato što..." (oznaka uzroka)

δὲ čestica povezuje ovu rečenicu s prethodnom, "a"

πάντα § 193

ἐφηφίσαντο φηφίζομαι: glasati; 3. l. pl. aor. med.

τὸν Ἀγησίλαον § 82, § 374.2

ἐξέπεμπον ἐκπέμπω: odaslati, poslati na zadatak; 3. l. pl. impf. akt.

εὐθὺς prilog: "odmah"

ἔχοντα ἔχω: imati; a. sg. m. ptc. prez. akt.

τοὺς τριάκοντα Σπαρτιάτας § 223, § 100; § 375

ὧν § 215

ὁ Λύσανδρος § 82, § 374.2

ἦν εἰμί: biti; 3. l. sg. impf. akt.

πρῶτος § 223

οὐ... μόνον, ἀλλὰ καὶ... koordinacija: "ne samo..., nego i..."

διὰ τὴν... δόξαν καὶ δύναμιν § 97, § 165, § 428

ἑαυτοῦ § 208

διὰ τὴν... φιλίαν § 90, § 428

Ἀγησιλάου § 82

ὧ § 215

μείζον... ἀγαθὸν § 200, § 103 (supstantivirani pridjev)

μείζον τῆς βασιλείας ἀγαθὸν § 97, § 404

ἐδόκει δοκέω: činiti se, smatrati; δοκεῖ τινί τι: (nekome) se (nešto) čini (nekakvim); 3. l. sg. impf. akt.; ima obaveznu dopunu, ovdje A+I

διαπεπρᾶχθαι διαπράσσω, atički διαπράττω: pribaviti; inf. perf. mediopas.

τὴν στρατηγίαν ἐκείνην § 90, § 213.3

Poglavlje 40

Plutarh, O odgoju djece 9

O tekstu

Ovo je prvi esej u Plutarhovoј zbirci *Moralia*. No, na osnovi složene interne i eksterne argumentacije, filolozi osporavaju Plutarhovo autorstvo toga teksta. Osvrćući se na odgojne prilike svojeg doba, autor priznaje različitost talenata, ali inzistira na vrijednosti vježbanja: tjelesnoga, vojničkog, ali i vježbanja filozofije, koje je glavni cilj obrazovanja. Kritiziraju se roditelji koji ne mare za obrazovanje djece, i oni koji ne žele platiti primjerene honorare za valjane učitelje. Upozorava se i na neobuzdanost mladića, i na opasnost laskanja.

Ovdje doneseni odlomak dio je početne pohvale vježbanja: tvrdnje da ono može nadomjestiti i nedostatke, a da, s druge strane, nedostatak vježbe može upropastiti i najveći talent, potkrepljuju se usporedbama s pojavama iz prirodnog svijeta i procesima iz svakodnevnog života.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Plut. De liberis educandis 2c

Εἰ δέ τις οἴεται τοὺς οὐκ εὖ πεφυκότας μαθήσεως καὶ μελέτης τυ-
χόντας ὀρθῆς πρὸς ἀρετὴν οὐκ ἂν τὴν τῆς φύσεως ἐλάττωσιν εἰς
τοῦνδεχόμενον ἀναδραμεῖν, ἴστω πολλοῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ παντὸς
διαμαρτάνων. φύσεως μὲν γὰρ ἀρετὴν διαφθείρει ῥαθυμία, φαι-
λότητα δ' ἐπανορθοῖ διδασχῇ· καὶ τὰ μὲν ῥάδια τοὺς ἀμελοῦντας
φεύγει, τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἀλίσκεται. καταμάθοις δ'
ἂν ὡς ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ τελεσιουργὸν ἐπιμέλεια καὶ πόνος
ἐστίν, ἐπὶ πολλὰ τῶν γιγνομένων ἐπιβλέψας. σταγόνες μὲν γὰρ
ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι, σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς ταῖς ἐπαφαῖς

τῶν χειρῶν ἐκτρίβονται, οἱ δ' ἀρμάτριοι τροχοὶ πόνῳ καμφθέν-
τες οὐδ' ἂν εἴ τι γένοιτο τὴν ἐξ ἀρχῆς δύναιντ' ἀναλαβεῖν εὐθυω-
ρίαν· τάς γε μὴν καμπύλας τῶν ὑποκριτῶν βακτηρίας ἀπευθύνειν
ἀμήχανον, ἀλλὰ τὸ παρὰ φύσιν τῷ πόνῳ τοῦ κατὰ φύσιν ἐγένετο
κρεῖττον. καὶ μόνα ἄρα ταῦτα τὴν τῆς ἐπιμελείας ἰσχὺν διαδεί-
κνυσιν; οὐκ, ἀλλὰ καὶ μυρί' ἐπὶ μυρίοις. ἀγαθὴ γῆ πέφυκεν· ἀλλ'
ἀμεληθεῖσα χερσεύεται, καὶ ὅσω τῇ φύσει βελτίων ἐστί, τοσοῦτω
μᾶλλον ἐξαργηθεῖσα δι' ἀμέλειαν ἐξαπόλλυται.

Analiza i komentar

Εἰ δέ τις οἶεται

τοὺς οὐκ εὔ πεφυκότας

μαθήσεως καὶ μελέτης τυχόντας ὀρθῆς

πρὸς ἀρετὴν

οὐκ ἂν

τὴν τῆς φύσεως ἐλάττωσιν

εἰς τοῦνδεχόμενον

ἀναδραμεῖν,

ἴστω πολλοῦ,

μᾶλλον δὲ τοῦ παντός

διαμαρτάνων.

δέ τις § 40; čestica δέ povezuje rečenicu s (izostavljenom) prethodnom, "a"
τις § 217

οἶεται οἶομαι: smatrati; 3. l. sg. ind. prez. med.

τοὺς... πεφυκότας φύω: roditi, pas. rasti; a. pl. m. ptc. perf. (aktivni oblik
u pasivnom značenju)

μαθήσεως § 165

μελέτης § 90

τυχόντας τυγχάνω τινός: domoći se nečega; a. pl. m. ptc. aor. akt.

ὀρθῆς § 103

πρὸς ἀρετὴν § 435, § 90

ἂν... ἀναδραμεῖν ἀνατρέχω: vratiti se; inf. aor. akt., dio A+I; ἂν označava
mogućnost: "da bi mogao...", § 506

τὴν... ἐλάττωσιν § 165

τῆς φύσεως § 165

εἰς τοῦνδεχόμενον § 419, § 66, § 373, ἐνδέχομαι: biti moguće; a. sg. n. ptc. prez. (med.); fraza εἰς τὸ ἐνδεχόμενον "koliko je moguće"

ἴστω οἶδα: znati; 3. l. sg. imp. prez. (akt.)

πολλοῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ παντός § 196, § 193, § 204.3; čestica δέ povezuje surečenicu s prethodnom, "a"; § 396.e, § 373

διαμαρτάνων διαμαρτάνω: promašiti, pogriješiti; n. sg. m. ptc. prez. akt.

φύσεως μὲν γὰρ ἀρετὴν

διαφθείρει ῥαθυμία,

φαιλότῃτα δ'

ἐπανορθοῖ διδασχὴ·

καὶ τὰ μὲν ῥάδια

τοὺς ἀμελοῦντας φεύγει,

τὰ δὲ χαλεπὰ

ταῖς ἐπιμελείαις ἀλίσκεται.

φύσεως § 165

μὲν... δ' § 68; koordinacija pomoću para čestica μὲν... δέ: "... a" (usp. § 515, 519)

μὲν γὰρ... δ' "naime... a..." (γὰρ kao apozicija)

ἀρετὴν § 90

διαφθείρει διαφθείρω: uništavati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

ῥαθυμία § 90

φαιλότῃτα § 123

δ' ἐπανορθοῖ § 68; ἐπανορθόω: popraviti; 3. l. sg. ind. prez. akt.

διδασχὴ § 90

τὰ μὲν... τὰ δὲ koordinacija pomoću para čestica μὲν... δέ: "ono što je... a ono što je..." (usp. § 515, 519)

τὰ... ῥάδια § 103, § 373

τοὺς ἀμελοῦντας § 373, ἀμελέω: ne brinuti za, zanemariti; ak. pl. ptc. prez. akt.

φεύγει φεύγω τινά: pobjeći nekome, izmaknuti nekome

τὰ... χαλεπὰ § 103, § 373

ταῖς ἐπιμελείαις § 90

ἀλίσκεται ἀλίσκομαι: biti uhvaćen, biti ostvaren

καταμάθοις δ' ἂν
 ὥς ἀνύσιμον πρᾶγμα
 καὶ τελεσιουργὸν
 ἐπιμέλεια καὶ πόνος ἐστίν,
 ἐπὶ πολλὰ τῶν γιγνομένων
 ἐπιβλέψας.

καταμάθοις δ' ἂν § 68; καταμανθάνω: shvatiti, razumjeti; 2. l. sg. opt. aor. akt., u značenju potencijala sadašnjega: "možeš..." (§ 464, § 489.b.5)

δ' čestica dé povezuje rečenicu s prethodnom, "a"

ἀνύσιμον § 103

πρᾶγμα § 123

τελεσιουργὸν § 103

ἐπιμέλεια § 90

πόνος ἐστίν § 40, § 82

ἐστίν εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez. (akt.)

ἐπὶ πολλὰ § 436, § 196

τῶν γιγνομένων § 373, γίγνομαι: dogoditi se; g. pl. n. ptc. prez. (med.), supstantivirano: "dogadaji"

ἐπιβλέψας ἐπιβλέπω: promotriti; n. sg. m. ptc. aor. akt.; particip u priložnom značenju: "ako..."

σταγόνες μὲν γὰρ ὕδατος
 πέτρας κοιλαίνουσι,
 σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς
 ταῖς ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ἐκτρίβονται,
 οἱ δ' ἄρμάτειοι τροχοὶ
 πόνῳ καμφθέντες
 οὐδ' ἂν εἴ τι γένοιτο
 τὴν ἐξ ἀρχῆς δύναιντ' ἀναλαβεῖν εὐθυωρίαν·
 τάς γε μὴν καμπύλας τῶν ὑποκριτῶν βακτηρίας
 ἀπευθύνειν ἀμήχανον,
 ἀλλὰ τὸ παρὰ φύσιν
 τῷ πόνῳ
 τοῦ κατὰ φύσιν

ἐγένετο κρεῖττον.

σταγόνες § 131

μὲν... δὲ... δ'... koordinacija pomoću čestica: "... a... a" (usp. § 515, 519)

μὲν γὰρ... δὲ... δ'... "naime... a... a..." (γὰρ kao apozicija)

ὕδατος § 128

πέτρας § 90

κοιλαίνουσι κοιλαίνω: dubiti; 3. l. pl. ind. prez. akt.

σίδηρος § 82

χαλκός § 82

ταῖς ἐπαφαῖς § 90

τῶν χειρῶν § 150

ἐκτρίβονται ἐκτρίβω: izlizati, izglačati; 3. l. pl. ind. prez. pas.

οἱ δ' ἀρμάττειοι τροχοὶ § 68, § 103, § 82

πόνω § 82

καμφθέντες κάμπτω: svinuti; n. pl. m. ptc. aor. pas.

οὐδ' ἂν § 68

ἂν... δύναιντ' δύναμαι: moći; 3. l. pl. opt. prez. (med.), u značenju potencijala sadašnjega (§ 464, § 489.b.5)

δύναιντ' ἀναλαβεῖν § 68

εἴ τι § 40

τι § 217

γένοιτο γίγνομαι: dogoditi se; 3. l. sg. opt. aor. (med.)

τὴν... εὐθυωρίαν § 90

ἐξ ἀρχῆς § 424, § 90

ἀναλαβεῖν ἀναλαμβάνω: vratiti, obnoviti; inf. aor. akt.

τάς γε § 40

γε μὴν kombinacija čestica progresivno uvodi sljedeći, još jači argument: "a pogotovo..."

τάς... καμπύλας... βακτηρίας § 103, § 90

τῶν ὑποκριτῶν § 100

ἀπευθύνειν ἀπευθύνω: izravhati; inf. prez. akt.

ἀμήχανον § 103

τὸ παρὰ φύσιν § 165, § 434, § 373

τῷ πόνω § 82

τοῦ κατὰ φύσιν § 165, § 429, § 373

ἐγένετο γίγνομαι: dogoditi se; 3. l. sg. ind. aor. (med.)

κρεῖττον § 202

καὶ μόνα ἄρα ταῦτα
τὴν τῆς ἐπιμελείας ἰσχὺν
διαδείκνυσιν;

μόνα... ταῦτα § 103, § 213.2

τὴν... ἰσχὺν § 173

τῆς ἐπιμελείας § 90

διαδείκνυσιν διαδείκνυμι: pokazati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

οὐκ, ἀλλὰ καὶ μυρί' ἐπὶ μυρίοις.

μυρί' ἐπὶ § 68

μυρί' § 223

ἐπὶ μυρίοις § 436, § 223

ἀγαθὴ γῆ πέφυκεν·
ἀλλ' ἀμεληθεῖσα χερσεύεται,
καὶ ὅσω

τῇ φύσει

βελτίων ἐστί,

τοσοῦτω μᾶλλον

ἐξαργηθεῖσα

δι' ἀμέλειαν

ἐξαπόλλυται.

ἀγαθὴ γῆ § 103, § 90

πέφυκεν φύω: roditi, pas. rasti; 3. l. sg. ind. perf. akt. (aktivni oblik u pasivnom značenju)

ἀλλ' ἀμεληθεῖσα § 68

ἀμεληθεῖσα ἀμελέω: zanemariti, ne njegovati; n. sg. f. ptc. aor. pas.

χερσεύεται χερσεύω: učiniti jalovim, pas. postati jalov; 3. l. sg. ind. prez. pas.

ὅσω... τοσοῦτω § 219, § 213.4; korelativno: "koliko... toliko..."

τῇ φύσει § 165

βελτίων ἐστί § 40

βελτίων § 202

ἐστί εἰμί: biti; 3. l. sg. ind. prez. (akt.)

ἐξαργηθεῖσα ἐξαργέω: zamrijeti, pas. postati zapušten; n. sg. f. ptc. aor. pas.

δι' ἀμέλειαν § 68, § 90, § 428

ἐξάπολλυται ἐξάπολλυμι: potpuno uništiti, pas. potpuno propasti; 3. l. sg. ind. prez. pas.

Sadržaj

21 Izokrat, Pohvala Helene 35	4
22 Lizija, Za invalida 6, 2	8
23 Demosten, Prvi olintski govor, 15	15
24 Pseudo-Ksenofont, Ustav atenski 2, 14, 2	19
25 Aristotel, Retorika 1393b	27
26 Ezop, Basne 1	33
27 Aristotel, Retorika 1358a	42
28 Gorgija, Pohvala Helene 11, 13	48
29 Polibije, Povijest 3, 111, 3	56
30 Plutarh, Temistoklo 2	63
31 Lukijan, Cinik 18	68
32 Plutarh, Demosten 11	74
33 Ksenofont, Uspomene na Sokrata 3, 12, 4	80
34 Izokrat, Pohvala Helene 18	86
35 Demosten, Drugi olintski govor 18	90
36 Aristotel, Retorika 1394a	96
37 Ezop, Basne 35	101

<i>Sadržaj</i>	129
38 Gorgija, Pohvala Helene 11, 41	107
39 Plutarh, Agesilaj 6	115
40 Plutarh, O odgoju djece 9	121